JOACHIM VON KÜRENBERG

CAROL AL II-LEA ŞI DOAMNA LUPESCU

Traducere de Liana Fieraru

Editura Ştiinţifică

Bucureşti, 2000

Coperta: Dorin Botez
Redactor: Letiţia Lazăr

Coordonarea colecţiei
„Adevăr-Neadevăr"
Dr. Constantin Zlibut

JOACHIM VON KÜRENBERG

CAROL II UND MADAME LUPESCU, 1952
©Athenäum-Verlag Gerhard von Reutern
K. G., Bonn

Toate drepturile asupra acestei versiuni
aparţin Editurii Ştiinţifice

ISBN: 973-44-0284-6

Capitolul I
Carol I şi Ferdinand I

„Totul a început cu o aventură"

Seara zilei de cinci octombrie 1914. Maşina pătrunde în curtea străvechii mânăstiri Sinaia, înfiinţată cândva de călugării Sinai, luminată palid de vitraliile bisericii. Drumul tot urcă prin această vale a Carpaţilor, prin pădurea înveşmântată de toamnă, spre un mic pod de piatră, arcuit peste un pârâu: Peleşul. Oaspetele este întâmpinat de semnalul vânătorilor de munte, care răsună cu ecou.

Garda trebuie să păzească acest castel Peleş, reşedinţa de vară a regelui Carol I al României. Castelul a fost construit la dorinţa sa de către vienezul Dorderer în stil nürnburghez, cu nenumărate turnuri şi turnuleţe. Pe turnul principal flutura în vântul aspru de munte stindardul regal, cu stema casei de Hohenzollern în centru.

Lampioane de o parte şi de alta a porţii, suspendate de suporturile lor metalice, îşi aruncau lumina

nesigură asupra portalului masiv ce permite accesul în castel.

Un coridor pavoazat cu arme şi steaguri, cu groase covoare de Buchara şi negre blănuri de urs pe jos - trofee din zonele de vânătoare ale Carpaţilor duce - pe lângă vechi lăzi de zestre nemţeşti şi sfeşnice bizantine, către o balustradă acoperită aproape în întregime cu paturi de călărie turceşti şi broderii româneşti. În spatele acesteia se află marea sală a castelului Peleş. La intrare sunt aşezate, parcă de pază, două armuri ale cavalerilor Hohenzollern, cu viziera lăsată, având pe scut stema conţilor de Nürnberg. Un parfum greu de ambră îl întâmpină pe musafir. Această sală este încadrată de galerii de lemn, bogat sculptate, cu mici nişe semirotunde, al căror baldachin se sprijină pe coloane delicate. Trei etaje urcă aceste galerii, legate între ele de scări de lemn spiralate artistic. Deasupra se arcuieşte o enormă cupolă de sticlă, care poate atenua lumina prea puternică cu ajutorul unor plăci colorate. Pe timp frumos, cupola poate fi chiar deschisă.

La primul etaj, se află încăperile locuite de perechea regală: mai întâi salonul de primire; alături, sufrageria cu masa aranjată cu porţelan de Meissen. Urmează un cabinet turcesc, cu alese covoare de mătase pentru rugăciune, cele mai frumoase din Ladic şi Cula. La acesta se adaugă salonul de muzică, unde se găseşte un pian de concert Bechstein, şi enorma sală de audienţe, decorată în roşu, ivoriu şi auriu, sub ale cărei lampadare de cristal au loc de obicei primirile oficiale la castel.

O oază de linişte oferă biblioteca tapetată cu lemn de cedru, camera de lucru a regelui. În această seară, regele Carol I poartă uniforma de mareşal român şi crucea albastră a ordinului Pour le Merite al Prusiei: „Această decoraţie am primit-o din mâinile unchiului meu, Wilhelm I[1], deşi, la vremea aceea, nu era mulţumit de mine sau de alegerea mea ca voievod al României. I se părea nedemn de un Hohenzollern să devină vasalul unui sultan turc. Bismarck[2] era de altă părere. El m-a sfătuit să accept alegerea, tot aşa şi unchiul meu, Napoleon al III-lea[3]. N-a îndrăznit să-şi dea acceptul în public, dar în particular a aprobat hotărârea mea. Împotrivă a fost însă dubla monarhie, nu doar parlamentul, ci chiar împăratul Franz Josef[4] însuşi, căci, prin stabilirea unui Hohenzollern la gurile Dunării, se temea de încercuirea Austro-Ungariei de către Prusia şi România. La aceasta se adăuga pericolul ce ameninţa Ungaria prin Irredenta. După ce contele de Flandra, fratele regelui Belgiei, a renunţat la candidatura la tron şi nici fratele meu mai mare, Leopold, nu a acceptat oferta sosită de la Bucureşti, m-am decis să primesc numirea ca principe al României".

Lumânările îşi aruncă lumina tremurătoare asupra feţei regelui, marcată de trecerea timpului, încadrată de o barbă căruntă, în contrast cu părul încă negru. Copleşit de problemele apărute din cauza războiului, de grijile şi de nesiguranţa zilelor ce vor urma, regele preferă să privească în urmă:

„Totul a început cu o aventură! Atunci când am vrut să pornesc spre principatul meu. Pentru a ajunge

în România, trebuia neapărat să străbat Austria și Ungaria, unde, pe vremea aceea, în 1866, se făceau pregătiri militare pentru eventualitatea unui conflict cu Prusia. Conflict care s-a și declanșat câteva săptămâni mai târziu. Pentru mine, exista astfel posibilitatea de a fi arestat sub pretextul că sunt ofițer prusac, încă înainte de a ajunge la destinație. La traseul prin Rusia am renunțat de la bun început, deoarece poziția oficială față de noul ales prinț al României nu era deloc limpede. La a doua variantă de traseu, pe Mediterana și prin sudul Balcanilor, a trebuit să renunț, de asemenea, deoarece exista pericolul ca, trădat de spioni, să devin o pradă binevenită a turcilor, stăpânii nominali ai României.

Astfel, rămânea doar drumul prin dubla monarhie. Am fost sfătuit să nu aleg acest traseu. În cele din urmă însă, pe 11 mai 1866, am decis să mă avânt în această aventură. Mi-am scos calul din grajdurile părintești și am pornit-o spre castelul Benrath pe Rin, al fratelui meu Leopold. Aici am renunțat la uniforma prusacă și am pornit spre Monheim, îmbrăcat într-un costum civil al fratelui meu. Acolo, pe malul Rinului, am găsit un barcaz al cărui căpitan se declară de acord să mă ia cu el până la Bonn, unde urma să mă întâlnesc cu consilierul von Werner, pe care mi-l alesesem ca însoțitor pentru această călătorie aventuroasă.

Ne-am întâlnit în gara din Bonn și ne-am sfătuit pe ce drum s-o apucam. Am ajuns la concluzia că trebuie să plecăm mai întâi spre Elveția, pentru a obține de acolo pașapoartele necesare.

Înainte de a părăsi teritoriul prusac, i-am scris regelui Wilhelm I cu rugămintea de a mă elibera din armata prusacă. I-am scris unchiului meu, rugându-l să nu judece decizia mea cu severitatea legilor militare, ci cu bunăvoință și înțelegere.

Apoi am trecut granița și am ajuns la St. Gallen, unde îl cunoșteam pe funcționarul de la pașapoarte. Acesta fusese de mai multe ori oaspetele tatălui meu la Sigmaringen. Situația lui specială i-a permis să fie generos și să ne ajute. Dar a trebuit să adăstăm două zile la un han până să obținem legitimațiile necesare. Pașaportul meu elvețian era pe numele Carl Hettingen, negustor din St. Gallen, care călătorea la Odessa pentru afaceri. Ca semn distinctiv fusese trecut în pașaport, la dorința mea, că posesorul poartă ochelari. Încercam astfel să evit a fi recunoscut.

Bagajul nostru s-a rezumat la câteva lucruri strict necesare. Am lăsat la St. Gallen toate obiectele ce m-ar fi putut deconspira ca fiind prințul Karl de Hohenzollern. Printre acestea erau așternuturi, tacâmuri de argint, toate cu inițialele mele și cu stema casei de Hohenzollern.

În drum spre Arlberg, am decis să călătorim fără oprire până la Viena. Acolo urma să ne întâlnim cu câțiva oameni de încredere. La Salzburg ne-am cumpărat un ziar de dimineață din care, spre uimirea noastră, am aflat că atât Turcia, cât și Rusia amenințau că ocupă România în cazul în care principele german va intra în țară.

La aflarea acestei vești, ne-am grăbit călătoria, pentru a o lua înaintea oricărei intervenții a vreuneia

dintre cele două puteri și pentru a le putea pune în fața faptului împlinit.

La Viena s-a produs un incident care ar fi putut avea urmări destul de grave pentru mine. Pentru a ne odihni, am intrat în sala de așteptare de clasa a III-a din Gara de Vest. Deodată, l-am zărit chiar în fața mea pe prea puțin prietenosul prinț Cantacuzino, secretarul legației Rusiei la Viena. Aveam toate motivele să cred că mă caută. Din fericire, Dumnezeu mi-a ascultat rugămintea și Cantacuzino, găsindu-și vizitiul, a plecat.

Pericolul de a fi descoperiți și arestați a persistat și pe drumul spre Budapesta, mai ales că, la graniță, erau deja postați agenți unguri, cu sarcina de a mă depista. Am ajuns, totuși, fără incidente în capitala ungurească și în cele din urmă la Baziaș pe Dunăre, pe atunci stația finală a Căilor Ferate Maghiare.

În acel an, 1866, România nu era conectată la sistemul de căi ferate. La Baziaș, a trebuit să decid dacă să intru în principatul meu folosind drumurile lui destul de proaste, ceea ce ar fi reprezentat o pierdere de timp, dar un pericol mai mic de a fi descoperit, ori să călătoresc cu vaporul cu aburi de la Baziaș în jos. Cu acesta aș fi ajuns destul de repede la Turnu Severin, dar aș fi fost ca și prins dacă ar fi intrat căpitanul ungur la bănuieli.

M-am bazat pe pașaportul meu elvețian și am urcat curajos pe vapor, împreună cu însoțitorul meu. După o călătorie plicticoasă de mai multe zile prin pustă, am văzut, în sfârșit, în zare casele din Turnu Severin. Când ne-am apropiat de oraș, am văzut steagurile roșii-galbene-albastre care fuseseră arborate pe mal în cinstea mea. Această primire festivă îl puse pe gânduri pe căpitan. Convins de acum că îl avea la bord pe prințul Karl von Hohenzollern, pe care avea instrucțiuni să-l aresteze, el a refuzat să lase puntea jos. În timp ce eu încă mă mai gândeam cum să reacționez în acest moment critic, m-am simțit împins înainte de două brațe puternice. „Acum!", strigă cineva. Instinctiv, mi-am luat avânt și am sărit pe chei. În fața mea apăru ca din pământ un domn care își ridică cilindrul și se înclină adânc în fața mea. Era ministrul Ion Brătianu, care îmi ură bun venit ca principe al României.

Cu acest salt curajos pe cheiul de la Turnu Severin se încheie această călătorie aventuroasă. Așa începu istoria regatului României!".

2. *Două bastoane de mareșal*

De la Turnu Severin, prințul Carol se grăbi spre București. Brătianu insista asupra acestei zoriri deoarece și el se temea de măsuri militare din partea Turciei și a Rusiei.

Cu puțin timp înainte de intrarea în București, într-o casă țărănească, prințul își puse uniforma cu fir de aur, încălecă și călări astfel pe o ploaie torențială pe străzile aproape pustii ale Bucureștiului. Vremea proastă avea însă avantajul că alungase de pe străzi până și pe anarhiști.

Surprinzător, atacurile anunțate ale Turciei și Rusiei nu mai avură loc. De aceea, principele găsi

bună ideea de a-i face o vizită oficială suzeranului, sultanului Abdul-Asis şi a-i jura credinţă la Constantinopol. Dupa satisfacerea orgoliului Înaltei Porţi, nici celelalte puteri nu au întârziat să-l recunoască pe noul domnitor al României.

În ţară, principele se văzu confruntat cu probleme aproape imposibil de rezolvat. Situaţia era disperată, peste tot doar sărăcie şi epidemii. Funcţionarii erau corupţi, soldăţimea - prea puţin vrednică de încredere, iar poliţia putea fi cumpărată cu uşurinţă. În vreme ce poporul murea de foame, boierii continuau să-i exploateze pe ţărani, iar negustătorii străini - să-şi umple buzunarele.

Pentru a scăpa de această stare de haos, principele introduse, pentru început, Constituţia. Concepută după modelul belgian, era considerată pe vremea aceea cea mai modernă din Europa. Într-unul dintre punctele esenţiale ea se deosebea însă de cea belgiană. Această diferenţă s-a dovedit a fi o mare greşeală. Potrivit Constituţiei româneşti, puteau fi cetăţeni ai României doar creştinii. În cercurile vizate de această regulă, mai ales în cele evreieşti, va apărea în curând o opoziţie puternică.

Astfel, în 1870 izbucni la Ploieşti o revoltă împotriva principelui şi a Constituţiei introduse de acesta. Ea a fost înăbuşită. La procesul capilor acestei revolte, judecătorii s-au arătat de partea acuzaţilor, achitându-i. Principele a considerat că această decizie era îndreptată şi împotriva sa. Îl bătea gândul să abdice, şi din cauza faptului că, în ziua proclamării împăratului german la Versailles, ferestrele palatului din Bucureşti fuseseră

sparte cu pietre. Poliţia rămăsese pasivă, deoarece simpatiza în mod evident cu demonstranţii francofili.

Această atitudine a poliţiei a fost hotărâtoare. Principele semnă actul de abdicare pe care, în ciuda rugăminţilor repetate ale lui Lascăr Catargiu, îl trimise primului minstru Dimitrie Sturza pentru ca acesta să-l transmită Parlamentului. Acesta însă păstră pentru sine actul de abdicare, primul din mai multe, reuşind, apoi, într-un moment favorabil, să-l convingă pe principe să se răzgândească.

În holul castelului Peleş se află o vitrină unde sunt expuse, unul lângă celălalt, două bastoane de mareşal ale regelui Carol. Primul, primit de la ţarul Rusiei, este decorat cu safire albastre, cu diamante şi cu rubine roşii, cel de-al doilea, mai simplu, este împodobit cu vulturul negru german şi cu coroana regală prusacă, din partea regelui Prusiei.

Aceste două bastoane de mareşal vor fi simbolice pentru întreaga guvernare a lui Carol I. El s-a întrebat mereu ce baston să folosească spre binele ţării. Inima îl îndemna spre cel cu vulturul negru, raţiunea îl sfătuia să-l folosească pe celălalt. Când, -în aprilie 1877, ruşii au cerut liberă trecere pentru atacul asupra Turciei, regele Carol a fost de acord. Sosi astfel ziua când, dintr-o ţară aflată sub suzeranitate, România deveni un principat suveran.

Când ruşii se împotmolira în încercarea de a cuceri cetatea Plevna din Bulgaria, principele Carol interveni

de partea rușilor cu oamenii săi, obținând capitularea Plevnei, în decembrie 1877.

Încă înainte de atacul asupra Plevnei, principele Carol se dezisese de sultan și trecuse de partea țarului Alexandru al II-lea. Spre dezamăgirea sa, după încetarea ostilităților, își dădu seama că schimbase opresiunea turcească cu protecția nedorită a țarului Rusiei.

În loc să-i mulțumească și să-l răsplătească pentru ajutorul acordat, Rusia va ridica, la Congresul de la Berlin, pretenții asupra Basarabiei, care ținea de România. După zicala: „Nu pune preț pe promisiunile ruseşti!", principele își schimbă politica pentru a se reorienta spre Imperiul German. Ceea ce corespundea, fără îndoială, și dorinței sale!

Ar fi însă nedrept să-l numim prusac pe Carol I, judecându-l doar după dragostea sa pentru țara în care crescuse. El nu era, la origine, prusac. Bunica sa din partea tatălui făcea parte din casa Murat, iar cea din partea mamei era vestita prințesă Stephanie de Beauharnais, pe care Napoleon I o adoptase ca „fille de France". Se poate spune, așadar, că principele se înrudea mai îndeaproape cu Napoleon al III-lea decât cu Wilhelm I.

Pentru această orientare a politicii, cu predilecție spre Berlin și Viena, prim minstrul Maiorescu se dovedi a fi omul ideal. El fusese educat la Theresianum, la Viena, iubea operele lui Lessing, din care cita cu predilecție. Chiar dacă Maiorescu întâmpina în Parlament o opoziție serioasă față de politica favorabilă Imperiului German și a dublei monarhii, el n-a contenit să-l îndemne pe principe să încheie tratate de alianță cu cele două puteri. Propus de Maiorescu, acesta a fost semnat de Bismarck.

După această consolidare pe plan extern, principele Carol putea îndrăzni să se proclame, în primăvara lui 1881, rege al României. Nici țarul și nici cei doi împărați nu doreau să-l supere pe principe, drept care îl recunoscură rege, ce-i drept, cu sentimente amestecate. La dorința principelui, coroana regală urma să fie bătută din metalul unui tun capturat de la turci la Plevna.

Pentru regele Carol, se punea acum problema să-și asigure urmași pentru tânăra dinastie. Potrivit Constituției adoptate în 1866, după renunțarea prințului Leopold, îndreptățit la tronul României ar fi fost fiul cel mai mare al acestuia, Wilhelm. Dar și acesta renunță la dreptul de moștenitor al tronului, astfel încât nu rămase decât fratele său mai tânăr, Ferdinand. Acest al doilea nepot al regelui Carol acceptă oferta și fu declarat, în 1889, moștenitor al tronului.

Anul 1911 va fi punctul culminant al bunelor relații ale României cu Berlinul și cu Viena, an în care ajunsese prim ministru filogermanul Petre Carp, membru al Partidului Conservator. Francofilul Ionel Brătianu, membru al Partidului Liberal, reuși însă, prin manevre abile, să răstoarne guvernul Carp și să ajungă el însuși la putere. Aceasta se întâmpla cu puțin timp înainte de izbucnirea războiului în 1914.

Carp şi Maiorescu fiind scoşi din competiţie, Brătianu putea acum să obţină – inclusiv prin intermediul presei antigermane şi antimaghiare, – schimbarea fronturilor. Încă din toamna lui 1914, contele Czernin[3] raportează guvernului de la Viena că, „în cazul unui război, poporul român nu va lupta de partea dublei monarhii".

Atât împăratul Franz Joseph, cât şi Wilhelm al II-lea[4] încearcă să evite primejdia, amintindu-i regelui Carol de obligaţia sa. Împăratul Franz Joseph îi scria: „Ca ofiţer şi ca rege, trebuie să te ţii de cuvânt şi să porneşti umăr la umăr cu armata mea împotriva Rusiei". La rândul său, Wilhelm al II-lea îl îndemna: „Mă încred în faptul că tu, ca rege şi Hohenzoller, vei fi credincios prietenilor tăi şi că vei respecta obligaţiile din tratat!".

Pactul secret dintre Maiorescu şi Bismarck nu fusese, însă, ratificat de Parlament. Acesta a fost argumentul prin care liberalii şi francofilii l-au declarat nul. Lozinca „Jos cu Puterile Centrale! Susţinem Antanta!" a devenit deviza lor.

Regele Carol asista neputincios la această nouă răsturnare a situaţiei. Măcinat de mustrări de conştiinţă, asaltat de ameninţări, de veşti şi de zvonuri contradictorii, el nu mai văzu în cele din urmă decât o singură soluţie: menţinerea într-o strictă neutralitate. El îi dădea asigurări contelui Czernin: „Câtă vreme mai trăiesc eu, armata română nu va lupta împotriva Austro-Ungariei. Recunosc însă deschis că nu pot duce o politică diferită de opinia generală din România." După această întrevedere cu regele, Czernin va raporta: „Carol este singurul de partea noastră. Bătrânul nu are, însă, nici un sprijin".

În Consiliul de Coroană din 3 august 1914, Take Ionescu va declara clar şi răspicat: „Domnilor miniştri, nu văd de ce ar exista greutăţi în a duce războiul de partea Franţei, chiar şi fără Majestatea Sa Regele!".

Regele se ridică revoltat, agitaţia sa fiind atât de mare, încât nu reuşi pentru moment să rostească vreun cuvânt. Mâinile îi tremurau. În cele din urmă vorbi cu voce tremurătoare: „Aşadar, s-a ajuns până aici! Vă mulţumesc, domnule Take Ionescu, pentru sinceritate! Dar vă rog să reţineţi că decât să-mi ridic sabia împotriva aliaţilor noştri de până acum, mai bine îmi fac bagajele şi mă întorc de unde am plecat. Adio!".

La două luni de la această răbufnire, regele Carol se stingea din viaţă. Nepotul său Ferdinand deveni rege al României, iar fiul său, Carol, numit astfel după unchiul său, deveni, la 21 de ani, prinţul moştenitor al tronului României.

3. Regina din poveste

În ziua morţii regelui Carol I, văduva sa, Elisabeta, din casa de Wied, cunoscută ca poeta şi sub numele de Carmen Sylva, avea 71 de ani.

Nu avusese o copilărie prea fericită. Ea a crescut în casa de la Neuwied, sub supravegherea unei mame ciudate, care era severă şi nu accepta compromisuri când era vorba de educaţia fiicei ei. Era o femeie care

pierduse contactul cu realitatea, care asculta de spirite şi avea viziuni. După cum povestea ea, putea să plutească prin încăperi şi, graţici forţei ei magnetice, vindeca bolnavi. Fusese poreclită „vampira", aluzie la întunecatul personaj din opera lui Marschner. Oricât de ciudată era principesa de Wied, ea era încă şi mai orgolioasă: „Sunt sora unei regine (a Suediei), mătuşa unei regine (a Olandei), iar acum doresc să fiu şi mama unei regine".

Elisabeta moştenise ceva de la mama sa. În particular, împăratul Wilhelm al II-lea o numea „o persoană sucită". Aceeaşi părere aveau despre ea şi împărăteasa Hermine şi trimisul german la Bucureşti, Alfred von Kidelen-Wächter. Otto von Dungern, profesor la Universitatea din Cernăuţi, de altfel recitator al „reginei din poveşti", cum îi plăcea ei însăşi să se numească, o descria ca pe „o doamnă amabilă şi prietenoasă, câteodată mai ciudată".

Regatul „reginei din poveşti" era castelul Peleş. La primul etaj al castelului se aflau încăperile locuite de ea, decorate fantastic, amestecând stilul oriental cu cel german, costisitoare, derutante şi teatrale în acelaşi timp. Fundalul salonului de primiri era ocupat de o orgă cu tuburi subţiri, aurite. În faţa acesteia se afla o fântână arteziană, al cărei jet de apă era luminat de jos, creând o senzaţie magică. Lângă fântână, înconjurată de flori, se afla canapeaua reginei, acoperită cu perne şi covoare. Alături se înălţa statuia de marmură a lui Venus (Callipige dal dorso), din Muzeul Naţional din Neapole, pe un piedestal din verde antico. De partea cealaltă, un şleşnic cu patru braţe şi duzini de lumânări.

Aici îşi poftea stăpâna castelului din poveşti apropiaţi. Pe străini îi primea şezând pe un fotoliu comod, îmbrăcată mereu în toalete albe, vaporoase şi cu un val alb peste părul încărunţit.

Nu era foarte talentată la muzică, deşi în încăpere îşi mai găsea locul şi o harpă. Nici prin pictură, nici prin poezia sa nu a trecut niciodată de diletantism. Dar îşi considera compoziţiile atât de bune, încât le prezenta oaspeţilor ei, interpretate de o orchestră în totalitate feminină, dirijată de ea.

Lângă regină se afla de obicei un taburet cu blocuri de desen din diverse tipuri de hârtie şi creioane colorate ascuţite, pentru ca ea să poată desena de îndată ce se simţea inspirată. În funcţie de dispoziţie, ea alegea culoarea hârtiei şi a creionului. Deşi nu era o poetă *„qui court apres l'esprit"*, poveştile şi poeziile ei au fost publicate.

Nu era un secret că regina Carmen Sylva avea o colaboratoare în domeniul literar: soţia unui medic german din Bucureşti. Influenţa ei asupra unei regine deja „tracasate" nu va fi fost prea bună. Czernin o numeşte pe Miete Kremnitz „duhul rău al reginei" şi îi reproşează că a reuşit să accentueze ciudăţeniile reginei şi că a contribuit la înstrăinarea cuplului regal.

În scrierile ei, Carmen Sylva recunoaşte: „Pe aşa-numita iubire nu pun mare preţ. Nu este decât un ritual de înmulţire mascat. În schimb, pot ridica neistovită imnuri în cinstea prieteniei!".

Prietenele ei erau în cea mai parte doamnele de la curte. Acestora li se permitea să poarte în „camera cu voaluri" doar rochii stil „Elena", create de regină.

izolata de zgomotul lumii, ea trăia aici în tăcere. Foarte rar ieşea în lume, în capitală, la ocazii oficiale. Când o făcea, nu se dădea în lături de la extravaganţe. Astfel, la un bal mascat a apărut în chip de Dante.

Tot la regina Elisabeta se organizau şedinţe de spiritism cu mişcarea mesei. Elena Văcărescu era considerată un mediu excelent. Odată realizat contactul cu lumea spiritelor, apărea de obicei „Karl", care se purta ordinar şi ar fi vrut să distrugă toată România. Regina era convinsă că nu putea fi vorba decât de prinţul Carol de Suedia. Ea îi scrise acestuia la Stockholm, invitându-l la o şedinţă de spiritism la Sinaia. Prinţul refuza politicos invitaţia.

După astfel de şedinţe, se întâmpla uneori ca regina să-l caute pe rege pentru a-l avertiza că spiritul rău „Barnabas" încearcă să-i pună pe ascuns un călăreţ spaniol în şa. În asemenea momente, regele putea deveni destul de furios, mai ales dacă era întrerupt din jocul său favorit, biliardul. El refuza să creadă în şoaptele spiritelor, aşa cum nici creaţiei literare a reginei nu îi acorda prea mare atenţie. Kiderlen-Wächter susţine chiar că regele Carol „nu a citit nici un rând din cele cincizeci de volume semnate de Carmen Sylva".

Din când în când, valurile din „camera cu voaluri" se ridicau, lăsând să pătrundă realitatea. Astfel, în septembrie 1914, regina va trebui să afle că opinia publică bucureşteană era din ce în ce mai potrivnică regelui şi că pe palatul ei din Calea Victoriei cineva lipise un bilet cu textul: „De închiriat!". Dacă deschidea ziarele, nu citea decât zeflemele şi ura, limpede exprimată, ca ei să se întoarcă de unde au venit.

După moartea regelui Carol, regele Ferdinand şi regina Maria nu şi au mai vizitat mătuşa decât foarte rar. Ei aveau cu totul alte interese, mult mai importante decât cele ale „reginei din poveşti", chiar dacă regina Maria scria, şi ea, poezii. La fel de rar o va vizita şi nepotul ei Carol, care era mult prea plin de viaţă pentru a putea suporta atmosfera încărcată şi grea din castelul Peleş.

Simţindu-se singură, căci cea mai bună prietenă a ei murise şi ea, regina Elisabeta se retrage la Curtea de Argeş. Acolo, lângă vechea mânăstire în stil bizantin, unde era îngropat şi soţul ei, îşi va petrece ultimele zile în palatul episcopal. Cu vederea de tot slăbită, ea se va preocupa până la sfârşitul zilelor de planurile unui „Oraş Alb", unde urmau să trăiască, după ea, toţi orbii din lume.

4. „Nando"

Odată cu moartea regelui Carol I, nepotul său Ferdinand devine regele României.

El trăieşte de 11 ani în castelul Pelişor, la câteva sute de metri de Peleş. Doi soldaţi în uniforma Gărzii Naţionale fac de pază în faţa Pelişorului. Un castelan cu barbă neagră, îmbrăcat într-o jachetă albastru cu roşu, îi conduce pe oaspeţi în castel.

Ferdinand I nu arată deloc cum şi-ar imagina românul un rege. Noul domnitor are o înfăţişare ştearsă, de multe ori neajutorată! Faţa ovală, lungită şi de pleoape şi de părul pieptănat în sus; un ten destul de nesănătos, bătând în galben, aceeaşi culoare pe care o

avea unchiul său, Napoleon al III-lea, care suferea de ficat; sub ochii blânzi răsare un nas ascuţit care adăposteşte o mustaţă blondă. Urechile sunt surprinzător de mari, iar mâinile – fine şi înguste.

În discuţii, regele se arată rezervat, ba chiar timid uneori. Încă din tinereţe avusese dificultăţi legate de rigoarea gândirii şi claritatea exprimării. Nu putea urmări o discuţie prea rapidă. Chiar şi ca rege, va repeta întotdeauna o frază de încheiere pentru a o putea reţine, dar şi pentru a câştiga timp ca să dea un răspuns adecvat. Singurătatea i a fost întotdeauna mai dragă decât orice vizitator. Încă din copilărie, „Nando" prefera să stea deoparte de colegii săi de şcoală. Chiar şi ca prinţ moştenitor, nu arătase niciodată un interes prea mare pentru dansuri sau alte distracţii asemănătoare.

El moştenise de la tatăl său o fire blajină şi toleranţă, iar de la mama sa – timiditatea şi nesiguranţa în faţa străinilor, asociată cu o „demnitate şi o prostie mişcătoare", cum nota regina Maria în jurnalul ei, după o vizită la Sigmaringen.

La 16 ani, prinţul Ferdinand ieşea locotenent în primul regiment de gardă. Din acea perioadă provine dragostea lui pentru tot ce înseamnă militărie. Pe lângă aceasta, el mai era interesat de botanică.

Deoarece nu fusese pregătit să devină prinţ moştenitor, el a primit o educaţie solidă, care nu era totuşi suficientă pentru sarcinile de mai târziu. Aceasta se va vedea şi simţi doar mai târziu. În orice caz, „Nando" a învăţat în afara de germană şi franceza, apoi româna, rusa şi engleza.

După desemnarea sa ca urmaş la tron, unchiul său îl introduse în secretele sistemului de administraţie, ale ministerelor şi ale politicii.

Bătrânul rege Carol nu-l supraveghea pe moştenitor doar în aceste domenii, ci şi în viaţa particulară. Prinţul era încă necăsătorit. Pentru a pune capăt acestui permanent amestec în viaţa sa şi pentru a scăpa de permanenta supraveghere a unchiului său, prinţul Ferdinand va decide să-şi caute singur o soţie. Era însă deranjat de intervenţiile mătuşii sale, regina Elisabeta, care – credea ea – îi şi găsise o mireasă potrivită.

Alegerea ei era una dintre doamnele de la Curte, Elena Văcărescu, „mediumul". Regina o iubea în mod deosebit pe această Văcărescu, într atât încât o trimise pe tânăra fată la studii la Paris. Aceste studii însă au urmat un alt curs decât cel imaginat de „regina din poveşti". Elena Văcărescu, fiica unui boier bogat, era mică de statură, dolofană, cu obraji bucălaţi, dar cu o gură drăgălaşă şi nişte ochi de un gri remarcabil, pe care, din cochetărie, îi plăcea să-i ţină întredeschişi. Trimisul Germaniei la Bucureşti, Bernhard von Bülow (mai târziu prinţ), susţinea despre ea că „arată ca o bucătăreasă şi are şi manierele acesteia".

Încurajată de spirite şi premoniţii, regina va încerca să-i facă lui Ferdinand cunoştinţă cu Elena Vacarescu. Spre surprinderea ei, Regina a constatat că cei doi nu numai că se cunoşteau, dar că aveau deja o relaţie amoroasă. Încântată de această mărturisire şi de situaţia astfel mult simplificată, ea îi convocă într-o noapte pe cei doi în capela castelului, unde îi binecu-

vântă sub iconostas. La auzul acestei logodne, regele Carol se înfurie îngrozitor. Această legătură nu trebuia să fie legalizată cu nici un preţ, fie şi numai din motive dinastice. Pentru a nu mai fi deranjat încă o dată în proiectele sale şi pentru a o putea alege el însuşi pe viitoarea regină a României, regele îşi trimise soţia în Italia, într-o „călătorie de refacere". Regina petrecu o vreme la Veneţia şi apoi un an întreg la Neuwied, locul ei de naştere.

Spre satisfacţia unchiului său, prinţul Ferdinand se conformă şi renunţa din proprie iniţiativa la iubita sa. Între timp însă, spre nemulţumirea regelui, una dintre candidate ieşise din competiţie: prinţesa Alix von Hessen. Ţareviciul Nicolae le-o luase înainte. După o consfătuire cu rudele, alegerea regelui căzu pe prinţesa Maria von Sachsen-Coburg, fiica principelui Alfred, fiul reginei Victoria a Angliei. Mama prinţesei fiind Maria, fiica ţarinei Maria Fedeorovna a Rusiei, această unire părea perfectă, cel puţin din raţiuni politice.

Prima întâlnire a celor doi, Ferdinand şi Maria, se petrecu la München, într-un hotel, în prezenţa unei doamne de la curte, ca *garde de dame*. Frumoasa şi autoritara prinţesă Maria trebuie să se fi amuzat la început de stângăcia timidului ei pretendent. În cele din urmă însă, felul său simplu şi modest de a fi trebuie să o fi mişcat, deoarece consimţi să vină la o a doua întâlnire, la Berlin. Orgolioasa cum era, această partidă trebuie să i se fi părut foarte atrăgătoare, căci exista perspectiva de a deveni destul de curând regina a României.

După acceptul ei de la Berlin, bătrânul rege Carol insistă pentru o căsătorie grabnică, poate şi ca să evite o nouă situaţie de genul Elena Vacarescu. Regele îşi justifica graba prin tensiunea care domnea în România: „Avem de a face cu un popor tânăr, cu sânge fierbinte, a cărui nerăbdare poate fi doar cu greu ţinută în frâu!".

Un obstacol venea din partea confesiunilor celor doi miri. Prinţesa Maria era membră a bisericii High Church, iar prinţul Ferdinand era de confesiune romano-catolică. Odată îndepărtată şi această piedică, avu loc nunta, la Sigmaringen, pe 10 ianuarie 1893.

Apoi tânăra pereche se îndreptă, prin Coburg, spre prea puţin ospitaliera Românie. În ciuda steagurilor şi florilor, a discursurilor şi a cadourilor, prinţesa Maria era dezamăgită.

Dezamăgirea se transformă în decepţie când se întâlni cu unchiul şi mătuşa soţului ei, care, prin amestecul lor în viaţa tânărului cuplu, au primejduit de nenumărate ori această căsnicie. În curând, tânăra prinţesă îşi dezvălui încăpăţânarea, refuzând să asculte de unchiul ei când acesta încerca să-i interzică contactul cu intelectualitatea bucureşteană. El se temea că societatea românească, preponderent francofilă, ar putea să se folosească de „englezoaică" în interesul propriu. Prinţesa se revoltă împotriva acestui atentat la libertatea ei personală, ba chiar îi spuse unchiului ei în faţă că nu intenţionează să suporte „disciplina prusacă sau tonul de comandă de la Potsdam" şi cu atât mai puţin acele de superioritate, care excludeau din start orice încercare de apropiere.

Prințesa nu reuși să se apropie nici de „*auntie*" Elisabeta. De vină era „regina din povești", care visa cu totul altceva pentru nepotul ei și încerca să recâștige fericirea pierdută din vremurile când încerca să-l însoare pe prințul Ferdinand cu Elena Vacărescu.

Astfel, deși castelul Peleș și Pelișorul se află la mică distanță unul de celălalt, locatarii lor nu se vor osteni să-și facă prea multe vizite.

5. Regina Maria

Odată cu moartea regelui Carol I, frumoasa „Missy", cum era numită prințesa Maria în familie, va deveni regina României. Ea vede acum cu alți ochi țara peste care domnește, cu totul altfel decât la sosirea ei în România: „Încep să-mi dau seama cât de frumos este regatul meu. La tot pasul vezi frumuseți, la câmpie sau la munte, în pădurile Carpaților, pe malul pâraurilor!".

În curând, la București lumea își va da seama că această regină blondă, suplă, frumoasă, care poartă cu plăcere portul național, este o femeie inteligentă și energică, care are un cuvânt de spus în politică. Se știe că noua regină nu îi iubește pe germani, iar ea nici nu încearcă să ascundă asta: „Nu m-am simțit niciodată nemțoaică, deși îmi plac multe dintre lucrurile nemțești!". Potsdamul și vărul Willy (Wilhelm al II-lea) îi sunt străini. E de părere că acolo totul este „prea gălăgios și prea bombastic!".

Relații prea strânse nu va avea nici cu „mereu obositul var Nicky" și cu „Alix cea bolnavă psihic", țarul și țarina Rusiei. Aceste relații par să se fi schimbat, în ultima vreme. De altfel, toată situația de la St. Petersburg s-a schimbat. Cât fusese oaspetele lor în palatul de iarnă, aveau loc mereu petreceri și baluri, seri de gală la operă sau plimbări cu sania. Acum, scrisorile care sosesc de la Țarskoie Celo au un ton trist și abătut.

Astfel, pentru a avea un suport în străinătate, regina își întoarce privirile spre Anglia, de altfel patria ei. Născută la Eastwell Park, educată la Windsor și în Malta, ea devenise englezoaică: „Sentimentele mele sunt englezești și așa vor fi mereu! De aceea, mă străduiesc să obțin o apropiere între Anglia și România. Din păcate, Anglia se arată prea puțin interesată de noua mea patrie, România. Aș muri însă de inimă rea dacă România ar trebui să poarte război împotriva Angliei!".

În ciuda acestei predilecții pentru Anglia, regina încearcă să se adapteze în noua ei patrie. Ceea ce și izbutește întru totul. Pentru români, o regină nu trebuie să fie doar frumoasă, ea trebuie să și ducă un trai regal. Astfel, ea își decorează camerele de la Pelișor și de la Peleș, ca și cele din palatul Cotroceni, o fostă mănăstire cu un parc superb, în stil oriental: case cu capace bombate, lampioane de moschee, perne brodate cu fir de aur, covoare scumpe, precum și nenumărate lampadare cu lumânări.

În budoarul ei se află o sferă șlefuită de cristal, cu o dedicație pe soclul de argint. Este un cadou din partea locotenentului de marină George, mai târziu regele George al V-lea al Marii Britanii. Cei doi se

indrăgostiseră în Malta, dar au fost nevoiți să se despartă, căci înrudirea lor era prea apropiată.

Spre deosebire de camerele luxoase ale reginei Maria, încăperile locuite de regele Ferdinand erau decorate mai sobru, cu multe portrete de Hohenzollerni, imagini de la Sigmaringen și Potsdam, de la manevre și parade, iar printre ele – presărate amintiri ale anilor când era locotenent.

La recepții, regina preferă să poarte rochii „fantesie", destul de asemănătoare cu cele ale „reginei din povești". La acestea adaugă un faimos șirag de perle, lung de aproape doi metri, înnodat sub piept, și o brățară de aur masiv, de care atârna o cheiță. Este cea a jurnalului ei secret în care își notează toate gândurile.

Prietenii apropiați sunt invitați la Pelișor sau la Foișor. Acesta este format dintr-o încăpere amenajată în interiorul unui copac și la care nu se poate ajunge decât pe scări din funie. Pe pereții acestui „cuib" atârnă nenumărate fotografii: ofițeri englezi, dar și comandantul unui mare crucișător german. Aici, regina e îmbrăcată în portul popular, care este foarte comod: ie brodată în roșu, galben și albastru, fustă țărănească și cizme.

Regina are o pasiune: aceea de a se lăsa fotografiată. E conștientă de frumusețea ei și se consideră obligată să păstreze amintirea acestei frumuseți și pentru generațiile ce vor urma. În decurs de două zile, ea va fi fotografiată de 400 de ori, ceea ce reprezintă o performanță fizică, pentru că locul și costumele trebuie schimbate în permanență. Imaginile sunt luate

în salon, în budoar, în hol, în parc, în pădure, pe pajiște, pe malul pârâului și în barcă. Costumele vor alterna și ele, de la unul de vânătoare până la uniformă și *tea gown*. La toate aceste toalete trebuie aranjată și coafura corespunzătoare, alese bijuteriile și alte accesorii cum ar fi bastoane, umbrele, evantaie, săbii, vâsle, lornion sau chiar un copil.

Regina este asistată în aceste pregătiri de doamna Lahovary, pe scurt „Simky". „Maitre de plaisier", ministrul Constantinescu, dă și el o mână de ajutor, așa cum tot el organizează balurile, petrecerile în aer liber, vânătorile, serenadele și soupe-urile, având grijă să invite mereu oaspeți noi. Acest bărbat corpolent și plin de viață, poreclit de inamicii săi „intrigantul", este considerat intermediarul *par excellence*, chiar și pentru bănci, care trebuie abordate din când în când pentru acordarea de credite.

Pe vremea când mai trăia bătrânul rege Carol, administrarea fondurilor cu atâta ușurință ar fi fost cu neputință. Prințesa moștenitoare primise o doamnă de companie, cu porecla „Marele Inchizitor", care îi raporta regelui săptămânal despre comportamentul prințesei. Când aceasta a pomenit o dată de datorii și de un locotenent de husari, regele își convocă nepoata pentru a-i reproșa stilul de viață, cheltuielile nesocotite, neglijarea căsniciei și datoriilor ei de mamă. Prințesa nu era deloc dispusă să accepte un astfel de amestec în treburile ei personale. Ea ceru retragerea „Marelui Inchizitor", ceea ce regele refuză. Foarte hotărâtă, prințesa își făcu bagajele și plecă la Londra, de unde nu se întoarse decât după ce obținu satisfacție.

Husarul care stârnise toată această agitație făcea parte din Regimentul 4 roșiori, al cărei comandant era regina. Ofițerii ei o adulau, mai ales pentru că știa să călărească și să sara peste obstacole la fel de bine ca și ei.

În afară de ofițerii de roșiori care erau invitați la Cotroceni, un alt oaspete bine văzut era prințul Știrbey, care o sfătuia pe regină în toate problemele politice și parlamentare. El era cel care îi adusese în dimineața de 10 octombrie 1914 vestea morții regelui Carol I, spunându-i: „Te salut, Regină!".

Oaspeții din Anglia sau din Franța sunt primiți cu plăcere în salonul ei. Aceasta nu înseamnă că regina nu vorbește curent germana și că nu primește din când în când și un generalfeldmareșal ca Pascha von den Goltz. Deși trimisul Austro-Ungariei, contele Ottokar Czernin, este un abil adversar al lui Brătianu și, totodata, un inamic al Antantei, regina îl invită cu plăcere la palat pe elegantul conte, din vechea școală a lui Metternich, nu numai pentru o partidă de cărți, dar și pentru a discuta , uneori în contradictoriu, pe teme politice.

După Czernin, Marghiloman se bucura și el de bunăvoința reginei. El fusese deja în mai multe ori rânduri prim ministru al lui Carol I. Bogat, elegant, abil, avea în Capitală reputația unui cunoscător al femeilor. El obișnuia să spună admirativ despre regină: „De la Elena și Cleopatra, nici o femeie nu a mai fost așa de iubită!". Prințesa Maria a fost de multe ori oaspetele lui Marghiloman în vila acestuia de pe Șoseaua Kisseleff, unde, dupa o cursă de cai – avea

cai de curse – acesta obișnuia să ofere dineuri excelente.

Această prietenie se va transforma în curând în dușmănie pe față. Cearta trebuia să aibă loc, căci Marghiloman fusese dintotdeauna filogerman. Era o greșeală pe care „englezoaica" nu putea să i o ierte.

Curând după moartea regelui Carol, regina Maria încerca să formuleze condițiile României pentru intrarea ei în război împotriva Puterilor Centrale: de la ruși se cerea Basarabia, de la bulgari – Dobrogea, de la sârbi - Banatul, de la austrieci – Bucovina și de la unguri - Transilvania. Când marea ducesă Vladimir, mătușa reginei Maria, va cîti în fața țarului aceste pretenții, acesta spuse oftând: „Enorm!".

Însuși regele Ferdinand considera „fantezii" aceste pretenții. El va declara, spre deosebire de regină, că va încerca să țină regatul departe de agitația și nesiguranța războiului, păstrând în continuare neutralitatea. La aceasta, regina va replica: „Neutralitate? A fi neutri în mijlocul acestui război înseamna demoralizarea poporului nostru!".

În lunile iernii 1914-1915 regina va desfășura o activitate febrilă, hotărâtă să obțină cu orice preț angajarea României de partea Antantei. În acest scop, ea strânge relațiile cu Ionel Brătianu, liderul liberalilor, dar și cu alți conducători de partid, politicieni, diplomați și generali. Cu ajutorul acestora, vrea să-l oblige pe rege să schimbe cursul politicii.

Oscilând între dragostea față de locul său de naștere și datoria față de români, regele Ferdinand încearcă să evite luarea unei decizii și abandonarea

neutralității. El a devenit, însă, atât de dependent de soția sa, că va trebui să accepte ca ea să poarte cu el discuțiile politice importante, ea jucând rolul musafirului, punând întrebări și dând răspunsuri. Când are loc astfel pregătita audiență, se poate întâmpla ca, în mijlocul discuției, ea să-i trimită bilete cu indicații despre subiectele pe care regele le uitase sau prin care îi atrage atenția să nu cedeze. Ea îi spune prințului Știrbey: „Trebuie să rămân observatorul din umbră, care nu poate fi alungat!".

Capitolul II
Prințul Carol

6. Moștenitorul tronului

Prințul Carol, cel mai mare din șase frați, și-a petrecut copilăria în lumea castelului Peleș, a Pelișorului și a Cotrocenilor. Mustrat de unchi și răsfățat de bunică, educat sever de tată și îngrijit de mamă, prințul Carol devenea, odata cu dimineața zilei de 10 octombrie 1914 - ziua morții lui Carol I - moștenitorul tronului României.

Publicul nu prea știa multe despre prințul de 21 de ani. Era lăudat pentru naturalețea și dezinvoltura sa. Firea sa ușuratică, care se combina cu această atât de apreciată dezinvoltură, era însă ignorată cu bunăvoință de către un oraș răsfățat cu denumirea *„le petit Paris"*. În favoarea sa pleda faptul că urma să fie primul rege al României născut în țară, care vorbește din copilărie româna și a fost educat în credința românească, creștin-ortodoxă.

Îndată după moartea lui Carol, tânărul prinţ asista la încoronarea tatălui său, Ferdinand I, şi la depunerea jurământului de credinţă din partea acestuia faţă de ţară: „În îndeplinirea înaltelor sarcini ce îmi revin, pe care le preiau cu credinţă nestrămutată şi iubire statornică, voi găsi răsplata cea mai de preţ pe care mi-aş putea-o dori".

După ceremonie, lumea aclamă: „Trăiască Regele!", „Trăiască Regina Maria!". Prinţul observă cum mama sa îşi ridică vălul negru, greu, şi zâmbeşte mulţimii ce o salută. În aceeaşi seară, ea notează în jurnal: „Atunci am înţeles că venise şi clipa mea!".

În ciuda afacerilor de stat, care îi ocupau mai tot timpul, regele acorda o mare atenţie şi pregătirii fiului său cel mare, moştenitorul tronului. Acesta nu trebuia să urce pe tron la fel de nepregătit cum fusese Ferdinand când preluase puterea. Dându-i exemplu pe unchiul său, regele încearcă să îl facă să fie mai serios şi mai aşezat, să îi insufle simţul răspunderii şi al demnităţii. Dar tânărul prinţ moştenise prea puţin din seriozitatea tatălui său. Mult mai puternice se arată pofta de viaţă şi voioşia moştenite de la mama. El simte nevoia să evadeze din palatul trist şi sever în căutare de distracţii şi petreceri. Împreună cu prietenii de seamă sa, frecventează cabaretele şi barurile de noapte ale Capitalei, unde va deveni curând favoritul femeilor frumoase. La Sinaia, vara este mai puţin interesantă, dar nu lipsesc, nici aici, promenada pe bulevardul Chica, călăria, barul hotelului Caraiman, unde îşi dau întâlnire diplomaţii. Acolo îi poate întâlni pe ambasadorul Ungariei, contele Czernin, sau pe însărcinatul cu afaceri al Germaniei, contele Waldburg. Cu ei conversează, în germană, despre cele mai noi evenimente de pe câmpurile de luptă.

La dorinţa unchiului său, regele Carol I, prinţul îşi desăvârşise pregătirea militară la Potsdam. Dar, din cauza ameninţării războiului, a trebuit să părăsească Potsdamul înainte de vreme şi să revină în România. Între timp însă i s-a permis să poposească, în compania aghiotantului său, Gheorghe Berindei, la Oktoberfest-ul din München. Anevoie izbutea aghiotantul său să îl scoată din „corturile" în care berea se revarsă în valuri şi să îl ducă înapoi la hotel.

Prinţul Carol ştia din proprie experienţă cât de puternică este armata germană şi ce primejdii îl pot păndi pe cel care ar îndrăzni să o atace. După el, România ar fi trebuit să rămână în continuare neutră, cel puţin până când ar fi devenit limpede cine va birui.

El se află însă cu această părere, între tatăl şi mama sa. În vreme ce regele privea cu îngrijorare fiecare pas înapoi făcut de Puterile Centrale, regina jubila la fiecare victorie a Antantei. Ea recunoştea deschis: „Bucuria ascunsă a unuia înseamnă, de cele mai multe ori, înfrângerea celui de lângă tine!".

Prinţul Carol este declarat major abia la 22 de ani (pe 16 octombrie 1915). Această amânare – alţi prinţi sunt declaraţi majori de la 18 ani – este justificată prin doliul de la Curte din anul precedent. Regele Ferdinand îi adresează fiului său, cu ocazia împlinirii celor 22 de ani, cuvinte emoţionante: „Dragul meu Carol! Astăzi îţi sărbătoreşti prima zi de naştere ca prinţ moştenitor. Anul trecut, ţărâna de pe mormântul

unchiului nostru era prea proaspătă pentru a ne permite sărbătorirea unei astfel de zile, a majoratului tău. Unchiul nostru a aşteptat cu nerăbdare această zi. A fost dorinţa lui cea mai arzătoare să poată saluta intrarea ta în rândul bărbaţilor. Te-au însoţit vremuri tulburi până la această vârstă, dar, cu cât orizontul în jurul nostru se întunecă, cu atât mai vie este memoria regelui Carol I, al cărui nume îl porţi, ca semn al moştenirii sfinte pe care ţi-a lăsat-o. Nu vei greşi niciodată dacă vei urma motoul familiei noastre: „Nihil sine Deo!"

Urmează, apoi, sfaturile unui părinte îngrijorat: „Va fi respectat doar acela care îşi îndeplineşte cu conştiinciozitate datoria. De la urmaşul la tron se cer mai multe decât de la alţii. De aceea, dragul meu fiu, nu pot decât să te sfătuiesc să îţi faci datoria. Prostul exemplu al şefului unui stat poate conduce la dezastru ţara, ca şi cea mai bună dintre moşteniri!".

7. În vârful picioarelor

Anii 1915 şi 1916 sunt anii de război în care prinţul Carol asistă la „curtarea" acestui stat atât de important de la gurile Dunării. Ceea ce va degenera în negocieri acerbe pentru obţinerea prea doritelor grâne şi a râvnitului petrol românesc. Pentru a convinge România să cedeze, se arunca în joc toate mijloacele. Diplomaţii nu se sfiesc să mituiască, să recurgă la presiuni, să avertizeze şi să ameninţe, dar nici să facă promisiuni atrăgătoare, despre care nimeni nu prea ştia cum şi dacă vor putea fi onorate vreodată.

Când trimisul Germaniei la Bucureşti îl roagă pe regele Ferdinand să favorizeze Puterile Centrale în privinţa livrărilor de grâne, amintindu-i că este un Hohenzollern, acesta va replica iritat: „Nu am uitat asta, dar nu am uitat nici ceea ce am învăţat ca german, şi anume ca trebuie să rămân credincios ţării mele. Am jurat credinţa poporului meu. Şi nu intenţionez să încalc acest jurământ!".

Pentru a se apăra şi a-şi justifica poziţia faţă de vărul său, regele Ferdinand îi scrie, în ianuarie 1915, lui Wilhelm al II lea: „Mă găsesc într-o situaţie extrem de neplăcută. În ciuda simpatiilor mele personale faţă de Germania, trebuie să fiu înainte de toate gând în gând cu poporul meu, care îşi doreşte eliberarea tuturor românilor ce trăiesc sub dominaţie maghiară. În cazul intrării noastre în conflict, nu voi putea să îmi împiedic poporul să îşi protejeze drepturile. În ciuda înclinaţiilor mele, a relaţiilor de prietenie şi politice, eu sunt în primul rând regele ţării mele, legat prin jurământ să o servesc, chiar fie şi nesocotind propriile sentimente. În cazul în care Italia va renunţa la neutralitatea sa faţă de Germania, nu voi putea împiedica guvernul meu să facă acelaşi pas".

Această scrisoare l-a supărat pe împărat atât de tare, încât s-a mărginit la a trimite doar o confirmare de primire. Supărarea va dura, iar o împăcare nu va mai avea loc vreodată. Publicarea memoriilor reginei Maria, pline de criticii şi comentarii neplăcute la adresa lui Wilhelm al II-lea, avea să permanentizeze această situaţie.

Cuvinte asemănătoare îi adresează regele Ferdinand și trimisului Franței, Robert de Flers: „La începutul domniei mele mi-am pus întrebarea de conștiință dacă aș putea să uit faptul că sunt un Hohenzollern. Răspunsul este da! Să țin seama de originea și de familia mea? Nu! România este singura importantă!".

Prințul moștenitor, care avea relații mai strânse cu bucureștenii decât tatăl său, nu poate să nu observe că orașul se transformase în cartier general al nenumăraților spioni și agenți politici. Centrul se afla la Capșa, pe Calea Victoriei, unde se vehiculau știri și acte false. Bani și pașapoarte își schimbă stăpânul. Tot de aici se lansează zvonuri ce fac înconjurul orașului și creează dorita confuzie. Poliția se vede nevoită să închidă temporar localul, și nu doar Capșa, ci și „Salon de Beauté Aspasia", deoarece acolo se formase cartierul general al spionajului rusesc. Dansatorul maghiar Bela Horváth, care urma să apară într-un spectacol la Varieté Olympia este arestat în cabina sa, sub acuzația că ar fi agent austriac.

În această harababură se lansează vorbe grele, jigniri, încep procese și au loc dueluri. Deputații își reproșează unul altuia că s-au lăsat mituiți ba de Paris, ba de Viena, ziarele se acuză reciproc că ar sta în slujba unora sau altora dintre puterile străine. Adevărul e că unii dintre ei chiar au primit sume de milioane în franci francezi sau în mărci

De la o zi la alta, tensiunea creștea, divergențele se adânceau. Unii dintre ofițeri renunță la decorațiile acordate de Austro-Ungaria, alții le poartă ostentativ,

mândri de ele. Contele Czernin se plânge că ferestrele ambasadei austro-ungare au fost sparte. Trimisul francez reclamă că ar fi fost hărțuit de agenți germani. Take Ionescu declara încrezător că România va lua partea Antantei cât de curând. Pe de altă parte, Carp susține că regele însuși i-a dat asigurări că România va rămâne neutră, orice s-ar întâmpla. Guvernul declara în repetate rânduri că nu va permite libera trecere prin țară a rușilor, nicum să îngăduie marinarilor francezi să ajungă la Constantinopol prin România. Faptul că aceștia vor ajunge totuși cu bine la Bosfor dovedește că guvernul era prea slab pentru a se impune în fața funcționarilor corupți. Fiecare se folosește de conjunctură cât poate. Deoarece grânele și petrolul nu au contraoferte, prețurile pot fi stabilite și mărite după bunul plac. Chiar dacă guvernul se distanțează de afacerile „à deux côtés", Take Ionescu este suficient de cinstit să recunoască. „În aceste afaceri, pentru noi nu contează decât profitul României!".

A petrece însă doi ani de neutralitate în această atmosferă în care popoarele își măsoară forțele înseamnă, pentru conducerea statului, nervi întinși la maximum. Evitarea deciziilor, reticența și echilibristica necontenită între două puteri care așteaptă nerăbdătoare trebuie să ducă în cele din urmă la o hotărâre. Regele Ferdinand studiază cu înfrigurare ziarele: „Adevărul" nu se dovedește, de cele mai multe ori, demn de numele ce îl poartă, „Dreptatea" numai drept nu grăiește, fiind cumpărată de francezi;

cât despre „Epoca", acesta se află o vreme în serviciul Puterilor Centrale, care, susţin redactorii acestuia, ar putea influenţa o dezvoltare benefică a României; mai este şi „Universul", cu tirajul său enorm. Acesta, evident cu talent la afaceri, se pune în slujba ambelor părţi. Regele studiază de asemenea şi ziarele germane, în special „Frankfurter Zeitung", excelent informat de către corespondentul său din Balcani, Weitz. Articolele acestuia sunt decupate de rege şi trimise lui Carol.

Prinţul citeşte atât extrasele trimise de tatal sau, cât şi presa umoristică bucureşteană, în care tatăl său este ironizat ca un nou Cunctator Fabius Maximus. Chiar dacă aceasta îl amuză, trebuie să admită că tatăl său nu poate, pentru moment, proceda altfel. Carol rămâne la părerea că ar trebui aşteptata o bătălie decisivă înainte de a se renunţa la neutralitate. Acest lucru este afirmat deschis şi de un politician român (lui Franz Carl Endres): „Îi admir pe nemţi, deşi nu îi iubesc. Îi iubesc pe francezi, deşi m-au dezamăgit. Noi, românii, vom intra cât de curând în război, desigur de partea celor care ne vor aduce garantat victoria!".

Spre deosebire de toţi cei care nu se puteau decide, regina Maria era de părere că ţara trebuie să intre imediat în război de partea Antantei. Ea cerea însă din partea Franţei şi Angliei aceeaşi garanţie pe care o oferise şi Rusia. Pentru a obţine acest lucru, regina acţionează energic. Ea îi scrie varului ei, regelui George al V-lea, că ţara lui şi el însuşi nu au făcut nimic pentru România; în schimb, „Germania s-a dovedit a fi până acum cel mai bun prieten al României".

În ciuda greutăţilor pe care le întâmpina, ea nu pregetă o clipă. Nu trece o zi fără sfaturi de taină cu Barbu Ştirbey, Valentin Bibescu sau Cantacuzino, la care mai participă, de la caz la caz, şi alţi oameni politici sau diplomaţi. Când, la o astfel de întâlnire, trimisul Rusiei încearcă să îi prezinte oferte de natură financiară, ea îl întrerupe scurt: „România nu are nevoie să fie cumpărată! Simpatiile noastre sunt oricum de partea Antantei!". Când i se reproşează atitudinea ezitanta a regelui Ferdinand, ea replică: „Se prea poate ca soţul meu să nu fie întotdeauna energic, dar nu subestimaţi arta sa de a vorbi la două nunţi în acelaşi timp".

În această situaţie dificilă, regele Ferdinand se consola gândindu-se că şi alte monarhii cu regi de origine germană se vad nevoite să îşi reconsidere simpatiile. Se gândea la ţarina Alix a Rusiei, la regina Mary a Angliei, la regina Elisabeta a Belgiei. Aceste cazuri îl ajută să gândească altfel. Dacă înainte declara „Eu rămân neutru!", acum fraza se nuanţează „Voi încerca orice pentru a rămâne neutru!". La insistenţele lui Brătianu, el optează pentru următoarea formulare: „Vă pot asigura, domnule prim ministru, că dorinţa şi puterea mea vor fi mereu în armonie cu ale iubitului meu popor!".

În tumultul conflictelor cu sine însuşi, fără doar şi poate un semn al marii sale conştiinciozităţi, regele găseşte timp pentru a vizita capela din Pitar Moş, pentru a se ruga acolo împreună cu arhiepiscopul Alexander Cisar.

La 24 august, spre deosebire de alți ani, când aveau loc recepții, dineuri de gală și un bal la curte, regele Ferdinand își sarbatorea ziua în tihna Copăcenilor, o moșie situată între București și Giurgiu. La fusese dăruită reginei Maria, pe care o adora, de bogatul industriaș Filipescu. După câteva luni obositoare, regele dorea să se refacă în liniștea de la Copăceni. Regina îi citește lista celor care îl felicitaseră cu ocazia zilei de naștere și lasă să se strecoare o remarcă ce îl surprinde pe rege: „Poate că este ultimul an în care felicitările se vor adresa regelui României!". Apoi completează zâmbind: „Anul viitor felicitările vor fi adresate împăratului României Mari!".

8. Sfinxul

Nu există școală mai bună pentru un tânar moștenitor de tron decât astfel de vremuri de tensiuni politice. Ele obligă la disciplină: fiecare cuvânt trebuie cântărit cu grijă, toate informațiile – verificate și tratate cu discreție, iar persoane care altfel nu ar merita vor fi abordate cu deferență.

La toate acestea se adaugă faptul că România are în persoana lui Ionel Brătianu un om de stat valoros, care îi poate arăta tânărului prinț cum se conduce o țară pe căile înalte ale politicii. Moștenitorul nu are însă de unde bănui că acest Brătianu va deveni adversarul său cel mai înverșunat.

Diplomații îl numesc pe Brătianu „Sfinxul românesc", poate și pentru că acest descendent al unei veritabile dinastii de miniștri nu lasă niciodată să se

întrevadă ce gândește. Atitudinea sa din acest an de război 1916 poate fi cel mai bine caracterizată printr-o expresie care i se atribuie: „Rămânem neutri până când avem destulă muniție!".

Deși experții militari nu considera prea valoroasă armata română, țara este curtată în continuare. Presa umoristică îl reprezintă pe „Sfinxul" Brătianu ascultând, cu privirile ațintite în zare și fără să clipească măcar, toate ofertele. El vrea și mai multe concesii, și mai multe sacrificii din partea celorlalți înainte de a lua el însuși o decizie.

Ministrul de externe al Rusiei, Sasonov, este deosebit de revoltat de această atitudine a lui Brătianu. „Brătianu vrea să ne dicteze. Și o face pe un ton atât de arogant, încât nu mai putem suporta. Dar se înșală domnul Brătianu! Rusia este o mare putere, chiar dacă acum armatele noastre trebuie să accepte înfrângeri!", îi spune Sasonov ambasadorului Franței, Maurice Paléologue, la St. Petersburg.

Pentru a-l obliga pe „Sfinxul" de la București sa ia o decizie, Sasonov declară că Rusia nu va avea de obiectat dacă România, ca aliat al Antantei, va ocupa Transilvania, Banatul și Bucovina. Pe de altă parte, contele Czernin îi dă asigurări prim ministrului român ca dubla monarhie este de acord ca România să își anexeze Basarabia rusească.

În tot acest joc politic de negocieri al diplomaților, prințul Carol se vede redus la rolul de spectator. Tatal său, convins că doar el poate rezolva totul, abia dacă îi permite să participe la decizii. Prințul este împins, astfel, în spate, fără a i se cere părerea în nici o ches-

tiune importantă. În ochii tuturor, el apare ca „neimportant, prea puțin interesat și incapabil". Aceasta izolare a moștenitorului tronului va avea urmări îndelungate. Nici regina, preocupată ea însă și de importantele chestiuni politice, nu acordă prea multă atenție fiului ei. Poate că nu îl consideră încă îndeajuns de matur pentru a îi înțelege planurile și dorințele sau poate se teme că, fiind femeie, nu o va lua în serios.

Rareori găsește Carol câte un ministru dispus să facă schimb de opinii cu el. Bunaoara, el poartă o discuție cu Filipescu, liderul conservatorilor. Acesta nu îi urăște pe nemți, dar este, în schimb, un dușman înverșunat al dublei monarhii: „Acum a venit momentul în care tatăl Dvs. se poate dovedi cel mai bun dintre români. Eu nu mai am nici un dubiu că dinastia nu va rezista decât dacă va guverna de o parte și de alta a Carpaților!".

La 4 august 1916, Antanta dă un ultimatum guvernului român somându-l să se decidă de partea cui va intra în joc. Urmare a acestei presiuni, se va semna la București, 13 zile mai târziu, un tratat care obligă România ca până la 27 august să intre în război de partea Franței, Italiei, Angliei și Rusiei. Doar șapte persoane știu de acest tratat secret: regele Ferdinand, regina – dar nu și prințul Carol, Brătianu, ministrul de război și șeful marelui stat major, apoi prințul Știrbey și colonelul Ballif, oamenii de încredere ai reginei Maria.

Cu toate acestea, tratatul semnat la Ministerul de Război în spatele ușilor închise va fi deconspirat și

vestea va ajunge la Ministerul de Externe de la Berlin. Chiar dacă germanii se temeau de faptul că România ieșea din calcul ca aliat și ca vrea să treacă de partea adversarului, vestea va produce un șoc destul de puternic. Trimisul Germaniei la București este însărcinat să avertizeze regele și guvernul să nu ia decizii pripite împotriva Puterilor Centrale. Acest avertisment rămâne însă fără ecou. Cei doi miniștri filogermani, Marghiloman și Maiorescu, încearcă, și ei, să pună o vorbă bună în favoarea Germaniei, dar ușile palatului le rămân închise.

La 27 august, într-o după-amiază toridă de vară, are loc, în sala de audiențe de la Cotroceni, un hotărâtor Consiliu de Coroană. Din cauza arșiței de afară, jaluzelele de la ferestre sunt trase, astfel încât sala se află în semiîntuneric. „E bine așa", spune regina, „nu e necesar să se vadă cât de palizi și agitați suntem!".

La acest Consiliu de Coroană i se permite și prințului moștenitor să asiste. El va sta în fața tatălui său, care începe prin a aminti de misiva destul de dură, aproape un ultimatum, primită cu trei zile în urmă de la St. Petersburg, în care se solicită respectarea acordului și să se declare război Imperiului German și Austro Ungariei. Chiar dacă aceasta înseamnă o mare primejdie, pentru țară cale de întoarcere nu mai există.

Controversa din consiliu este întreruptă de ovații care răsună pe stradă. Acestea se transformă în strigăte de bucurie în momentul în care regina Maria se arată, împreună cu soțul ei, mulțimii nerăbdătoare.

Împotriva războiului şi pentru păstrarea neutralităţii se pronunţă doar Carp, Marghiloman, Maiorescu şi Rosetti. Filipescu votează pentru razboi, dupa care se prăbuşeşte plângând la pieptul regelui. Mai puţin sensibil se arată Brătianu, care poate să declare mulţumit: „Acum, când armata este pregătită de drum, pot să preiau liniştit responsabilitatea pentru cele ce vor urma, deoarece cred nestramutat în victoria noastră".

Acum se ridică şi bătrânul Petre Carp, prieten cu defunctul rege Carol I. El declară cu voce fermă: „S a ajuns, aşadar, şi la asta. Vrem să declaram razboi Puterilor Centrale. Am trei fii care vor lupta pentru ţară. Totuşi, îmi doresc din toată inima ca România să fie învinsă! Pactul la care a aderat acum o va duce spre pierzanie. România se poate salva doar eliberându-se de acesta, iar acest lucru nu se mai poate întâmpla decât printr-o înfrângere!".

Toată lumea amuţeşte. Liniştea este spartă de rege, care se ridică şi încearcă să răspundă: „Domnule Carp! Am toată stima pentru toate opiniile dumneavoastră, dar cuvintele care tocmai le-aţi rostit nu pot să treacă neobservate. Nu pot să cred că ele sunt expresia adevăratelor sentimentele ale domniei voastre! Doar supărarea vă face sa rostiţi astfel de vorbe. Aceasta grea decizie de a intra în război am luat-o doar pentru ca, după matură chibzuinţă, am ajuns la convingerea de neclintit ca acest pas corespunde adevăratelor idealuri şi interese ale poporului român, pentru care eu sunt răspunzător".

Carp însă nu renunţă. Cu voce sfidatoare îi răspunde regelui: „Sunt perfect conştient de cele ce am spus!".

În seara de 27 august, trimisul României la Viena înmânează declaraţia de război. În ziua următoare, Imperiul German declara razboi României, a doua zi se alătură acestei declaraţii şi Turcia; apoi, la 2 septembrie, şi Bulgaria.

La câteva zile după Consiliul de Coroana de la Cotroceni, prinţul moştenitor este rugat să îşi spună parerea. El răspunde destul de prevăzător şi diplomatic: „Odată cu această declaraţie de război, legătura dintre rege şi popor va deveni şi mai strânsă. Vor avea aceleaşi suferinţe şi aceleaşi speranţe!".

9. Ardealul!

Prinţul Carol, sublocotenent în prima companie de vânători de munte, devine, la 23 de ani, comandantul primului batalion de vânători de munte.

Strigând „Ardealul!", acesta va trece la Predeal graniţa cu Ungaria, aşa cum făcuse în urmă cu 300 de ani Mihai Viteazul, pentru a cuceri Transilvania şi a-i elibera pe românii „oprimaţi". Dar nu se doreşte doar cucerirea Transilvaniei, ci şi a unor părţi din Ungaria, cum ar fi regiunile din jurul oraşelor Arad, Oradea şi Satu Mare. Ţarul Nicolae socotise „enorme" aceste pretenţii, pe bună dreptate.

În Transilvania, românii nu întâmpină la început prea mare rezistenţă. Şeful Marelui Stat Major al Austro-Ungariei vorbeşte despre o „spargere în

Transilvania": „Românii s-au strecurat ca niște hoți prin porțile deschise ale Transilvaniei!".

Regele Ferdinand își muta cartierul general la Scrovișteа-Periș. Acolo va fi convocat și prințul Carol pentru a urmări împreună desfășurarea acestui prim marș. Zece zile mai târziu se constată însă că înaintarea în Transilvania este oprită. Trupe nemțești apar în fața avangardei românești: o parte a vânătorilor de munte, care vor deveni mai târziu armata Falkenhayn.

Dar și pe frontul bulgar se înregistrează surprize neplăcute. Bulgarii reușesc să cucerească capul de pod Turtucaia, aflat la doar 60 de km de București, și să ia prizonieri 20.000 de români. Mare dezamăgire la Paris și la Londra, dar mai ales la St. Petersburg! În loc să primească întăriri, Antanta se vede nevoită să trimită trupe în sud-est pentru a evita pericolul ce venea din acest colț al Europei. Germanii trebuie împiedicați cu orice preț să pună mâna pe terenurile petrolifere și pe grânele românești.

Insuccesele armatei române sunt aspru criticate. Deputatul francez Dubois declară: „Românii au pornit la război fără a cunoaște măcar sursele pe care adversarul le-ar putea utiliza împotriva lor. Și nici nu au testat soldații și materialul de luptă pe pământ românesc sau pe frontul macedonean, pentru a permite contracararea planurilor dușmanului!".

Din cauza acestei „blamări", suferă mai ales regina Maria, deoarece rămân neîndeplinite tocmai promisiunile făcute de ea Londrei și Parisului. Ea se refugiază, împreună cu cei mai tineri fii ai ei, Nicolae și

Mircea, și cu cele trei fiice, la Buftea, la conacul de la țară al prințului Știrbey. De la Buftea putea ajunge foarte ușor la cartierul general, ceea ce se și întâmpla adesea, nu întotdeauna spre bucuria ofițerilor din statul major. Dar acțiunile sperate de regină din partea armatei române se transformă într-o nouă retragere. Veștile proaste sosesc la cartierul general una după cealaltă: victorii fulgerătoare ale generalilor germani Falkenhayn și Mackensen. „Acțiunea de eliberare" se transformă într-o fugă rușinoasă.

În vreme ce regele, complet demoralizat, nu mai face față situației, iar încercările sale de a ridica moralul soldaților („Românului nu îi place lupta din tranșee: el nu este obișnuit să se ascundă!") rămân fără ecou, regina Maria preia sarcina de a-i îmbărbăta pe oșteni pentru a concentra toate forțele acestora spre un singur scop: rezistența! În acest ceas plin de primejdii, ea acționează adoinia reginei Maria de Neapole care, în vreme ce soțul ei, Francesco al II lea, se ascundea în cazemata, prelua, cu 55 de ani în urmă, apărarea cetății Gaeta, comandând canoniera.

În aceste zile descurajante, regina Maria a României acționează cu o hotărâre de admirat. La îndemnul ei, un inginer englez, colonelul Griffith, va distruge toate instalațiile din terenul petrolifer de la Ploiești, pentru a evita ca aceste bogății să cadă în mâinile germanilor. Colonelul Griffith, un om cu statură herculeană, se înhamă el însuși la treabă. El va distruge cu barosul mașini, cisterne, pompe, va găuri rezervoarele, astfel încât petrolul se scurge pe pământ, iar cazanele sub presiune explodează. Ajutoarele sale îl numesc

„demonul cu ciocanul". Mii de rezervoare şi peste 80.000 de vagoane „Astra" şi „Steaua" sunt incendiate. Flăcări de peste 300 de metri înălţime luminează cerul nopţii, ele putând fi văzute şi de la Bucureşti. Se creează astfel o pagubă de milioane, dar Griffith şi regina şi-au atins scopul: în loc de petrol, duşmanul nu va găsi decât instalaţii distruse.

Trecând peste pământurile pârjolite din jurul Ploieştiului, primele trupe germane ajung în decembrie 1916 la vechea centură de apărare a Bucureştilor, care exista încă de pe vremea lui Brialmont. Regele Ferdinand se vede nevoit să îşi mute cartierul general la Zorleni, lângă Iaşi. Acolo îl va însoţi şi prinţul Carol. Ameninţată de trupe inamice atât din nord cât şi din sud, regina Maria trebuie să renunţe şi ea la conacul de la Buftea şi să se refugieze la Iaşi. Acolo, sărăcia este mare şi izbucnesc epidemii. Iar atacurile aeriene nu fac decât să demoralizeze şi mai mult populaţia. În mijlocul acestui dezastru şi al tuturor grijilor, cel mai tânăr fiu al cuplului regal, prinţul Mircea, se prăpădeşte.

În ciuda acestor lovituri ale sorţii, regina încearcă din nou să anime spiritul de rezistenţă şi încrederea populaţiei. La 11 decembrie, ea părăseşte Iaşiul pentru a se duce la cartierul general. Acesta se află într-o casă sărăcăcioasă, unde pe scaune şi mese adunate de te miri se ţin consiliile, fără a se putea lua, însă, o hotărâre rezonabilă. Regina vine cu propuneri concrete. Ea cere să i se acorde generalului Prezan, omul ei de încredere, puteri depline, pentru ca acesta să poată înăbuşi revoluţia ce ameninţa să izbucnească

şi pentru a salva dinastia. Regele, însă, nici nu vrea să audă de aşa ceva.

Situaţia României este cu adevărat disperată. Din cei 500.000 de soldaţi, jumătate au căzut în luptă, sunt răniţi, au fost daţi dispăruţi sau au fost luaţi prizonieri. Constituirea unei noi armate nici nu intra în discuţie pentru moment. Ceva însă trebuia să se întâmple pentru evitarea catastrofei generale. Regina se adresează prietenului ei Sidney Washburn, cerându-i sfatul. Deoarce Anglia nu poate veni în sprijin, acesta propune ca regina să-l roage pe vărul ei, ţarul Rusiei, să acorde României un ajutor concret. Cu această propunere sunt de acord şi prinţul Ştirbey şi generalul Berthelot, şeful misiunii militare franceze în România.

Regina se arată dispusă să plece imediat spre St. Petersburg. Prevăzătoare, îşi anunţă sora, Ducky (Victoria, soţia marelui duce Chiril), că urmează să sosească şi o roagă să obţină o audienţă la ţar. Răspunsul, însă, o va dezamăgi: n-ar fi trebuit să vină, ţarul nu este în toane bune, ţarina este suferindă, iar Rasputin fusese asasinat.

Regina Maria insista ca măcar prinţul Carol, însoţit de Brătianu, să îl viziteze pe ţar. Ea doreşte ca astfel Carol să o cunoască pe cea mai mare fiică a ţarului, Olga, sperând într-o căsătorie.

Spre satisfacţia reginei, invitaţia ţarului nu va întârzia. Aşa că prinţul moştenitor şi primul ministru pleacă spre St. Petersburg, unde vor fi întâmpinaţi cu toate onorurile. La dineul de gală oferit de ţar în cinstea lor, se ţin toasturi cordiale. Dar cam la atât se rezuma totul! Excluzând promisiunile şi asigurările

generale, Brătianu nu reuşeşte să obţină un acord concret. Se vor întoarce la Iaşi cu mâinile goale. Iar prinţul Carol, care fusese primit cu multă prietenie la Ţarskoie Selo, nu arată, spre dezamăgirea mamei sale, vreun interes deosebit pentru fiica ţarului.

După plecarea prinţului Carol de la St. Petersburg, un general rus îi spune ambasadorului Franţei, Maurice Paléologue: „Comandamentul nostru general nu mai este interesat de operaţiunile româneşti. Nu ne mai facem iluzii că am putea câştiga drumul spre Constantinopol (prin Balcani). Când, la sfârşitul războiului, turcii vor fi părăsiţi de aliaţii lor germani, o nouă armată rusească îşi va croi drum spre Constantinopol, pornind de pe malul estic al Mării Negre. Pentru asta nu avem nevoie de România! Îmi pare rău că nu îl putem ajuta pe tânărul prinţ Carol, dar am renunţat la România!".

10. Între tată şi mamă

Îngrijorarea şi zăpăceala de la cartierul general românesc se înteţesc odată cu izbucnirea revoluţiei în Rusia şi cu detronarea ţarului Nicolae al II-lea. Apar temeri că acelaşi lucru s-ar putea întâmpla şi în propria ţară şi că ultimele bastioane ale ordinii vor fi distruse. Londra considera situaţia suficient de gravă pentru a-i oferi reginei Maria şi copiilor un avion pentru a se putea salva. Ea însă declară curajoasă că va rămâne în ţară, împreună cu copiii.

După ocuparea Bucureştiului de către nemţi şi încetarea acţiunilor militare, în rândul populaţiei are loc o schimbare de atitudine faţă de rege. Opinia publică se întoarce împotriva lui şi, mai ales, împotriva lui Brătianu, considerat principalul vinovat pentru „dezastrul naţional". În momentul în care în ţară se ajunge la demonstraţii serioase, regele decide să se despartă de prim ministrul său. Din azilul său din Moldova, el declară (în aprilie 1917), într-o scrisoare că va susţine în continuare Antanta: „Dacă ar trebui să mă mai decid o dată, aş acţiona la fel. Drumul pe care l-am ales m-a despărţit, din păcate, de tot ce îmi era drag înainte: de rude, de munca mea, de copilăria mea. Nu poţi uita locul unde te-ai născut. Mi-am iubit familia foarte mult. Membrii familiei mă tratează acum cu răceală şi sunt nedrepţi faţă de mine. Eu sunt însă convins: oricare dintre ei ar fi acţionat la fel! Mulţi ofiţeri germani care au luptat împotriva mea şi a armatei mele mi-au fost prieteni, camarazi de regiment. Îl cunosc foarte bine pe Mackensen, care locuieşte acum în palatul meu de la Bucureşti, la fel de bine îl cunosc şi pe Falkenhayn. Încrederea mea în viitor este neclintită. Nu regret nimic!". Ultimele două propoziţii ar fi putut fi sugerate de regina Maria.

Atmosfera de la reşedinţa temporară din Iaşi se înseninează puţin odată cu sosirea unei scrisori încurajatoare de la Washington, de la preşedintele Woodrow Wilson: „Guvernul Statelor Unite este decis să susţină România în lupta sa. De asemenea, aş dori să vă asigur că Statele Unite vor susţine pe cât posibil România după război şi se vor strădui ca, la viitoarele negocieri pentru pace, să obţină garantarea independenţei României!".

La Iaşi, speranţele se pun în „puternicul" general Averescu, pentru cazul în care situaţia s-ar răsturna. Acesta este un bărbat costeliv, cu ochi depărtaţi, adânciţi în orbite. Ofiţerii care au luptat sub comanda sa în războaiele din Balcani îl consideră energic, direct, sever şi scump la vorbă. Datorită acestei din urmă calităţii, unii îl numesc „un Moltke al României". Deocamdată, însă, Averescu nu se bucură de succes, cel puţin ca parlamentar. Noul cabinet alcătuit de el nu va rezista decât patru săptămâni. Îi va urma Marghiloman, care acum poate să spună câtă dreptate a avut atunci când a avertizat asupra războiului împotriva Puterilor Centrale. Nici el nu reuşeşte să obţină de la învingători garanţii pentru România. Se recurge de aceea din nou la ajutorul lui Averescu, care însă nu găseşte altă soluţie decât aceea de a capitula în faţa germanilor şi de a accepta condiţiile impuse de aceştia. Este şi sfatul pe care i-l dădeau prinţul Şturbey şi Ballif.

La 27 februarie, trenul regelui Ferdinand intră în gara de la Răcăciuni. Câteva minute mai târziu, soseşte şi trenul special care îl aduce la negocierile pentru pace pe contele Czernin. Ce revedere între rege şi ambasador! Czernin este acum, graţie evenimentelor, cel puternic.

Regele păleşte la auzul condiţiilor puse de dubla monarhie pentru încheierea păcii. Ele „sunt deosebit de severe!".

Czernin: „Şi care ar fi fost condiţiile puse de România, Majestate, daca trupele Voastre ar fi intrat în Budapesta?".

Czernin îi acordă regelui 48 de ore de gândire pentru a decide dacă negocierile vor continua sau nu.

Regina aşteaptă nerăbdătoare la Iaşi întoarcerea trenului. La vederea regelui, care coboară abătut şi deprimat, îşi dă seama cât de grele vor fi condiţiile impuse: „Nevermore, niciodată nu ne vom lasa astfel umiliţi! Desigur, situaţia noastră este îngrozitoare. Dar ne mai rămâne războiul *à outrance*, chiar daca acesta s-ar putea sfârşi printr-o catastrofă. Altminteri vom deveni sclavii Ungariei!".

În ziua următoare, regina găseşte o cale de ieşire care ar putea ameliora situaţia: generalul Averescu trebuie să plece la Viena şi să ceară o întrevedere cu împăratul Carol. Din Luxemburg, se transmite însă: contele Czernin se bucură de încrederea totală a împăratului şi are puteri depline.

Acest refuz categoric al împăratului Carol îl face pe suspiciosul şi neîncrezătorul Ferdinand să creadă că cei doi împăraţi, Carol şi Wilhelm al II-lea, doresc distrugerea lui, care dorise să devină împăratul tuturor românilor, şi a dinastiei sale.

Când aude de condiţiile impuse de Czernin, prinţul Carol, care se afla cu regimentul său de lângă Iaşi, se aruncă pe cal şi pleacă spre oraş. Tânarul de 25 de ani apare pe neaşteptate în faţa Consiliului de Miniştri şi declară: „Am venit să vă cer în numele camarazilor mei, al răniţilor şi în numele meu, să nu acceptaţi condiţiile de pace propuse, ci să luptăm mai departe, pe viaţă şi pe moarte!".

După această declaraţie, prinţul îşi va vizita mama, decis acum să nu mai asiste fără să intervină la „distrugerea regatului şi dinastiei".

Atitudinea energică a lui Carol o bucură foarte mult pe regină. Vorbele rostite de el în faţa miniştrilor au uns-o pe suflet. Important este acum ca negocierile pentru pace să dureze cât mai mult, pentru ca germanii să nu poată retrage trupe şi să le arunce în lupta pe alte fronturi. Măcar atât se mai poate face pentru Anglia şi Franţa.

Regina se informează, în discuţia cu fiul ei, şi despre starea de spirit din rândul trupelor. Potrivit declaraţiilor prinţului, deprimarea şi dezamăgirea ce au urmat retragerilor repetate au mai dispărut, încrederea a sporit, majoritatea oamenilor doresc să lupte în continuare.

Pe neaşteptate, apare şi regele în camera unde are loc această discuţie între mamă şi fiu. Nervos şi agitat, el bănuieşte un complot împotriva sa şi a deciziilor sale. Îi reproşează fiului că şi-a părăsit trupa şi că face politica. Regina îi ia apărarea lui Carol şi se ajunge la o ceartă serioasă.

Starea de nervozitate a regelui este, însă, de înţeles. Mereu împins de la spate de consilierii săi, se vede nevoit, în ciuda opoziţiei sale, să accepte condiţiile de pace impuse de Puterile Centrale. Regina află de această decizie de la generalul Averescu: „Totul s-a sfârşit, Majestate! Consiliul de Coroană se va aduna mâine dimineaţă pentru a decide acceptarea condiţiilor de pace. Marghiloman va forma în acest scop un nou cabinet, după care va semna tratatul".

La auzul acestei veşti, regina îl roagă pe prinţul Ştirbey să obţină amânarea consiliului cu o zi – măcar cu o zi! – deoarece, aşa cum declară ea, regele se află

într-o stare atât de proastă, încât nu poate să poarte responsabilitatea celor ce se vor decide în consiliu.

Regele însă nici nu vrea să audă de vreo amânare. El este cu nervii la pământ şi nu îşi mai doreşte decât o ieşire din această stare de nesiguranţă.

La toate acestea se adaugă şi obligaţiile protocolare: trebuie să ofere un dineu în onoarea misiunii militare franceze, care urmează să se retragă din ţară înainte de semnarea păcii de la Bucureşti.

La acest dineu, regina încearcă o ultimă tentativă de a evita semnarea păcii dictate de Puterile Centrale. Împreună cu ofiţerii misiunii militare franceze şi cu câţiva prieteni, ea încearcă o stratagemă.

În timpul concertului susţinut de George Enescu, ea îi atrage discret lângă ea pe Carol şi pe prinţul Ştirbey, pentru a-i convinge să acţioneze după planul ei. Ea îi şopteşte lui Carol că a sosit clipa în care ţara trebuie să stea mai presus de tatăl său: „Este, desigur, greu pentru tine, dar necesar, altfel vom fi cu toţii distruşi!".

Dar prinţul îşi dă seama de inutilitatea acestei acţiuni şi refuză să coopereze. Stratagema nici nu va mai fi pusă în aplicare, deoarece atât francezii, cât şi Ştirbey, vor fi de aceeaşi părere.

La 7 mai 1918, primul ministru Marghiloman semnează protocolul de pace dintre România şi Puterile Centrale. Ceremonia are loc în aceeaşi sală a palatului Cotroceni în care se decisese, cu nouă luni în urmă, intrarea României în război. „Prin aceasta, România reintra în neutralitate şi se poate ocupa de

alte probleme mai pașnice!". La această constatare făcută în fața Parlamentului, Marghiloman adaugă: „A trebuit să încheiu această pace pentru a salva, grație creditului pe care îl mai am în fața partenerilor de negocieri, ceea ce se mai poate salva".

Chiar dacă regele Ferdinand nu va ratifica acest tratat de pace, regina refuză să îl primească pe Marghiloman, iar Brătianu demonstrează că, atâta vreme cât fusese prim ministru, atitudinea lui față de Antantă a rămas ireproșabilă. La Paris și la Londra lumea este revoltată de „atitudinea perfidă și lipsita de caracter a României!".

Revoltat este și prințul Carol de lipsa de demnitate a guvernului, de jocurile egoiste de culise ale partidelor și ale liderilor acestora. Este nemulțumit și de sine însuși, regretând că nu s-a arătat mai energic în fața Consiliul de Coroană. În ciuda dorinței sale tiherești de a munci, se vedea condamnat să stea deoparte, un prinț inutil și fără puteri, la care regele sau regina apelează doar când au nevoie de aliați. Aflat astfel între cei doi părinți, tânărul prinț se simte între ciocan și nicovală.

Această atitudine a părinților va influența conduita ulterioară a lui Carol. El va căpăta un complex de inferioritate care în general nu i se potrivește unui tânăr plin de viață, complex care-i va accentua încăpățânarea, acrindu-l înainte de vreme.

Forțat să renunțe la ocupații serioase, el se orientează spre distracții frivole, iar acestea îl vor îndepărta, în cele din urmă, de sarcinile pe care urma să le îndeplinească ca rege.

11. Nunta secretă

Nu trecură bine trei luni de la încheierea păcii cu România, că situația militara a Puterilor Centrale pe câmpurile de luptă începu să se deterioreze văzând cu ochii. Aliații câștigă poziții pe toate fronturile, chiar și pe cel de est, unde englezii reușesc breșa de la Amiens. Mackensen se vede, și el, nevoit să se retragă în România.

Speranța renaște în cercurile pro-Antantă din București, alimentată și de zvonuri exagerate. Chiar și regina Maria jubilează la aflarea veștii că Bulgaria a trebuit să ceară pacea. Dar, în ciuda acestor vești bune, ea nu se lasă antrenată în acțiuni necugetate. Rămâne, în continuare, retrasă la Maison Blanche, lângă Bicaz, pe liniștita și izolata vale a Bistriței. Se duce o singură dată la Iași pentru lua pulsul stării de spirit din rândul populației. Poporul o salută cu ovații entuziaste. Cu numai câteva saptămâni în urmă, situația fusese complet diferită.

Satisfacția că rabdarea și rezistența, încrederea ei în România și Anglia îi fuseseră răsplătite este însa umbrită de grija pentru cel mai mare dintre fii. Ea nu poate să nu observe că prințul se afla cam des în concediu. Iar presupunerea ei cum că la mijloc ar fi o femeie se dovedește a fi corectă. În urma unor cercetări discrete, regina afla că prințul moștenitor se îndrăgostise de o tânără bucureșteancă, pe care dorea să o ia de soție. Este vorba despre fiica lui Lambrino, ofițer

în Marele Stat Major, rotunjoara Jeanne Marie-Valentine Lambrino.

Regele Ferdinand intervine de îndată ce îi ajung la urechi informațiile despre intențiile matrimoniale ale lui Carol și își trimite fiul pe front. Îndrăgostitul prinț se pricepe să obțină permisii pentru a se întâlni cu domnișoara Lambrino. Temându-se de noi intervenții din partea tatălui său, el încearcă să se opună. La 2 septembrie 1918, el îi trimite regelui o scrisoare scurtă în care, fără prea multe explicații, își anunță intenția de a renunța la tron.

Pentru a sublinia seriozitatea „hotărârii sale definitive", prințul trimite aceeași declarație și lui Moscovici, liderul partidului socialist, cu rugămintea ca acesta să o prezinte în Parlament. Alegându-l pe Moscovici, prințul dovedește că se simte atras de socialiști, deci de partidul care luptă împotriva monarhiei și, implicit, împotriva părinților săi.

Fără să se sinchisească prea mult de curierii sau intermediarii care sosesc unul după celălalt, prințul Carol traversează, împreună cu „Zizi" Lambrino și însoțit doar de un aghiotant, granița rusească la Odessa, unde se vor caza la hotel „Bristol". Orașul este încă ocupat de nemți.

În dimineața zilei de 4 noiembrie, prințul Carol îi cere ajutorul maiorului von Kressler, șeful Statului Major pentru a se putea căsători cu domnișoara Lambrino. Kressler transmite rugămintea primarului din Odessa, care nu se opune nici o clipă încheierii căsătoriei, luând legătura cu un preot. Nici acesta nu are nimic de obiectat, deoarece ambii miri sunt majori.

Astfel, în jurul prânzului, apar la hotel primarul și preotul, acesta din urmă însoțit de doi cantori. Unul dintre saloane fusese aranjat în grabă cu palmieri și cu flori. Martori sunt aghiotantul lui Carol și un negustor din Hamburg, pe vremea aceea ofițer în retragere în statul major al maiorului von Kressler. Ceremonia este urmărită pe gaura cheii de cameriste și chelneri curioși. La sfârșit, tânăra pereche este rugată să semneze în Cartea de Aur a orașului Odessa.

A doua zi, prințul iese la plimbare cu tânăra sa soție. La întoarcerea la hotel, îl așteaptă trimisul regelui Ferdinand, un colonel din armata română, care trebuie să îl convingă pe prinț să se întoarcă de îndată în țară. Regele îi dăduse colonelului instrucțiuni precise, care trebuiau respectate întocmai: „Înainte să vă împuternicesc a utiliza forța, vă rog să vă convingeți că nu mai există într-adevăr nici o speranță de a-l readuce pe prinț la realitate. Încercați să îl convingeți că este în propriul său interes. Dacă persistă în hotărârea de a se căsători, aceasta va însemna ruptura definitivă cu țara și cu părinții săi, cu atât mai mult cu cât vrea să comită această enormitate în țară străină, sub protecția celor care până nu demult ne-au fost dușmani".

Presa străină relatează pe larg despre „aventura amoroasă" a moștenitorului, în vreme ce presa autohtonă este silită să nu scrie nici măcar un cuvințel despre aceasta. De aceea, Bucureștiul vuiește, iar zvonurile circulă mai abitir.

Însoțit de colonel, prințul Carol revine în țară. El declară însă că nu își va schimba decizia de a renunța

la tron. Văzând încăpățânarea de care dă dovadă Carol, Marghiloman și Averescu îl sfătuiesc pe rege să accepte decizia fiului său. Doar Brătianu are curajul de a-i sări în ajutor. El consideră aventura de la Odessa o „faptă necugetată de tinerețe" și încearcă să îl facă pe prinț să se răzgândească. După multă muncă de convingere, izbutește să-l determine pe prinț să accepte anularea căsătoriei.

La 11 noiembrie 1918, Carol semnează anularea căsătoriei sale cu Jeanne Marie Valentine Lambrino: „Nu voi protesta împotriva anulării contractului de căsătorie încheiat la Odessa". Însă doar câteva zile mai târziu, prințul îi repetă tatălui său că își „menține decizia de a renunța la tron". În același timp, el o asigură pe soția sa: „În ciuda anulării căsătoriei, nu voi înceta să mă consider soțul tău!".

Toate încercările disperate ale reginei de a l aduce pe Carol pe calea cea dreaptă rămân fără succes. La ce mai servesc acum toate victoriile Antantei, retragerea trupelor germane din București și înaintarea armatei române spre Ungaria? Ce mai înseamnă cucerirea Transilvaniei și crearea României Mari, câtă vreme moștenitorul tronului refuză să continue dinastia? Tot ceea ce obținuse unchiul său Carol I prin muncă anevoioasă, tot ceea ce tatăl său, Ferdinand I, păstrase și sporise prin lupte grele, este pus acum în primejdie de faptele necugetate ale unui tânăr de 25 de ani!

Deoarece prințul nu dorește să se întoarcă la București împreună cu regele, pornește cu regimentul său la drum. Îl urmează, câteva zile mai târziu, perechea regală. Se întorc la București după doi ani

de absență. Regina, călare, poartă drapelul regimentului ei de husari. Este escortată de generalul francez Berthelot și de prințul Nicolae, în vârstă de 15 ani.

Pentru a mai schimba gândurile lui *„prince prodigue"*, tatăl îl trimite în Ungaria pentru a asista la intrarea trupelor române în Budapesta, fortăreața dușmanului. Dar nici triumful armatei române, nici viața elegantă de la Budapesta nu îl pot face pe prinț să uite iubirea pentru Zizi Lambrino. Când, în noiembrie 1919, armata națională maghiară în frunte cu amiralul Miklos von Horthy se va apropia de capitală, românii vor prefera să părăsească Budapesta. Carol al II-lea și Horthy se vor reîntâlni după 30 de ani, departe de Budapesta și București, în condiții diferite, în exil pe malul Oceanului Atlantic.

Ceea nu s-a obținut la Budapesta va trebui obținut acum, la dorința unei mame energice, printr-o călătorie în jurul lumii. Ea îi descrie fiului în imagini vii ce urma să vadă: Egiptul și India, Japonia și America de Nord. Acolo se va putea amuza după pofta inimii, va putea cunoaște multă lume. Îngrijorată, regina este dispusă la orice compromis care îl va ține departe de Zizi Lambrino.

Cu puțin timp înainte de călătorie, prințul are un accident de călărie. Deși acuză dureri puternice, doctorul Mamulea, medicul său personal, nu constată nimic anormal. El bănuiește că prințul nu vrea decât să rămână la București în apropierea doamnei Lambrino. Deoarece primul accident nu este luat în serios, urmează un al doilea, menit să întârzie

călătoria. Se vorbește despre un accident de vânătoare, în care prințul a fost rănit de un glonț în picior.

În cele din urmă, însă, nu mai are de ales: trebuie să asculte de energica sa mamă și să plece în călătorie.

În cursul absenței sale de aproape un an, problema Zizi Lambrino este rezolvată definitiv. I se acordă acesteia o rentă de 110.000 de franci de aur. Această sumă reprezintă dobânda unui capital care îi va reveni după 20 de ani în cazul în care ea va respecta condițiile impuse. Printre acestea se numără și obligația de a nu mai păși vreodată pe pământ românesc. Ea pleacă la Paris împreună cu fiul ei Mircea, botezat astfel după fratele lui Carol, care murise de tânăr, și va locui într-o vilă impozantă din cartierul Etoile. Fiul ei va urma școala de la Vanves, în apropiere de Paris. Ea însăși își va scrie și publica memoriile sub titlul „Mon mari - roi Carol". Mai târziu, ea se va muta la Cannes, unde, în urma devalorizării banilor, va trăi retrasă, în condiții modeste.

O singură dată se va mai auzi de doamna Lambrino. În anul 1924, când va afla că „le mari – roi Carol" a întâlnit o femeie care, potrivit ziarelor, ar putea să îi schimbe destinul.

Ea nu va accepta ca altă femeie să îi ia locul. Cu ajutorul avocatului Joseph Paul-Boncour, formulează în numele fiului ei pretenții financiare, aducând ca dovadă o scrisoare a lui Carol din 1 august 1919: „Deoarece sunt obligat să preiau din nou comanda regimentului meu, nu știu când ne vom revedea. Îți scriu această scrisoare ca o garanție. Recunosc că sunt tatăl copilului pe care îl aștepți. Repet că, în ciuda anulării acestei căsătorii, nu voi înceta să mă consider soțul tău".

Odată cu satisfacerea pretențiilor financiare ale doamnei Lambrino, ea se va scufunda din nou în anonimat. Cealaltă femeie, pe care o invidiază și o urăște, o va pune în curând în umbră și va șterge definitiv din memorie numele de Zizi Lambrino.

12. „Felix Romania, Nube!"

În ciuda celor două declarații de renunțare la tron ale lui Carol și a numeroaselor confirmări verbale ale acesteia, un alt moștenitor nu va fi proclamat. Ar fi și greu de găsit alt candidat, deoarce prințul Nicolae este, după părerea părinților, chiar mai puțin potrivit decât Carol să devină rege al României. Se știe că acesta preferă să trăiască fără obligații și să facă doar ceea ce îi place. De altfel, el își va alege, fără a ține cont de legile monarhiei, o parteneră de viață din popor. În afara prințului Nicoale, alți pretendenți nu mai există, deoarece vărul de la Sigmaringen renunțase la rândul lui.

Speranța reginei se leagă, în continuare, de Carol, asta doar dacă nu s-ar renunța la tronul României în favoarea altei dinastii. Pentru orgolioasa regină Maria, soluția aceasta nici măcar nu intră în discuție. Ea speră că acea călătorie în jurul lumii va avea un efect benefic asupra prințului și că acesta se va decide să-și asume sarcinile.

Între timp, la Paris are loc conferința de pace a celor patru mari puteri. Pentru a putea profita de situația favorabilă României, regina pleacă ea însăși

la Paris, unde se cazează la Ritz. Gândul ei este să discute cu fiecare dintre oamenii de stat importanți și să îi convingă de necesitatea ca, după ani de umilințe și lipsă de protecție, România să fie întărită. Este ferm hotărâtă să obțină, prin toate mijloacele, cele mai favorabile condiții pentru țară. Reprezentanților presei le declară că dorește să viziteze Haute-Couture-ul orașului. În realitate, vizitele ei se adresează Haute-Conseil-ului.

La prima vizită, este nevoită să facă anticameră la George Clemenceau. Când, în cele din urmă, marele om de stat o va primi, ea încearcă să îl vrăjească cu farmecul ei. „Bătrânul tigru" este însă nerocinic: „Foarte amabil, Majestate, că mă onorați cu prezența Dvs., dar nu pot să îl sufăr pe primul Dvs. ministru". La aceasta, regina replică: „Poate că pe mine mă veți plăcea mai mult!". Apoi îi prezintă lui Clemenceau pretențiile teritoriale ale României: Dobrogea, Basarabia, Bucovina, Banatul și, mai ales, întreaga Transilvanie, nu doar „mărunte părți din Ungaria", adică regiunea Crișurilor și Maramureșul. Primul ministru își astupă urechile într-o disperare comică. După cum va mărturisi mai târziu, fusese bucuros să vadă ușa închizându-se în urma energicei femei.

Rând pe rând, regina îi vizitează și pe ceilalți membri ai conferinței pentru pace, pe care îi va cicăli până când este sigură că s-a făcut înțeleasă. „O doamnă foarte incomodă!", ofteză colonelul House, care trebuie să admită că este „o femeie fără pereche!". Lui Lloyd George, regina îi spune pe un ton care nu admite replică: „România este recunoscătoare curajoa-

selor armate aliate. Prin victoria lor, de care nu m-am îndoit nici o clipă, acestea au asigurat triumful dreptății, triumf care cuprinde și unificarea tuturor românilor!".

Pentru fiecare vizită, regina își alege cu grijă toaleta, fiecare rochie având bijuterii asortate și, eventual, o mică emblemă, ca un omagiu discret. În fața lui Wilson, apare într-o rochie albastră de mătase, cu un trandafir roșu și cu mici stele din briliante la gât. Mulțumită de convorbirile purtate la „Haute-Couture", care urmau să croiască o nouă Europă, ea poate declara: „Când am sosit la Paris, nimeni nu avea vreo idee despre România; astăzi se știe că România Mare este un teritoriu puternic și important, care nu mai poate fi trecut cu vederea!".

Chiar dacă prin intervențiile „englezoaicei" și grație constelației politice, se formează, într-adevăr, România Mare, acest teritoriu uriaș este lipsit de unitate internă și de structură. Parlamentul, care nici înainte nu funcționase prea bine, nu face față noilor sarcini ce îi revin. Se votează legi noi, altele vechi sunt abrogate, dar nu se realizează nimic prin aceasta.

Când generalul Coandă, un nou „om cu mână de fier", vrea să intervină dar pentru a susține structura din interior, el se va lovi de o rezistență atât de puternică, încât va renunța la însărcinarea primită de la rege și își va da demisia.

Lui Coandă îi urmează Văitoianu, căruia de asemenea nu îi rămâne altceva de făcut decât să numească generali ca miniștri. Singurul „civil" în acest nou cabinet este trimisul de până atunci la Londra,

Misu, care va prelua funcţia de ministru de externe. Dar, după alegeri, şi Văitoianu va trebui să demisioneze. Această schimbare continuă de guverne şi instabilitatea interioară vor mai dura ani buni şi vor influenţa negativ dezvoltarea politică a României.

În problemele de politică externă, însă, există cu atât mai multă unitate.

„Enormele" pretenţii teritoriale ale României sunt prezentate de vorbitori din teritoriile respective cu argumente istorice şi sociale.

Pentru Basarabia vorbeşte Tache Ionescu. El cere unirea cu România „pentru totdeauna", căci Basarabia „mai bine piere decât să renunţe la unirea cu ţara mamă!".

După aceste afirmaţii curajoase, Nistor declară: „Unirea Bucovinei cu România s-a petrecut din propriе voinţă. Aşa am decis şi nu dorim să modificăm această decizie!".

În numele Transilvaniei, Vasile Goldiş dă asigurări: „Ţara pe care o reprezint a fost animată întotdeauna de speranţa că, într-o bună zi, se va uni cu România!".

Aceste „fanfaronade în Parlamentul României" ale celor „eliberaţi" nu pot să nu stârnească zâmbete. Dacă Haut-Conseil va satisface dorinţele României o va face numai pentru a slăbi Bulgaria, Rusia, Ungaria şi Austria. România Mare apare abia datorită tratatelor semnate la Paris.

Acest nou regat este acum aproape la fel de mare ca Spania; are 16,5 milioane de locuitori, faţă de 7,5 înainte de război. Fiecare al treilea „român" este bulgar, rus, ungur, şvab sau sârb.

Aceste „minorităţi" care, în unele regiuni din Basarabia sau Transilvania nici nu sunt minorităţi, trebuie acum integrate în noua formaţiune statală. Drepturile naţionale şi culturale ale minorităţilor sunt stabilite în „hotărârile de la Alba Iulia". În realitate, însă, românizarea va fi impusă cu forţa prin ştergerea oricărui detaliu care ar putea aminti de Ungaria. Astfel, în comuna Des va fi agăţat un afiş pe care se poate citi: „Oricine vorbeşte ungureşte va fi aspru pedepsit!".

Pe de altă parte, perechea regală încearcă să câştige prin favoruri încrederea populaţei din Transilvania. Regina Maria decide să plece pentru câteva săptămâni la tratament, la Sovata, şi îi recomandă şi fiului ei să petreacă câteva luni pe frumoasa vale a Bistriţei, unde va putea să acorde atenţie şi îndeletnicirii sale favorite: vânătoarea.

Exact la data stabilită, prinţul Carol se întoarce din călătoria în jurul lumii. Această dovadă de punctualitate este apreciată corespunzător, deoarece toată lumea se aşteaptă la surprize neplăcute din partea lui. Mama sa vede în respectarea duratei stabilite de rege o garanţie că fiul ei este dispus să se supună. La sugestia ei, despre trecut nu se mai suflă o vorbă. Regina doreşte ca toată lumea să se poarte ca şi cum nunta şi renunţarea la tron nici n-ar fi avut loc vreodată. Se vorbeşte din nou despre „prinţul moştenitor".

În săptămânile care urmează, regina poate observa cu plăcere că prinţul se străduieşte să îi respecte dorinţele. Ea consideră oportun momentul pentru a pune în practică un proiect de căsătorie pentru fiul ei.

Iancu de Hunedoara, primul prinţ al Transilvaniei, Ioan Sigismund, alături de mama sa, regina Isabella, şi prinţii Ştefan Boskai şi Gabriel Bethlen.

Aici, deasupra acestor morminte, va fi celebrat Te Deumul, cu ocazia unirii celor două coroane. Escortate de un escadron de vânători de munte, în sunetul goarnelor, coroana regală de otel şi diadema reginei vor fi purtate spre Catedrală de Brătianu, Mărdărescu şi Văitoianu. La intrare, mitropolitul Miron Cristea va prelua însemnele regale, purtându-le cu mare pompă în biserică

În ziua următoare, ziua încoronării, se formează o coloană condusă de prinţul moştenitor Carol şi de mai tânărul său frate Nicolae. În urma acestora vin surorile lor, reginele Greciei şi Iugoslaviei, apoi, într-o caleaşcă trasă de patru cai albi, cuplul regal. Urmează miniştrii Brătianu şi Iorga, Averescu, ca şi reprezentanţi ai ţărilor prietene, printre care şi mareşalul Foch. Este intonat imnul naţional, sunt înălţate drapeluri şi spade.

În Catedrală, mitropolitul celebrează slujba de sfinţire a coroanelor. Se formează apoi coloana care va ieşi în piaţă. Acolo fusese amenajată o tribună pe care, sub un baldachin, sunt aşezate cele două tronuri. Lângă acestea va sta prinţul moştenitor Carol, martor la festivitatea depunerii jurământului regal faţă de România Mare, ceremonie condusă de preşedinţii Senatului, Ferechide, şi al Camerei Deputaţilor, Orleanu. Rosteşte şi el în şoaptă cuvintele jurământului. Apoi Ferdinand I îşi pune coroana, regina se înclină în faţa lui, iar el îi va aşeza diadema pe creştet.

Răsună clopote, salve de salut, care dau şi semnalul pentru începerea paradei celor 40.000 de oşteni. Prinţul Carol îşi conduce primul regimentul în faţa fericitului său tată. Apoi regina Maria va prelua comanda regimentului ei 4 de roşiori. Ea galopează în fruntea acestora până în faţa tribunei, unde se va îndrepta spre rege, oprindu-şi dintr-o singură mişcare bidiviul în faţa comandantului suprem al armatei şi prezentându-i raportul. Ovaţii asurzitoare întâmpină această demonstraţie de curaj a reginei. După terminarea paradei, mareşalul Foch va rosti admirativ: *„Vraiment! Une reine!"*.

Câteva zile mai târziu, aceeaşi ceremonie va avea loc şi în parcul Carol I din Bucureşti. Aceasta este urmată de o reprezentaţie de gală la Teatrul Naţional cu opera „Aida". La scena marşului triumfal al armatei învingătoare, când răsună fanfarele şi se aud cuvintele „Salutare şi mulţumire ţie, salvator al neamului!", publicul se ridică în picioare şi ovaţionează îndelung perechea regală.

S-a renunţat, într-adevăr, la visul legat de imperiul României Mari. Dar ce mult s-a obţinut! În ciuda multor lovituri, tânăra dinastie Sigmaringen a supravieţuit războiului şi a ieşit triumfătoare. Regele şi regina au de ce să mulţumească destinului, mai ales dacă se gândesc şi la soarta altora: ţarul şi ţarina Rusiei, asasinaţi, Habsburgii, răspândiţi în cele patru vânturi, vărul lor de la Berlin, pe care duşmanii vor acum să îl aducă pe banca acuzaţilor, în exil...

Capitolul III
Madame Lupescu

14. Balul garnizoanei Bucureşti

Pentru o mare putere, aşa cum se vrea a fi România, capitala nu prea se ridică la nivelul aşteptat. Tot ce s-a plămnit pentru a moderniza oraşul de pe Dîmboviţa şi a-l transforma într-un adevărat „petit Paris" a rămas în faza de proiect.

Când ajungi în murdara Gară de Nord, ai într-adevăr impresia că aici încep Balcanii, chiar dacă românii pretind că nu fac parte din peninsulă. Aflată în mijlocul unui cartier sărac, gara nu poate fi înfrumuseţată nici de steagurile arborate cu ocazia vreunei vizite de stat. Singurele clădiri mai răsărite din această zonă a oraşului, care se învecinează cu eleganta Cale a Victoriei, sunt Politehnica, Şcoala de Artilerie şi Ministerul de Finanţe. Pe Calea Victoriei se află ministere, ambasade, Ateneul, cu a sa cupolă înaltă, unde au loc concerte şi evenimente mondene.

Nu departe se afla micul şi nu prea frumosul palat regal. În interiorul acestuia, în afară de casa scărilor şi sala tronului, nimic nu aminteşte că acesta ar fi un palat. Încăperile sunt pline până la refuz de mobilă bătrânească, rămasă acolo încă de pe vremea lui Carol I. Nici nu e de mirare că regina doreşte să scape din această lume prăfuită şi că prefera Cotroceniul, unde şi-a amenajat încăperile pe gustul ei.

„Petit Paris" se termină brusc la intersecţia dintre Calea Victoriei cu Bulevardul Elisabeta, la dichisitul Cişmigiu, cu aglomeratele lui cafenele.

Dincolo de această zonă eleganta a oraşului se întind străduţe murdare până spre ponositul cartier evreiesc şi spre un altul, înghesuit oriental. Aici, în ateliere întunecate şi pe tarabe improvizate, se desfăşoară un negoţ asiduu. Bragagiul îţi oferă bragă şi zahăr ars, precupeţul – legume şi fructe, simigiul vinde gogoşi cu brânză, plăcinte cu carne şi covrigi cu susan.

Deasupra acestui cartier de negoţ pestriţ şi zgomotos troneaza Mitropolia, catedrala ortodoxă română a Bucureştiului, veche de 300 de ani. În interiorul ei, sicriul de argint cu moaştele Sfântului Dumitru. O dată pe an, acestea sunt purtate într-o procesiune prin oraş. În această biserică în stil bizantin, doamnele cuvioase ale Bucureştiului asistă la slujbă, pentru ca apoi să plece, în caleşti trase de bidivii focoşi, la promenadă pe Calea Victoriei şi pe Şoseaua Kiseleff.

Cei care aparţin unei anumite caste îşi pot permite să folosească această şosea eleganta drept pistă de

curse. Apoi, lumea bună a Bucureştiului îşi dă întâlnire în patiseriile de la şosea. Doamnele sunt îmbrăcate după ultima modă de la Paris, domnii poartă costume după modelul englezesc, iar ofiţerii imită stilul „Walzertraum", fără însă a-i putea ajunge din urmă pe eleganţii locotenenţi vienezi. În aceste cercuri ale Capitalei, cei care trăiesc în lux salută cu bucurie orice şansă de a demonstra de ce sunt în stare. Chestiunile de ordin moral sunt tratate cu îngăduinţă. Kiderlen-Wächter, care a locuit multă vreme în Bucureşti ca ambasador al Germaniei, afirma, în notele sale, că la Bucureşti poţi cumpara orice femeie. Depinde doar de cât de mare este cecul!

Contele Czernin, ambasadorul Dublei Monarhii, cunoaşte societatea bucureşteană foarte bine şi s-a amuzat de multe ori pe seama ei. El a declarat (autorului): „Fiecare român are un titlu de noblete. Se supără dacă acest titlu, de multe ori inventat de el, nu este băgat în seamă. De aceea, sfatul meu ar fi ca fiecărui român care posedă cel puţin o pereche de pantaloni intacţi să i te adresezi cu *mon prince!*".

Deoarece în Bucureşti marea majoritate a doamnelor sunt divorţate şi recăsătorite, există în permanenţă dificultăţi cu eticheta. Rivalele trebuie ţinute departe una de cealaltă şi necum aşezate lângă foştii soţi! Ambasadorului german Bernhard von Bülow i-a venit o idee pentru a evita aceste dificultăţi. El a decis să folosească mai multe mese mici în locul uneia foarte mari. Metoda a fost adoptată în curând şi de colegii săi.

În capătul Căii Victoriei, se înalță cazinoul militar, cu formele sale pătrățoase. Aici au loc iarna balurile garnizoanei București, la care asistă de multe ori și cuplul regal. Din cauza bolii, regele a trebuit să renunțe la balul din acel an. Îl va trimite în locul său pe prințul Carol.

În sala împodobită festiv s-au adunat deja ofițerii diferitelor regimente, în vreme ce doamnele au luat loc pe estradă. Lampadarele luminează scările. Un general dă ultimele indicații, pe scara enormă oamenii se foiesc nerăbdători, se flutură o batistă, iar orchestra militară intonează imnul regal. Doamnele se ridică.

Prințul Carol apare în capul scărilor, salutat din toate părțile. Cu pași elastici, coboară în sală, pentru a se înclina în fața doamnelor de la balcon.

Începe balul. Prințul moștenitor poartă uniforma regimentului de vânători de munte. Pentru început, nu dansează, discută cu ofițeri mai în vârstă ai statului major. În mijlocul discuției, prințul devine, brusc, neliniștit și nervos. Privirile sale urmăresc o tânără femeie de circa 22 de ani, cu păr roșu tițian, trăsături fine, ochi mari și expresivi. Partenerul ei de dans este un tânăr ofițer. Când se oprește muzica, acesta o conduce înapoi la estradă, iar ea îi aruncă prințului o privire fugară.

În momentul în care orchestra atacă un alt vals, prințul se îndreaptă spre doamna cu părul roșu tițian și o invită la dans. Prințesa Elena rămâne-se la palat, alături de regele bolnav. Celelalte doamne din nobilime, prințesele Ghica, Știrbey și Sturza se simt jignite că o necunoscută, care nici măcar nu fusese prezentată la Curte, fusese poftită la dans înaintea lor.

Rumoarea de la estradă se transformă în discuții aprinse. Cine este tânăra cu părul roșu, care i-a făcut prințului o impresie atât de puternică? Cum a putut prințul să comită o asemenea imprudență, care va alimenta din nou bârfele din Capitală?

Un grup de ofițeri discută despre perechea de pe ringul de dans. „Este Elena Lupescu!", spune unul dintre ei, dar este contrazis imediat: „De fapt o cheamă Marta sau Magda, Elena este prenumele pe care și l-a ales ea!".

„Se poate", spune altul, „nici nu o cheamă Lupescu, ci Wolf". „A fost, însă, căsătorită cu căpitanul Lupescu, de care a divorțat de curând!". „Ei, aș!", mai intră în vorbă un alt ofițer, „Lupescu este numele ei românizat. În realitate, a fost căsătorită cu un locotenent major, Tămpeanu. Este însă adevărat că a divorțat!".

„Nu cred", spune un maior, „din câte știu eu, a fost căsătorită cu fotograful Curții, Pomnantiv. Se pare, însă, că nimeni nu știe ce e cu ea!".

Discuția aduce alte nedumeriri: unul dintre locotenenți afirmă că doamna Lupescu ar avea 22 de ani, altul ar putea să jure că ea are 28 bătuți pe mustăcior, deoarece este născută în 1896. Nici locul nașterii nu este cunoscut. Se oscilează între București și Iași. Maiorul susține că bunicii ei ar fi trăit în ghetoul din Iași, că mama ar fi fost dansatoare din Ucraina. Părerile despre tată diferă și ele. Nimeni nu crede că ar fi farmacist, așa cum susține Elena Lupescu, se socotește mai degrabă că ar fi zaraf.

Un tânăr locotenent o urmăreşte admirativ pe doamna Lupescu, aflată acum la al doilea vals cu prinţul moştenitor: „Puteţi să spuneţi ce vreţi, femeia este într-adevăr deosebită. Îl pot înţelege pe prinţ foarte bine!". Locotenentul amuţeşte brusc ţintuit de privirile maiorului, care adaugă: „Îmi amintesc că bătrânul Lupescu şi-a dat seama demult de calităţile excepţionale ale fiicei lui. Fiind un om cu stare, a putut să îi ofere o educaţie bună. Care îi prinde bine acum!".

„N-ar trebui sa-şi facă prea multe speranţe!", adaugă un locotenent major. „Îl cunosc bine pe prinţ. Trece ca un fluture din floare în floare. Nu caută decât o aventură, nimic altceva. Mâine numele Elenei Lupescu va fi uitat!".

„Ciudat lucru acest nume, Elena, pentru noi românii!", spune maiorul. „Prima dragoste a regelui a fost Elena Văcărescu. Prinţesa moştenitoare este tot o Elena, iar acum o avem şi pe Elena Lupescu!".

„Vom mai auzi de această femeie frumoasă", adauga locotenentul major. „Poate că această Elenă va fi ca Elena din Troia, femeia care are pe conştiinţă războiul troian!".

15. Duduia

În dimineaţa următoare, Bucureştiul nu vorbeşte decât despre balul de la Casinoul Militar şi despre valsurile dansate de prinţ. Când se mai află şi că prinţul a vizitat-o pe doamna Lupescu în apartamentul ei, vestea acaparează atenţia. Se vorbeşte deschis despre aventura moştenitorului tronului, deşi la curte nu se aflase, deocamdată, nimic.

În cele din urmă, însă, aghitotantul regelui, Zwiedinck, se vede nevoit să raporteze incidentul. Regele nu dă pentru început crezare zvonurilor, iar când i se dau amanunte, îşi iese din fire. El pusese tot ceea ce se petrecuse până atunci pe seama tinereţii şi a lipsei de experienţă a prinţului. Acum, însă, Carol pune din nou în primejdie dinastia şi tronul. Situaţia era acum cu atât mai gravă cu cât prinţul era căsătorit şi tată de familie. Regele îi spune aghiotantului său cuvinte asemănătoare celor rostite de împăratul Franz Josef despre fiul său Franz Ferdinand: „Dragostea îţi răpeşte demnitatea!".

Seara, când prinţul Carol se întoarce la palat, valetul său, Glatzeder, îi şopteşte încă din hol că Majestatea Sa doreşte să îl vadă numaidecât.

Apartamentele şi biblioteca regelui sunt situate în aripa din stânga a palatului. Aici îl va primi el pe fiul său. Foarte agitat, regele îi atrage atenţia prinţului ca are deja 32 de ani, că este moştenitorul tronului, că are obligaţii faţă de ţară, faţă de familia sa, faţă de soţie şi faţă de micul Mihai. Căsnicia este sfântă şi trebuie respectată. După acestea, regele îi cere prinţului Carol să „rupă fără întârziere orice relaţie cu această femeie!".

Regina, care de obicei nu îşi pierde foarte uşor cumpătul, este pe punctul de a ceda nervos. Ea, care a ştiut întotdeauna să acţioneze energic în orice situaţie, constată că a ajuns la capătul puterilor. Nu mai ştie cum să-şi influenţeze în bine imprevizibilul fiu. Fire impulsiva, ar vrea, în deznădejdea ei, să se

duca pe loc la iubita fiului ei şi să o roage, oricât ar costa-o, să renunţe la Carol şi să părăsească ţara. Regele, însă, nici nu vrea să audă de o astfel de umilinţă. Printr-un intermediar, el îi dă de înţeles doamnei Lupescu că va trebui să respecte decizia luată de rege.

Elenei Lupescu nici nu îi trece prin gând să renunţe la prinţ, să asculte de rege sau să părăsească România. Cu atât mai puţin dispus se arată prinţul să renunţe la femeia iubită.

Pentru a putea medita în liniştе la cele ce vor urma, regele Ferdinand se retrage la domeniile regale de vânătoare de la Giurgiu. În această primăvară, Dunărea a inundat terenuri întinse de-a lungul malului. Aici haladuiesc în voie raţe sălbatice, bâtlani, pelicani, dar şi lupi şi râşi. Urmărind un bâtlan, regele se împiedică de un ciot şi se răneşte foarte grav. El va fi nevoit să zacă multe luni în pat şi nu se va putea ocupa îndeajuns de împiedicarea aventurii prinţului moştenitor.

Deoarece regele află că prinţul se întâlneşte în continuare cu doamna Lupescu şi că nu dă nici un semn că ar vrea să renunţe la ea, el decide la 2 iunie 1925 să-şi modifice testamentul, luând în considerare noile împrejurări apărute odată cu intrarea în joc a doamnei Lupescu.

Chiar dacă regele, bolnav încă, şi nefericita prinţesă Elena şi-au pierdut speranţa că se va schimba ceva, regina nu renunţă. Ea se gândeşte la efectul benefic şi tămăduitor al călătoriei pe care prinţul o întreprinsese

în urmă cu cinci ani. Ea doreşte să-şi trimită din nou fiul în călătorie, numai pentru a-l despărţi de iubita lui.

În timp ce regina îşi bătea capul cam pe unde l-ar putea trimite pe prinţ, pică vestea morţii mătuşii ei, regina Alexandra a Angliei". Ei îi vine ideea de a-l trimite pe Carol la Londra să asiste la ceremonia funerară ca reprezentant al Casei Regale a României. Poate că acolo, în ţara bunicului său, lângă severul prinţ Alfred şi în acea atmosferă de sobrietate englezească, prinţul se va trezi la realitate.

Înainte de plecarea spre Londra, regele îl pune pe Carol să-şi dea cuvântul că se va întoarce în ţară înainte de Crăciun.

Strănepot al reginei şi fiu al unei *Princess Royal*, al reginei României, prinţul este întâmpinat la Londra mai mult decât prietenos. Ce diferenţă între demna şi severa Londră, prinsă în chingile tradiţiei, şi oraşul plăcerilor superficiale care este Bucureştiul! Prinţul Carol înţelege, în sfârşit, de ce mama lui l-a trimis aici, ce avantaj este să fii moştenitorul tronului unui regat mare şi să fii onorat ca atare.

Împreună cu ceilalţi reprezentanţi ai caselor regale ale Europei, prinţul o va conduce pe ultimul drum pe mătuşa sa. Pe sicriul ei a fost depusă coroana regală cu briliante, care fusese adusă special din Turnul Londrei. Răpăit de tobe, steaguri coborâte în bernă, săbii înălţate pentru salut, comenzi şoptite, mulţimea cu creştetele descoperite, privind din spatele gărzii regale trecerea

alaiului îndoliat. Unii încearcă să identifice persoanele care urmează sicriul: acesta este președintele Franței, acela este maharajahul Jaipurului, iar cel de dincolo este prințul moștenitor al României!

Odată ajuns la castelul Windsor, sicriul este purtat spre capela St. George", luminată doar de razele palide ce pătrund prin vitralii. Din balconului corului răsună litania nesfârșită, întreruptă doar de rugăciunile diaconului de Windsor. În timpul acestei lungi ceremonii, prințul are timp să se gândească la problemele sale. Aici, departe de București, scăpat de presiuni, poate cumpăni în tihnă. Poate decide dacă, la plecarea din Londra, se va întoarce la familia sa ori va rămâne în străinătate, trimițând după femeia iubită. El înclină spre cea din urmă soluție.

Ascultându-l pe mareșalul curții, care citește cu voce monotonă titlurile defunctei: „...și a coloniilor și dominioanelor" din Europa, Asia, Africa, America și Australia, împărăteasă a Indiei, apărătoare a credinței", prințul se hotărăște să ia taurul de coarne. Morții cu morții, viii cu viii! O viață cu „duduia", cum îi place să o alinte pe femeia iubită.

Răsună orga în capela St. George. În sunetele ei, sicriul cu trupul neînsuflețit al reginei Alexandra este coborât în criptă. Dangătul clopotelor de la Windsor și salvele de tun îi aduc un ultim omagiu îndoliat. Pentru prințul Carol, ele înseamnă cu totul altceva: salutul unei vieți noi, pe care vrea să o înceapă alături de Elena Lupescu.

16. *A treia și a patra renunțare la tron*

Se apropie Crăciunul, fără ca la București să fi sosit vreo veste de la prințul Carol. Întrebat despre Alteța Regală, ambasadorul României în Anglia răspunde că acesta ar fi plecat, „din motive necunoscute", în Italia.

La ordinul regelui Ferdinand, doamna Lupescu este supravegheată discret de către poliție, dar nu se raportează nimic suspect. Ea nici nu primește scrisori din Italia și nici nu pare să facă pregătiri de voiaj.

Regina Maria mai trage nădejde că fiul ei le va face tuturor o surpriză revenind acasă în ziua de Crăciun. În seara de Ajun, regele primește o scrisoare datată Veneția, 24 decembrie 1925. Frumos cadou îi face prințul tatălui său! În această epistolă, prințul declară scurt și concis că renunță, pentru a treia și ultima oară la tron. Nu pomenește nici de promisiunea făcută tatălui său, nici de iubita sa. El își justifică hotărârea invocând divergențe cu liberalii și cu Ionel Brătianu. Nu îi convine că liderul liberalilor se poartă cu regele, de parcă el, Brătianu, ar ședea pe tronul României.

În această a treia renunțare la succesiune, prințul cere „să fie șters din registrul familiei regale și să i se acorde dreptul de a trăi sub alt nume". El se obligă să nu mai calce în România vreme de zece ani.

Chiar în aceeași seară, regina îi scrie la Veneția nabădăiosului ei fiu, pentru a-l convinge să renunțe la intențiile sale și să se întoarcă în România. Ea îi spune că nu se renunță la o coroană regală pentru o doamnă Lupescu. (Această scrisoare va fi publicată

mult mai târziu, pe 10 mai 1941, Ziua Națională a României, de către mareșalul Antonescu).

La porunca regelui Ferdinand, ministrul Hioto pleacă la Veneția pentru a-l convinge pe prinț să se răzgândească. Deși ministrul va petrece trei zile la Veneția, amintindu-i prințului de jurământul și de obligațiile sale, misiunea eșuează.

După plecarea mareșalului Curții, prințul părăsește și el orașul lagunelor pentru a se duce la Milano. De acolo trimite, la 28 decembrie 1925, o nouă scrisoare, cu o a patra renunțare la tron. El confirmă prin aceasta cele declarate în prima scrisoare, cea trimisă de la Veneția. Încheie astfel: „Renunț la toate drepturile care îmi revin conform legilor țării, asupra fiului meu și asupra bunurilor acestuia. Această decizie este definitivă!".

Ionel Brătianu i se adresează la rândul lui, mai mult de formă, prințului, în numele guvernului, rugându-l să se întoarcă în România. Ceea ce își dorește de fapt Brătianu se va și întâmpla: apelul său va rămâne fără răspuns.

Între timp, prefectul poliției bucureștene trebuie să constate că doamna Lupescu reușise să-i păcălească pe cei care o supravegheau și părăsise orașul. Nu există, însă, motive întemeiate pentru a o împiedica să plece din țară.

Perechea îndrăgostită se regăsește la Milano, unde prințul și „duduia" vor locui o vreme netulburați într-un hotel de pe via Alessandro Manzoni. Vor fi descoperiți de un reporter, care îi recunoaște pe prinț și pe doamna Lupescu în Galleria Vittorio Emmanuele.

Încep să circule zvonuri care de care mai ciudate, pe care ei nu le pot stăvili în nici un fel. De pildă, acest reporter milanez susține că doamna Lupescu este una și aceeași persoană cu o faimoasă dresoare care poposise în 1920 la Milano cu un circ ambulant. Era o minciună, dar prințul și doamna Lupescu se văd nevoiți să părăsească orașul în februarie.

Ei pleacă la Paris, unde închiriază o garsonieră și locuiesc, ca studenții, pe „Boulevard Miche". Dar fericirea nu va dura prea mult. Persoane atât de interesante nu pot rămâne multă vreme incognito în acest oraș dornic de senzații. Ziarele încep să scrie despre ei, presa bulevardieră publică articole lungi despre „L'aventure d'amour du Prince Carol". Apare chiar un roman întreg, intitulat „Au Pied du trône".

17. Prințul Mihai devine moștenitorul tronului

Relatările de senzație despre prinț și „duduia" sa nu întârzie, firește, să ajungă și la București. La Palat, ele stârnesc mare supărare. Nemulțumit este și guvernul, iar liberalii se distanțează de prinț, vorbind despre comportamentul său din străinătate ca despre unul „rușinos, nedemn și profanator de țara". Este momentul în care Ionel Brătianu devine dușmanul înverșunat al lui Carol.

Regele convoacă, pe 31 decembrie 1925, Consiliul de Coroană, pentru „a pune capăt acestei situații imposibile, create de renunțarea la tron". De asemenea,

el convoacă pentru 4 ianuarie 1926 Marea Adunare Națională.

Regele va prezida Consiliul de Coroană, care are loc la Sinaia. El anunță din capul locului că acceptă renunțarea la tron a fiului său mai mare și propune un Consiliu de Regență pentru prințul Mihai, în vârstă de patru ani, pentru cazul în care regele ar muri înainte ca Mihai să ajungă la majorat. Regina Maria, Ionel Brătianu, Barbu Știrbey și alți trei miniștri se declară de acord cu propunerea. La sugestia lui Brătianu, Consiliul de Regență urmează să fie compus din prințul Nicolae, patriarhul Bucureștiului (la vremea aceea – Miron Cristea) și președintele Înaltei Curți de Casație (Buzdugan). Spre dezamăgirea ei, regina trebuie să accepte că Brătianu nu a inclus-o și pe ea în Consiliul de Regență.

La Marea Adunare Națională, se dă citire, înainte de a da prilejul partidelor să-și expună opinia cu privire la succesiunea la tron, declarației regelui Ferdinand: „Cu adâncă durere trebuie să constat că Alteța Sa Regală, prințul Carol, nu mai dorește să îndeplinească sarcinile ce îi revin ca prinț moștenitor. Având în vedere această decizie și îngrijorat de viitorul țării și, implicit, al coroanei, mă văd nevoit să vă prezint documentul de renunțare la tron a prințului Carol și să vă rog să îl acceptați, așa cum l-am acceptat și eu. Doamnelor și domnilor deputați, urmare firească a deciziei Alteței Sale Regale, vă rog a recunoaște că succesiunea la tronul României îi revine de drept Alteței Sale Regale prințul Mihai, urmașul direct, conform dreptului primului născut pe linie bărbătească".

După această luare de poziție a regelui, președintele Marii Adunări Naționale va da cuvântul mareșalului curții, Hioto, pentru ca acesta să poată relata convorbirile pe care le avusese cu prințul Carol. Abia apoi iau cuvântul și reprezentanții partidelor. Cei mai mulți dintre ei se declară de acord cu numirea micului prinț Mihai ca succesor la tronul României și cu înființarea unui Consiliu de Regență, pentru cazul în care ar fi necesar. Doar liderii Partidului Național și al Partidului Țărănesc au obiecții. Maniu și Iorga, foști profesori ai lui Carol, sunt de părere că nu trebuie acceptată decizia de renunțare la tron a prințului. Iorga este convins că prințul va reveni cât de curând cu picioarele pe pământ și se va întoarce plin de remușcări. El, Iorga, îl știe pe prinț încă din tinerețe și este sigur că va avea dreptate. Înainte de a se trece la vot, Iorga și Maniu dau următoarea declarație în numele partidelor lor: „Suntem de părere că înființarea unui Consiliu de Regență este prematură. De aceea ne vom abține de la vot!".

În urma sufragiului, prințul Mihai este numit moștenitorul tronului României, iar Consiliul de Regență poate fi înființat.

Pentru a putea legaliza această situație, trebuie schimbată legislația. Brătianu dorește să adauge un paragraf special, prin care să i se interzică prințului Carol să mai calce vreodată pe pământ românesc. Celelalte partide vor refuza, considerând că perioada de zece ani pe care prințul Carol și-o autoimpusese era suficientă.

O proclamație care să dea de poporului de știre despre schimbarea survenită în succesiunea la tron va fi formulată de Brătianu. Când ea va fi înaintată regelui spre semnare, acesta cere modificarea unor pasaje. Brătianu respinge obiecțiile, trimițându-l pe prințul Știrbey la palat pentru a-l convinge pe rege să semneze documentul în forma inițială. Timp de două ore, acesta se străduiește să-l facă pe rege să se răzgândească, fără a obține, însă, semnătura. În cele din urmă, Știrbey îi va aminti amenințarea lui Brătianu, și anume că „în joc este viitorul dinastiei". Abia atunci, încolțit, regele Ferdinand I își va pune semnătura pe proclamație.

Pentru a ne da seama ce anume îl nemulțumise pe rege în formulările lui Brătianu, iată câteva fragmente din acea proclamație. Paragrafele cu pricina se află la sfârșit. Proclamația este adresată, după dorința lui Brătianu, către el însuși, care urma să o transmită mai departe populației:

„Dragostea mea de țara... mă obligă să mă gândesc că nepotul meu, care este încă un copil, va fi cel care va moșteni coroana. Fac un apel către toți bunii români să-l ajute în asigurarea liniștii și progresului țării. Această sarcină le va reveni mai ales prințului Nicolae și membrilor Consiliului de Regență. Când privesc spre viitor, nu o fac niciodată fără a mă gândi cu dragoste de părinte la iubitul meu fiu Carol. Sunt convins că el, ca orice bun român care își iubește patria, va face totul pentru a-i asigura progresul sub domnia fiului său și a urmașilor acestuia. Ca tată, îmi doresc să-l revăd, dorință care nu mi se va îndeplini, deoarece nu doresc să pun în primejdie liniștea din țară. Din același motiv,

îl rog și pe el să-și amintească de promisiunea făcută, aceea de a nu se întoarce în țară decât dacă guvernul îi va permite acest lucru. Este necesar ca fiul meu să respecte noua situație legală, creată prin renunțarea sa la tron, așa cum îi dictează datoria de fiu și de tată, datorii pe care și le-a asumat singur și nesilit de nimeni".

Această proclamație, din care răzbate clar amenințarea lui Brătianu la adresa prințului Carol, nu va fi primită prea bine de către populație, tocmai din cauza tonului ei mult prea aspru. Se crede chiar că prințul nu ar fi renunțat de bunăvoie la tron, ci că la mijloc ar fi fost un complot al lui Brătianu și al liberalilor.

Prințul Carol va infirma de bunăvoie aceste zvonuri, adresându-i mitropolitului Cristea o declarație. Aceasta va fi publicată la 26 februarie 1926: „Se crede că aș fi victima unei conspirații, că aș fi fost silit să iau această decizie. Pot să vă asigur că am acționat din propria voință și conștient de urmările gestului meu!". În decursul anului 1926 se vor mai da multe proclamații la București, dar vor persista bănuieli și suspiciuni, se vor da declarații și dezmințiri la declarații. Problema centrală nu va fi, însă, niciodată atinsă, iar numele pe care îl știe toată lumea va rămâne nerostit: Elena Lupescu!

18. Liniștea de dinaintea furtunii

În pofida explicațiilor și asigurărilor de tot felul, în cercurile guvernamentale domnește nesiguranța. La aceasta se adaugă și zvonurile din ce în ce mai intense cum că regele Ferdinand s-ar fi îmbolnăvit

grav în urma ultimelor întâmplări. Parlamentarii care îl văzuseră pe rege la 14 noiembrie (1926) consideră perfect îndreptăţita îngrijorarea faţă de starea de sănătate a regelui. Maniu spune chiar că regele este „un om marcat deja de moarte".

Aşa se face că iau naştere temeri legate de succesiunea la tron. Mulţi cred că, dacă regele moare, prinţul Carol se răzgândeşte şi revine în ţara. Nu se îndoieşte nimeni că Partidul Naţional şi cel Ţărănesc ar saluta o asemenea iniţiativă a prinţului. Unii, care doresc să se bucure în continuare de favorurile prinţului, fac drumuri la Paris, pentru orice eventualitate. Printre aceştia se numără şi deputatul Popovici. La întoarcerea din călătorie, el va găsi în Capitală o atmosferă atât de încărcată şi tensionată, încât o va descrie ca pe „liniştea de dinaintea furtunii".

Cât de gravă este situaţia din România reiese şi din faptul că doi adversari politici ca Brătianu şi Averescu s-au apropiat pentru a forma un front comun şi pentru a combate pericolul unui puci în cazul morţii lui Ferdinand. Ei sunt de acord că decizia luată pe 4 ianuarie 1926 (când Marea Adunare Naţională a acceptat decizia lui Carol de renunţare la tron) trebuie să rămână în vigoare cu orice preţ. Acest lucru îl va remarca Averescu şi în Parlament: „Problema succesiunii la tron a fost rezolvată definitiv. Hotărârea Consiliului de Coroană şi cererea regelui către Parlament au fost studiate foarte minuţios. Să fiţi siguri că a fost un mare sacrificiu. Dar povestea este acum încheiată şi nu mai poate fi reparată. Nici un partid nu are dreptul să pună din nou chestiunea pe tapet. Aceasta

ar însemna divizarea poporului. Dacă s-ar ajunge la această situaţie, majoritatea ar fi de partea legalităţii. Ceilalţi vor fi pedepsiţi cu toată severitatea permisă de lege. Fac un apel către toate partidele să lase lucrurile aşa cum sunt... şi să nu mai încerce să schimbe hotărârile luate de guvern".

În timp ce prinţul Carol se bucura, la Paris, împreună cu doamna Lupescu, de binefacerile vieţii particulare şi nici prin gând nu-i trecea să-şi schimbe traiul, fostul lui profesor, Nicolae Iorga, prezenta în parlament o propunere de lege privind anularea deciziilor luate în ianuarie 1926. Iorga se temea că, odată cu moartea regelui Ferdinand, Consiliul de Regenţă nu va fi în stare să se impună, din cauza atribuţiilor sale limitate, ceea ce ar duce la accentuarea dificultăţilor în administrarea României Mari. Iorga şi partidul său se mai tem că, în cazul unor tulburări în ţară, Brătianu sau Averescu ar putea instaura dictatura.

Mulţi români împărtăşesc aceleaşi temeri, aşa încât se alătură lui Iorga şi mişcării sale. Aceasta se va dezvolta atât de mult, încât Vaida-Voevod va declara deschis: „Dacă profesorul Iorga va introduce în programul său revizuirea deciziei din 4 ianuarie, va deveni, fără îndoială, cel mai popular om din România!".

Între timp, starea regelui se agravase atât de mult, încât moartea sa putea surveni în orice clipă. În ciuda acestui fapt, buletinele oficiale despre sănătatea regelui sunt formulate în continuare optimist, pentru a linişti populaţia. Averescu va înmâna presei un scurt

anunț, care va trebui publicat de toate ziarele din capitală: „Starea fizică a Majestății Sale Regale este bună. Toate complicațiile au fost înlăturate, nu mai există nici un pericol!". Adevărul era exact contrariul.

În primăvară, doctorul Mamulea decide transferarea regelui de la palatul din Scroviștea la Pelișor, sperând ca schimbarea de climă să aibă un efect benefic asupra bolnavului. La Pelișor, regele va sta în zilele frumoase afară, pe pajiște, unde va și primi oaspeți. Printre aceștia se numără Martha Bibescu și mareșalul von Spiess. Cu acesta din urmă, regele deapănă vechi amintiri de vânătoare, ceea ce-l va face să uite pentru o vreme de durere. Cei care-l vor vizita pe rege în luna mai vor fi îngroziți de fața sa palidă și obosită. El e conștient de boala sa, deși nimeni nu îndrăznește să rostească diagnosticul: cancer de colon. Un specialist, dr. Sluis, va fi adus tocmai de la Bruxelles pentru a-l opera pe rege, dar nu va obține o ameliorare vizibilă. Tratamentul cu radiu va duce doar la o îmbunătățire temporară a stării bolnavului.

În această stare, scuturat de febră, bolnavul vorbește de fiul său Carol, de primejdia întoarcerii sale și a divizării României Mari, creată de el. În căutare de garanții, regele va trimite un general la Paris, pentru a afla dacă fiul lui are sau nu de gând să se întoarcă în țară. El îi dă indicații generalului ca acesta să-l avertizeze pe prințul Carol să-și respecte cuvântul dat și să nu se întoarcă în țară: „Pentru fiul meu nu există decât o posibilitate, aceea de a duce consecvent viața pe care din proprie voință și-a creat-o și să accepte urmările inevitabile ale renunțării sale la

tron. Orice altceva ar fi împotriva intereselor dinastiei noastre. Transmiteți-i aceasta!".

În dorința de a lăsa totul în ordine, de a-și găsi liniștea, regele se adresează și Romei, pentru a înlătura orice fel de neînțelegeri din trecut. El vrea să moară ca un bun romano-catolic. Divergențele cu biserica catolică s-au iscat în urma deciziei sale de a-și boteza copiii după ritualul ortodox. La vremea aceea, Vaticanul protestase energic împotriva acestei hotărâri. Acum, Roma se arată generoasă, acordându-i regelui absolvirea de păcate, ba chiar și binecuvântarea papei, prin nunțiul papal. Împăcarea va fi completă odată cu semnarea unui concordat între guvernul României și Sfântul Scaun.

Regele va încerca să se apropie și de rudele sale din Germania, să restabilească relațiile stricate de război. El va fi dezamăgit, căci nu toți îi vor răspunde.

În vreme ce regele își pune afacerile în ordine, prim ministrul Averescu ia, pentru orice eventualitate, măsuri de siguranță, în scopul de a împiedica o întoarcere a prințului Carol în țară. Primejdia este însă mult supraestimată, căci nimic nu arată că prințul ar avea intenția să revină. Micul general este neîncrezător. Nefiind prea sigur de ministrul său de război, Mironescu, îl trimite pe acesta în „călătorie de odihnă", preluând el însuși conducerea ministerului, pentru a putea controla armata.

În timpul unei vizite la Pelișor, Averescu profită de prilej pentru a discuta cu medicul regelui, doctorul Mamulea. Îl iscodește pe medic în legătură cu intențiile probabile ale prințului Carol. El întreabă

cum vede doctorul derularea evenimentelor din săptămânile ce vor urma, mai ales că numărul susținătorilor prințului Carol este în creștere în rândul țărăniștilor.

„Nu cred", îi răspunde doctorul, „că prințul Carol va pregăti noi surprize". „Îl cunosc de când era mic", adăugă el, „și îl consider un băiat bun, dar ușuratic. Ușuratic poate mai este și astăzi, dar pe cuvântul său te poți baza. Nu pot să cred că ar acționa atât de irresponsabil și s-ar întoarce după moartea tatălui său, aruncând țara în haos. Nu ar obține decât jumătăți de măsură, ar trebui să facă în permanență compromisuri, ceea ce, după cum știți, nu-i place de loc. El posedă mai mult caracter și hotărâre decât s-ar putea crede. Este conștient de defectele sale, dar acestea sunt scuzabile din punct de vedere medical. Ca medic, i-aș da diagnosticul de nevroză. Nu uitați că în venele sale pulsează sânge nemțesc, portughez, franțuzesc, englezesc și rusesc. Un astfel de amestec nu poate fi judecat după măsurile obișnuite. Între noi fie vorba, același lucru este valabil și pentru părinții lui, care sunt amândoi nevrotici. În ceea ce-l privește pe prințul Carol, cred că-și va menține hotărârea luată și va rămâne în străinătate".

Această opinie optimistă nu este împărtășită de Averescu: „Nevrotic, spuneți. Atunci trebuie să știți că aceștia sunt imprevizibili, dependenți de toane și influențabili. Ce se va întâmpla dacă acea femeie își va exercita influența asupra prințului doar pentru a-și satisface orgoliul? Nu mă tem de prințul Carol, doctore Mamulea, mă tem de femeia aceea!".

19. Moartea lui Ferdinand

Din iunie (1927), regele Ferdinand nu-și mai poate părăsi dormitorul și trebuie hrănit artificial. Îl frământă, în continuare, aceeași întrebare: ce se va întâmpla dacă, după moartea sa, prințul Carol se va întoarce în țară, cerându-și drepturile?

Aceste temeri, împărtășite și de generalul Averescu, au generat unele măsuri vizând împiedicarea revenirii lui Carol. Pe general aceste măsuri îl vor costa fotoliul de prim ministru. Cu limbă de moarte, regele îl însărcinează pe prințul Știrbey cu formarea unui nou guvern care să aibă o bază națională largă. Dar râvnita unitate nu se va obține nici sub Știrbey, căci Averescu se va opune. În orice caz, se va reuși o apropiere între liberali și țărăniști, mai întâi sub Știrbey, care nu era decât omul de paie al cumnatului său, Brătianu. Când Știrbey va da de greu și va dizolva Parlamentul, Brătianu, care abia aștepta acest lucru, va deveni prim ministru.

Va ieși astfel din nou în evidență cel mai înverșunat dușman al lui Carol. Adversitatea lui Brătianu se va vedea încă de când prințul Carol va cere permisiunea de a-și vizita tatăl bolnav. Primul ministru îi va răspunde el însuși, extrem de abil, dar, cum era de așteptat, îl va refuza: „Vă scriu ca unui om pe care timp de un sfert de secol l-am considerat moștenitorul tronului, tratându-l cu respectul cuvenit. Dvs. înșivă m-ați obligat să consider decizia pe care ați luat-o ca fiind aceea a unui om matur, conștient de drepturile, dar și de urmările faptelor sale, care nu dorește să

accepte sarcinile care-i revin prin poziția sa, ci vrea să-și construiască o nouă viață. Fiul regelui nostru are, mai mult decât oricare alt cetățean, obligația sa împiedice orice fel de atacuri, fie eludându-le, fie descurajându-le. În această nouă viață pe care v-ați ales-o, puteți face patriei un mare serviciu, pentru care vă vom fi cu toții recunoscători, chiar dacă vom regreta că nu vă vom putea saluta ca rege!".

Din această scrisoare ironică a lui Brătianu răzbate, totuși, îngrijorarea că prințul s-ar putea răzgândi și că ar putea fi convins să pună la cale o lovitură de stat. Brătianu știe și el foarte bine că trebuie să se teamă mai mult de doamna Lupescu decât de prințul însuși. Iar acesta iese acum pentru prima oară din rezerva autoimpusă. El declară că nu este dispus „să primească indicații de la domnul Brătianu" care să-i spună când și cum să-și viziteze țara.

Această replică i se pare lui Bratianu suficient de suspectă pentru a-l chema la el pe reprezentantul ziarului „Le Figaro" ca să-i acorde un interviu pe „teme actuale". Prilej de a strecura și un avertisment la adresa prințului, și anume că guvernul este gata să-i împiedice intrarea în țară.

Toate companiile aeriene fuseseră avertizate să nu accepte comenzi din partea prințului, pentru ca și-ar putea pierde, astfel, concesiunea în România.

Pentru a-l convinge pe prinț că nu glumește, Ionel Brătianu îi va cere regelui Ferdinand ca ministrul Casei Regale să plece din nou la Paris pentru a-i prezenta prințului un ultim avertisment. Ordinul către ministru va fi formulat de Brătianu însuși și va fi

semnat de către rege: „Sarcina Dvs., Excelență este... a-l lămuri pe prinț că orice agitație sau participare la vreo acțiune de orice fel în numele lui ar dăuna dinastiei!... El trebuie să priceapă că România este decisă să înlăture toate dificultățile ivite și că cei care vor să pescuiască în ape tulburi nu vor avea nimic de câștigat. Având în vedere lipsa de sinceritate a unor oameni lipsiți de conștiință, luând în considerare impresia creată, și anume că se așteaptă doar momentul potrivit pentru schimbarea succesiunii, prințul trebuie să dea neapărat o declarație publică fără echivoc, care să taie cheful oricui ar dori să se folosească de el".

Îndoielnica lipsită de conștiință din anturajul lui nu este amintită nici măcar o dată. Prietenei prințului nu i se face cinstea de a fi pomenită într-un document oficial. Lui Carol i se dă de înțeles că, dacă rămâne în străinătate, „s-ar putea contribui la îmbunătățirea substanțială a noii sale vieți", într-un cuvânt, renta sa anuală ar putea fi mărită cu condiția ca el să facă acea declarație clară și fără echivoc. Aceasta nu va veni. În cercurile oficiale de la București se crede că prietena prințului este cea care îl împiedică să o facă. Astfel, Elena Lupescu va deveni adversara declarată a lui Bratianu. Este o probă de forță!

Cu puțin timp înainte de moartea sa, regele Ferdinand este cuprins de îndoieli, gândindu-se că, poate, i-a acordat lui Bratianu prea multe libertăți și că nu a fost corect față de fiul său. Maniu, care va deveni mai târziu șeful țărăniștilor, va declara sub jurământ că ar fi citit o scrisoare adresată de regele Ferdinand, de pe patul de moarte, lui Brătianu:

„Dragul meu prim ministru! Deoarece sfârşitul mi-e aproape, mă gândesc la draga mea Românie, căreia i-am dedicat toată viaţa. Mă văd nevoit să recunosc în acest moment că situaţia creată prin schimbarea succesiunii la tron mă îngrijorează foarte tare. Fiul meu a fost educat să devină rege. Astăzi cred că, pentru consolidarea României pentru a cărei formare au fost necesare atâtea jertfe, este benefică revenirea la vechea ordine dinastică. Sunt convins, domnule prim ministru, că patriotismul Dvs., care a fost pus la încercare de atâtea ori, va va arăta calea pentru a pune în practică această dorinţă a mea. Îi doresc scumpului meu fiu Carol o domnie glorioasă şi plină de satisfacţii, pentru binele României, pe care am iubit-o atât!"".

Această scrisoare a fost considerată de mulţi un fals, gurile rele susţinând chiar că ea ar fi fost trimisă de la Paris. Că epistola nu e autentică s-ar vedea şi prin cuvintele de încheiere care citează din testamentul lui Napoleon I: „...Que j'ai tant aimé!" De ce să nu fi încercat regele, care dorise să se împace şi cu papa şi cu rudele sale din Germania, să repare o greşeală dorind să-şi vadă fiul cel mare pe locul care, după legile casei regale, i se cuvenea de drept? Discutabilă este şi o altă afirmaţie care ar fi fost făcută de rege şi care contrazicea flagrant cele susţinute sub jurământ de Maniu. Potrivit acestei afirmaţii, regele Ferdinand ar fi exclamat în ajunul morţii sale: „Acest om nu trebuie să urce niciodată pe tronul României". Brătianu consideră că tocmai aceasta ar fi fost adevărata părere a regelui despre fiul său.

La 20 iulie 1927, la scurt timp după miezul nopţii, doctorul Mamulea anunţă familia regală că regele îşi trăieşte ultimele clipe. Lângă patul său se adună regina, cele trei fiice, prinţul Nicolae şi cumnatul reginei, principele Ernst zu Hohenlohe-Langenburg. Regele se stinge din viaţă, în acea noapte, la ora două şi un sfert. Tricolorul este coborât în bernă la castelul Pelişor.

20. După moartea regelui...

Ca să abată atenţia de la posibila întoarcere a prinţului Carol şi de la prea puţin popularul Consiliu de Regenţă al regelui Mihai, în vârstă de numai şase ani, ceremonia înmormântării regelui Ferdinand se va desfăşura cu mare pompă. Depus în Palatul din Calea Victoriei, sicriul cu trupul neînsufleţit al regelui va fi condus cu înalte onoruri spre Gara de Nord, printr-un culoar format de mii de cetăţeni veniţi să asiste la ceremonia funerară. În faţa fiecărei case, tricolorul este arborat în bernă. Răsună clopotele, dangătul lor este acoperit doar de zgomotul motoarelor avioanelor care survolau Capitala. Roşiorii deschid convoiul, urmează unităţile de infanterie, apoi reprezentanţii Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu patriarhul. Acestora li se alătură episcopul Cisar, ca reprezentant al romano-catolicilor, Teutsch, şeful Bisericii Protestante din România, şi rabinul-şef, dr. Niemirower. Urmează, apoi, reprezentanţi ai regimentelor de toate armele şi mareşalul Prezan, care duce coroana regală; alături de el, generalul Mărdărăscu,

ducând bastonul de mareşal al regelui, şi alţi generali, purtând decoraţiile acestuia. Pe un afet de tun tras de şase cai este depus sicriul, acoperit cu tricolorul românesc şi cu un buchet de crini albi, florile favorite ale regelui. Buchetul, considerat simbol al pacii, fusese trimis tocmai de la Paris de prinţul Carol. În urma sicriului este purtat de căpăstru şi bidiviul preferat al regelui.

Urmează regele Alexandru al Iugoslaviei, prinţul Nicolae cu alţi doi membri ai Consiliului de Regenţă, prinţii Wilhelm şi Viktor von Hohenzollern, miniştri şi înalţi funcţionari de stat, membri ai corpului diplomatic, printre care ambasadorul german von Mutius, purtând o coroană de trandafiri albi din partea preşedintelui Reichului, von Hindenburg.

Tânărul rege Mihai n-a fost luat la ceremonie.

În faţa Gării de Nord, sicriul este depus pe un podium, prin faţa căruia vor defila regimentele. În acordurile solemne ale imnului regal, sicriul este purtat pe peron. De aici, trupul regelui Ferdinand I va fi transportat la Curtea de Argeş, unde va fi înmormântat în aceeaşi criptă cu unchiul său Carol I şi mătuşa sa, regina Elisabeta.

În timpul ceremoniei, are loc un fapt nesemnificativ. Colţurile decorate cu ciucuri ale tricolorului depus pe sicriu erau ţinute de patru miniştri. Unul dintre ei era Brătianu. Când afetul de tun cu sicriul regelui intra pe Calea Victoriei, ciucurele ţinut de Brătianu se rupe. Mulţimea superstiţioasă vede în asta un semn rău, şi anume apropiata moarte a lui Bratianu. Într-adevăr, el se va sfârşi la patru luni de la această înmormântare.

21. „Biata ţară..."

Prinţul Carol poate să se informeze doar din ziare despre ceremonia înmormântării tatălui său. Dacă ar fi fost în Bucureşti, ar fi păşit primul în urma sicriului.

Privind în urmă la viaţa tatălui său, el nu poate să ajungă decât la concluzia că nu toate calităţile prezentate în necrologul acestuia sunt reale. Nici aprecierea de „cel bun", nici rangul de „cel mare" nu sunt îndreptăţite: „Aceste apelative nu i se potrivesc tatălui meu, nici vieţii şi nici acţiunilor sale. Mai curând l-aş numi «nehotărâtul». Sub acest nume ar trebui să intre în istorie".

Relatările sosite la Paris susţin că la Bucureşti e linişte. Imediat după moartea regelui Ferdinand I, tânărul moştenitor a fost proclamat rege al României, iar Consiliul de Regenţă şi-a intrat în atribuţiuni. Guvernul şi armata au jurat în mare grabă credinţă regelui Mihai I. Bratianu rămâne în continuare stăpân pe situaţie, dar regina Maria, chiar dacă nu face parte din Consiliul de Regenţă, pare să pretindă unele drepturi de decizie.

Surprins el însuşi de cât de uşor s-a trecut peste periculoasa criză, Brătianu se adresează populaţiei, aducându-i mulţumiri pentru păstrarea liniştii şi ordinii. În aceeaşi declaraţie, el spune: „Cu credinţă nestrămutată în dinastie, prin respectarea Constituţiei şi a legilor ţării, trebuie să asiguram cu dragoste şi încredere viitorul strălucit al României Mari!".

Acestei exaltări a primului ministru român îi pune capat prințul Carol, care refuză să mai fie „calul de bătaie" al lui Brătianu, cum zice lorga, și dă următoarea declarație, apărută în „Le Matin" pe 31 iulie 1927: „În ciuda dorinței mele de a participa la ceremonia înmormântării tatălui meu, mi s-a transmis clar și răspicat că prezența mea nu este oportună. Deși aceasta mi-a fost prezentată ca ultima dorință a tatălui meu, am fost informat că el și-a dorit exact contrariul" (prințul se referă la scrisoarea pe care ar fi citit o Maniu).

„Departe de mine gândul", continuă prințul în declarația sa din „Le Matin", „să provoc orice fel de agitație la mine în țară". „Când am renunțat, acum un an și jumătate, la drepturile mele, am făcut-o", adăuga el, „pentru că am fost constrâns la aceasta de către anumite persoane. Nu doresc să discut acum în amănunt despre acestea. A fost foarte greu pentru mine să iau acea decizie, ale cărei urmări le regret. Legendele de natură sentimentală care au circulat despre persoana mea nu au avut nici o legătură cu decizia luată. Între timp, însă, situația s-a schimbat! Astăzi, viitorul României mă îngrijorează, în vreme ce atunci se prezenta foarte bine. Nimeni nu ar fi bănuit că starea de sănătate a regelui s-ar fi putut agrava. Am presupus, pe bună dreptate, că va mai domni încă multă vreme. Între timp, însă, tatăl meu s-a prăpădit, lăsând în urmă o moștenire dificilă. Nu se poate permite ca munca a două generații să fie irosită. Sunt de părere că eu, ca român și ca tată, am dreptul și obligația de a veghea ca mărirea unei națiii, cultivate

de doi monarhi vestiți, să nu fie afectată, pentru ca fiul meu, când va sosi vremea, să primească o moștenire neatinsă. Această situație îmi dă dreptul de a interveni personal. Eu sunt un bun și loial patriot! Așa am fost mereu! Dorința mea cea mai fierbinte este să fiu de folos patriei mele, nu să provoc neliniști. Nu mă voi opune niciodată dorinței poporului meu, dar nici nu voi pregeta să dau curs acesteia, dacă ea se referă la mine".

Acest apel, destul de nefericit formulat, în care chestiunile esențiale (renunțarea la tron, principesa Elena și Elena Lupescu) sunt catalogate drept „legende de natură sentimentală" și tratate ca atare, va cauza izbucniri exagerate de bucurie, dar și de uluire în cercurile guvernamentale.

Pentru a ține în continuare pe toată lumea în șah, prințul Carol mai dă o declarație în „Le Matin". În această a doua explicație, prințul reproșează guvernului și lui Brătianu că împiedică publicarea declarațiilor sale în România. El încheie cu cuvintele: „După cum am aflat, certurile din cadrul guvernului se agravează pe zi ce trece. Nu vreau să am de a face cu ele! Eu consider că trebuie să unesc, nu să dezbin!".

Prințul și prietena sa sunt ținuți la curent cu situația din țară prin scrisori particulare, dar și prin intermediul unor vizitatori, dornici să-și asigure (ca nu se știe niciodată), bunăvoința viitorului rege. Printre acești vizitatori se numara și un preot de la București, care descrie situația din țara în culorile cele mai întunecate. El susține ca un copil neajutorat și un Consiliu de Regență lipsit de puteri concrete nu sunt

în stare să salveze România dintr-o situație din ce în ce mai periculoasă. Preotul face referire la Biblie, zicând: „Vai de țara cu rege copil!".

22. *„Molima"*

Certurile din guvern despre care vorbea prințul Carol în „Petit Journal", erau de fapt divergențele apărute după moartea tatălui său între Brătianu și Consiliul de Regență. Brătianu reproșa membrilor Consiliului că nu sunt uniți și că acționează în interesul unuia sau altuia dintre partide. Pentru a obține mai multă disciplină, Brătianu cere numirea generalului Mărdărescu în fruntea armatei române. Dar Consiliul de Regență îl refuză.

Chiar dacă primul ministru Brătianu amenință în Parlament cu pedepse severe pentru oricine ar comite „actul de înaltă trădare", prin aceasta înțelegându-se „pactizarea cu prințul Carol", „molima", cum numește Brătianu creșterea numărul de „carliști", se răspândește. Ea cuprinde mai ales tineretul, dar și intelectualitatea bucureșteană, chiar și mulți ofițeri și marea majoritate a țăranilor. Cu toții sunt împotriva guvernului Brătianu și favorabili prințului Carol.

Ceea ce îl revoltă cel mai mult pe primul ministru este că unii membri ai Parlamentului „complotează" pe față, la Paris, cu prințul Carol, împotriva sa. În acea toamnă critică a anului 1927, Brătianu îi spune unuia dintre prietenii săi: „Știu că prințul se pregătește să se întoarcă în țară. În esență, el este, ca și tatăl său, o fire nehotărâtă. Dar, ca și răposatul rege, prințul are

lângă el o femeie energică și inteligentă, care trebuie luată în considerare și care, după cum presupun eu, va decide când trebuie acționat".

Pentru a arăta că nu se lasă împins spre pasivitate, Brătianu contracarează, dispunând, la 24 octombrie (1927), arestarea lui Manoilescu, fost ministru în cabinetul Averescu, într-o gară aproape de graniță, în Timiș. Motivul arestării: înaltă trădare. În buzunarele lui Manoilescu se găsește o scrisoare a prințului Carol către unii oameni politici din București: „Anumite informații răspândite de către agenți oficiali ai României, precum și evoluția pe care o iau evenimentele, mă obligă să ies din rezerva ce mi-am impus-o. Din acest motiv, am publicat, în iulie, la câteva zile de la moartea tatălui meu, declarațiile pe care doresc acum să le aduc la cunoștința poporului român". Aceste declarații (apărute în „Le Matin" și „Petit Journal") au fost interzise în România. Mai mulți lideri de partide politice, care se îndoiau de autenticitatea acestor declarații, m-au rugat în mod expres să le confirm. Consider că am dreptul elementar de a cere ca aceste declarații să fie aduse la cunoștința poporului român, pentru ca el să afle adevărul și să-și poată forma o opinie!".

Arestarea lui Manoilescu creează mare agitație la București. Acesta va declara în timpul interogatoriului că s-a întâlnit la Paris cu prințul Carol și cu doamna Lupescu și că au purtat convorbiri despre întoarcerea prințului. Manoilescu mai declară că Brătianu i-ar fi făcut, prin intermediari, propunerea de a prelua postul de ambasador la Roma, la Berlin sau la Londra,

cu condiția de a renunța să îl mai susțină pe prințul Carol. Întrebat cine i-a făcut această propunere, Manoilescu îl va numi pe prințul Știrbey.

Strâns cu ușa din toate părțile, Bratianu se vede nevoit să dea explicații în Parlament cu privire la motivele arestării „poștașului prințului Carol". Din rațiuni de stat, ca prim ministru, el este în primul rând răspunzător de liniștea și ordinea din stat: „Cel care îndrăznește să intervină în succesiunea la tron și împotriva noilor legi este inamic al statului! Renunțarea la tron a prințului Carol a fost acceptată prin lege, iar încoronarea regelui Mihai I sub Consiliul de Regență - proclamată tot prin lege. Astfel, totul este legal și orice încercare de subminare a regelui Mihai și a guvernului este inutilă".

Liderul țărăniștilor, Maniu, este de altă părere: „Consider arestarea lui Manoilescu o încălcare evidentă a legii. Ea poate fi decisă doar de către tribunal. Domnul prim ministru a acționat după capul lui, la fel ca atunci când tot guvernul său i-a furat prințului Carol dreptul la succesiune. Acele decizii nu au fost și nici nu vor fi vreodată legale. În numele partidului meu, cer să le supunem din nou la vot!".

La aceasta, se ridică și Brătianu, replicând foarte agitat că măsurile și deciziile luate de guvern sunt perfect legale și în vigoare de mai bine de doi ani: „Aș dori să subliniez că, până la majoratul regelui Mihai, Constituția nu poate fi modificată! Cine își dorește o astfel de modificare pentru a-l proclama rege pe prințul Carol trebuie să știe că va fi considerat trădător de țară, revoluționar și pedepsit ca atare".

Pentru prima dată, Brătianu se vede nevoit să asocieze cele două noțiuni: „rege" și „Carol".

În audiențele de la Tribunalul Militar, Manoilescu recunoaște deschis că e de partea prințului Carol, susținând că acesta este moștenitorul de drept al tronului. El a considerat de datoria sa să îl ajute pe prinț să reintre în drepturile sale. Manoilescu recunoaște în continuare că a adus mesajele prințului pentru a le răspândi în țară.

Sarcina tribunalului este acum de a stabili dacă, prin acțiunile sale, Manoilescu a comis un act de înaltă trădare împotriva securității țării. Se decide în unanimitate achitarea lui Manoilescu. Această decizie a Tribunalului Militar dovedește clar că înalții ofițeri ai acestui tribunal simpatizează cu prințul Carol și dezaprobă atitudinea dictatorială a lui Bratianu și a liberalilor.

Primul ministru trebuie să constate dezamăgit că „molima" se răspândește, într-adevăr. Agitația aceasta îl va marca pe Brătianu, care se va îmbolnăvi de tifos, agravat de o răceală și de o inflamație a gâtului.

Ionel Brătianu, fiul unui mare om de stat și adversarul înverșunat al prințului Carol și al doamnei Lupescu, încetează din viață la 24 noiembrie (1927). Superstițioșii care au văzut un semn rău în ruperea ciucurelui la înmormântarea lui Ferdinand I își văd confirmate temerile.

Prin moartea lui Brătianu, cel mai important obstacol în calea revenirii prințului Carol la București e ca și înlăturat, drumul spre România devenind astfel liber, chiar dacă el încă mai ascunde primejdii destule.

23. *Start ratat la Londra*

În locul lui Ionel Bratianu, prim minstru va deveni fratele lui, Vintilă Brătianu. Numirea acestuia în funcţia de prim ministru este însă o soluţie de compromis, el neavând nimic din genialitatea vizionară şi fermitatea fratelui său.

În ciuda acestei schimbări favorabile lui, prinţul Carol se fereşte să facă un pas nechibzuit. El repetă, într-o conversaţie cu un general, cele afirmate şi până atunci: „Urăsc certurile de la Bucureşti! Nu doresc să dezbin, ci să unesc! România trebuie să fie unită, nu să se destrame! Mă voi întoarce în România doar dacă voi fi chemat!".

În primăvara lui 1928, prinţul află despre apropiatele demonstraţii ale ţăranilor de la Alba Iulia. Chiar dacă cifra de 200.000 de ţărani care ar trebui să vină în oraşul încoronării i se pare exagerată, el consideră această adunare populară un bun prilej de a le împrospăta amintirea despre persoana sa. Vor fi aruncate manifeste peste cei adunaţi în Alba Iulia, în care prinţul solicită ajutorul poporului pentru punerea în aplicare a proiectelor sale: „Voi încerca să vă îmbunătăţesc soarta, să sporesc rodul muncii voastre grele! Bunul nostru rege s-a prăpădit! De aceea, este de datoria mea să mă întorc în România şi să înalţ ţara pe locul care i se cuvine în lume! Consider că este moştenirea lăsată de doi mari regi, a căror muncă de o viaţă trebuie continuată prin sacrificii, dăruire şi hărnicie. Nimeni nu îmi va lua în nume de rău dorinţa mea cea mai fierbinte de a mă întoarce la fiul meu, pentru a-l educa să devină un urmaş demn al celor doi regi! Dumnezeu să binecuvânteze România şi să o apere de vărsare de sânge".

Oricât de mult şi-ar dori ţărăniştii revenirea prinţului Carol în ţară, ei pun, totuşi, două condiţii pentru încoronarea lui: împăcarea cu principesa Elena şi interdicţia de întoarcere în ţară pentru Elena Lupescu.

Prinţul acceptă aceste două condiţii şi dă asigurări că le va îndeplini, fără însă a o face. În legătura cu acestea, va da o nouă declaraţie, din care pretenţiile sale reies foarte clar: „Sunt convins că a sosit timpul ca eu să urc pe tronul României pentru a putea îndeplini astfel speranţele celor mulţi, care îşi doresc pace şi bunăstare. Din acest motiv, sunt hotărât să acţionez!".

În faţa primejdiei întoarcerii prinţului Carol, Vintila Brătianu va claca definitiv. El va fi înlăturat cu uşurinţa de la putere de Iorga şi Averescu. Dar nici aceştia din urmă nu reuşesc să alcătuiască un guvern interimar puternic. Consiliul de Regenţă se vede nevoit să intervină şi să îl însărcineze pe Titulescu cu formarea „Ministerului Unităţii Naţionale". Nereuşind el acest lucru, sarcina îi va fi dată lui Maniu. Chiar dacă astfel liberalii trec în opoziţie, un puci al ofiţerilor va împiedica formarea guvernului Maniu. Va fi din nou însărcinat Titulescu, dar, de data aceasta, el va cere puteri dictatoriale pentru a şi putea îndeplini sarcina. Consiliul de Regenţă nu îşi va putea da acordul, deoarece va intra în incapacitate de decizie prin moartea preşedintelui Înaltei Curţi de Casaţie,

Buzdugan. Mai târziu, Buzdugan va fi înlocuit de mult prea prudentul președinte Sărățeanu.

Destinul Consiliului de Regență va fi pecetluit mai ales prin atitudinea ezitantă a prințului Nicolae. Aparent, el se arată nepărtinitor, ordonând confiscarea broșurilor care vorbeau despre întoarcerea fratelui său. Pe ascuns, însă, el susține intențiile și planurile lui Carol.

Această lipsă de direcție în politica internă a României generează situații haotice în țară. Corespondenții ziarelor din străinătate relatează despre tulburări în din rândul populației, despre arestări în lanț, despre iminența izbucnire a unei revoluții, despre nesiguranța din toate domeniile.

Aceste relatări îl vor determina pe prinț să decidă întoarcerea sa grabnică în țară. Ca loc de plecare el alege Londra, pentru a crea impresia că Marea Britanie este de partea lui.

La despărțirea de doamna Lupescu, el știa că nu se vor mai revedea multă vreme; chiar și așa, ea îl încurajează în această aventură.

În luna mai 1928, prințul Carol va părăsi Franța și se va îndrepta dinspre Calais spre Dover; de acolo, va pleca spre Londra. El este însoțit de trei oameni de încredere, care au venit din România la Paris pentru a-l ajuta în călătoria spre București. Pe aeroportul din Croydon, două avioane charter așteaptă gata de decolare. În ultimul moment, cu puțin timp înainte ca prințul să se urce în avion, apare un funcționar al *Foreign Office*, care, „având în vedere relațiile bune

dintre Marea Britanie și România", va interzice decolarea. Comandantul aeroportului din Croydon va fi obligat să-l roage pe prinț să părăsească neîntârziat incinta. Din cauza tentativei de a întreprinde o acțiune ilegală pe teritoriul britanic, i se va cere prințului Carol să nu mai vină în Anglia pentru o vreme. Această interdicție nu-l îngrijorează prea tare, deoarece, după cum speră el, Curtea de la St. James va considera curând o onoare să-l aibă oaspete.

Încrederea aceasta a prințului este însă neîndreptățită, pentru că, după dezastrul de la Londra, urmează un altul, care îi va mai știrbi imaginea în România: divorțul său de principesa Elena, înaintat de Vintilă Brătianu și de prințul Știrbey, va fi aprobat de Curtea de Apel din București la 22 iunie 1928 și dat publicității.

24. Dezastrul iminent

În vreme ce prințul Carol se vede nevoit să se întoarcă dezamăgit în Franța, situația din România se agravează atât de mult, încât corespondentul lui „Daily Chronicle" susține că doar o minune mai poate salva România. Această minune nu poate fi înfăptuită, după părerea celor mai mulți, nici de regele Mihai, în vârstă de nouă ani, și nici de Consiliul de Regență.

Nici unul dintre guvernele de după moartea lui Ferdinand nu a reușit, nici măcar în parte, să organizeze într-un stat unitar teritoriile revenite României

după Tratatul de la Trianon. Bunăstarea şi bogăţiile aşteptate întârzie să se arate; în schimb se fac simţite sărăcia, mai ales în rândul ţărănimii. La acestea se adaugă şi situaţia jalnică a economiei. Principalele vinovate de această situaţie sunt considerate partidele şi permanentele lor certuri. Maniu avertizează: „Dacă nu se întâmplă ceva care să modifice fundamental viaţa noastră politică, atunci statul nostru se va afla în pragul destrămării!".

Dezamăgirea şi nemulţumirea îl fac pe omul de rând să-şi dorească o mână forte. Mai degrabă centralizare, mai degrabă dictatură, decât toate acele partide care se sfădesc necontenit şi care nu se gândesc decât la binele lor, nicidecum la binele public! Mai degrabă un rege, decât un copil neajutorat într-o funcţie atât de importantă!

Prin Tratatul de la Trianon, România a devenit al optulea stat ca mărime în Europa. Administrarea unor teritorii atât de diferite este anevoioasă. Transilvania este, din punct de vedere cultural, cel mai avansat teritoriu, în vreme ce Basarabia este locuită în cea mai mare parte de analfabeţi. Asemenea diferenţe apar între toate regiunile. Îngrijorarea pentru capacitatea administrativă a statului este, aşadar, îndreptăţită.

Regele Carol I îşi propusese să transforme România într-un stat orientat spre Europa Centrală. După Tratatul de pace de la Trianon, ţara a devenit, prin asocierea sa cu Antanta, o putere occidentală. Dezvoltarea politică a României s-a adaptat, însă, stilului haotic în care se alcătuise România Mare. Politica sa a mers în zig-zag. Mai întâi ar fi vrut să se alieze cu

Puterile Centrale, apoi şi-a declarat neutralitatea. După care a renunţat şi la aceasta pentru a se alia cu Antanta, când aceasta părea să câştige. Dar, îndată ce România a declarat război Puterilor Centrale, acestea au şi silit-o să capituleze. În cele din urmă, Bucureştii au decis iar să se alăture Antantei, pentru a nu scăpa ocazia. Deşi România clacase din punct de vedere militar, i s-a permis să se erijeze în învingător şi să emită pretenţii pe care nici adevăraţii învingători nu ar fi îndrăznit să le ridice. Profesorul Iorga a fost suficient de cinstit să recunoască: „Cuceririle teritoriale ale României au foarte puţin de-a face cu fapte eroice".

La greutăţile din interior se adaugă şi dificultăţile externe. Rusia rămâne o mare ameninţare. Pentru a o contracara, Take Ionescu propusese ca, împreună cu Cehoslovacia şi Polonia, România să formeze un *„cordon sanitaire"* pentru a crea astfel un „bloc transversal". Prin intermediul acestuia, ar urma să se evite orice contact între Imperiul German şi Rusia. Din acelaşi motiv fusese încheiat şi pactul dintre România şi Polonia, cu obligaţia de ajutor reciproc. Această înţelegere a fost transformată, în 1926, într-un tratat.

Dar Moscova nici nu se gândeşte să recunoască anexarea Basarabiei, cu atât mai puţin tratatul din 1920, prin care Antanta aprobă această anexare. Toate încercările de a crea o relaţie cât de cât acceptabilă cu Rusia, ca de exemplu la Viena în 1924, au eşuat. În 1929, prin pactul Litvinov, România va încheia din nou un tratat cu Rusia, care însă nu va duce la o îmbunătăţire a relaţiilor. Când Litvinov va saluta la

Moscova reprezentanții fiecarui stat, el va spune în cuvântul său de salut: „Printre Dvs. se află și delegații unui stat cu care Uniunea Sovietică nu a avut până acum relații diplomatice normale. Chiar daca acest tratat va fi semnat, divergențele vor rămâne nesoluționate!".

Dacă Ungaria ar fi rămas în continuare o putere militară neîncadrată de „Mica Antantă", România ar fi fost amenințată și din această direcție. „Jefuirea pământului sfânt unguresc" nu poate fi împiedicată de către Budapesta. Dar și acolo, ca și în Bulgaria, se așteaptă doar momentul prielnic pentru răzbunare și reocuparea Transilvaniei, respectiv a Dobrogei.

Argumentând că această evoluție extrem de periculoasă a situației trebuie împiedicată cu orice preț, prințul Carol se decide să facă din nou pasul hotărâtor și să se întoarcă în România.

25. *Decolarea*

După o nouă schimbare de guvern și trecerea liberalilor în opoziție, țărăniștii și Maniu ajung din nou la putere. De data aceasta, primul ministru se simte atât de puternic, încât nu se mai teme de vreun puci. De aceea, va permite să se discute pe față despre întoarcerea prințului Carol.

Majoritatea populației este pentru încoronarea regelui Carol, în vârstă de 37 de ani. Dar toată lumea, chiar și „carliștii", pun aceleași condiții ca și Maniu pentru întoarcerea prințului: în primul rând, impăcarea cu principesa Elena, iar în al doilea - despărțirea definitivă de Elena Lupescu. Aceleași condiții *sine qua non* sunt puse și de către Consiliul de Regență.

În vreme ce Manoilescu pregătește în tăcere întoarcerea prințului Carol, locotenent-colonelul Precup se ocupă, la Paris, de detaliile tehnice ale călătoriei spre București. Toată lumea este de acord că cea mai mare parte a drumului trebuie parcursă cu avionul. Din acest motiv, traseul trebuie ales cu grijă și orice amănunt previzibil trebuie luat în considerare.

După verificarea fiecărui loc în parte, Precup recomandă ca punct de plecare München, cu escală la Cluj. La Budapesta urmează să fie amplasat un om de încredere, care să poată ajuta în eventualitatea unei aterizări neașteptate în Ungaria. Însărcinat cu aceasta va fi „carlistul" Fericianu, până atunci funcționar în Ministerul de Finanțe.

Pentru escala de la Cluj, Precup își va asigura cooperarea colonelului Dahinten, un sas transilvănean, care comanda cel de-al doilea escadron de aviație. La București, cel care va pregăti sosirea prințului pe aerodromul din Capitală va fi maiorul Nicoară.

După ce a luat toate măsurile de prevedere, Precup va pleca la Château Coesmes din departamentul Orne, unde se retrăsese prințul și doamna Lupescu, pentru a le da raportul. Cât privește apartamentul închiriat de ei la Paris, se creează impresia că ar fi în continuare locuit de prinț. Cunoștințelor venite în vizită și reporterilor li se transmite că doamna este bolnavă și că „*son Altesse Royale*" nu primește vizitatori.

În vreme ce la Coesmes au loc ultimele pregătiri pentru plecarea prințului, spionul Rădoiu, angajat de liberali, reușește să afle că apartamentul de la Paris este locuit doar de servitori. Prin intermediul unui vicleșug, el va obține confirmarea acestei vești, pe care o va transmite de îndată la București.

Același Rădoiu va izbuti să afle și unde au dispărut prințul și doamna Lupescu. Când va ajunge însă la Coesmes, castelanul va susține că acolo ar fi locuit „un general român, împreună cu soția", dar ca părăsise castelul în acea dimineață. Spionul va obține confirmarea știrii și de la săteni, ceea ce îi întărește convingerea că este vorba de prinț și de prietena lui. El va urmări o limuzină de-a curmezișul Franței până în Tirol, unde, spre stupoarea lui, va trebui să constate că cei urmăriți de el sunt, într-adevăr, un general și soția sa.

Între timp, locotenent-colonelul Precup va reuși să obțină de la ambasada României din Paris, cu ajutorul atașatului militar, două pașapoarte false, unul pentru prinț și altul pentru el, ca „secretar".

Pentru a putea comunica nestingheriți cu oamenii de legătură de la Budapesta și de la Cluj, se stabilește un cod secret. *„Mary"* este prințul Carol, *„Sophie"* – Precup însuși, *„negustorul Titkös"* – maiorul Nicoară, care așteaptă la București.

În dimineața zilei de 3 iunie, pregătirile erau îndeajuns de avansate pentru ca Precup să plece la Strasbourg. De acolo, el vrea să ia avionul spre Budapesta și apoi spre Cluj. În bagaj va avea uniforma de general de aviație cu care prințul părăsise Bucureștiul în urmă cu patru ani.

Înainte de a pleca de la Strasbourg, Precup trimite o telegramă la Cluj: „Mary sanatoasa, gata de plecare. Stop. Domnul Titkös sa aiba grija de sănătate. Stop. Salutari Sophie".

În aceeași zi, în jurul prânzului, prințul Carol își va lua rămas bun de la prietena sa. Ea se arată curajoasă, nu plânge. Nimeni nu-și poate da seama ce gândește, ce intenții are, cum va reacționa ea la condițiile impuse prințului. Elena știe că, și pentru ea, decizia se va lua la București, deci în absența ei, fără să-și poată influența direct prietenul.

Prințul va conduce el însuși mașina spre München. Doi secretari îl vor însoți până acolo, dintre care unul, Puiu Dumitrescu, va deveni mai târziu secretarul particular al regelui.

La München se ajunge fără incidente. Acolo, prințul se va sui, fără însoțitori, într-un avion *Farman* al Companiei Aeriene Franceze. După decolare, Dumitrescu va telegrafia la Cluj: „Mary sănătoasă. Stop". La Cluj, toată lumea așteaptă neliniștită avionul de la München, care ar fi trebuit să ajungă demult. Îngrijorat, comandantul aeroportului militar Someș-Sat, de lângă Cluj, îl va trimite pe căpitanul de aviație Cristescu în recunoaștere. După îndelungi căutări, Cristescu va descoperi avionul *Farman* lângă Oradea, deci foarte aproape de granița cu Ungaria, unde a fost nevoit să aterizeze din cauza unei defecțiuni la pompa de ulei.

După repararea avionului, ambele avioane decolează în direcția Someș-Sat. Doar Cristescu va ateriza,

însa, pe aeroportul decorat festiv. Acolo se adunaseră deja colonelul Dahinten şi toţi ofiţerii săi pentru a-l saluta pe prinţ. Cristescu va pleca din nou în recunoaştere, descoperind avionul francez lângă Vadul Crişului, unde aterizase forţat din cauza aceleiaşi defecţiuni. De data aceasta, căpitanul Cristescu îl va lua pe prinţ în avionul său, ajungând spre seară la Cluj.

La dorinţa prinţului, zborul până la Bucureşti nu se va mai face, conform planului, cu escadrila, ci doar cu avionul căpitanului Opriş. Prinţul va purta uniforma de general de aviaţie.

Dar planurile vor fi schimbate încă o dată. Din cauza întunericului, nu se va zbura direct spre Cotroceni, ci spre aeroportul Băneasa din Bucureşti. Marcajele luminoase de-a lungul pistei de aterizare strălucesc, avionul putând ateriza fără probleme.

Capitolul IV
Regele Carol II-lea şi doamna Lupescu

26. Rusaliile

La 6 iunie 1930, cu puţin timp înainte de miezul nopţii, avionul care îl transporta pe prinţul Carol aterizează la Bucureşti. El este întâmpinat de fratele său, prinţul Nicolae. Pentru orice eventualitate, acesta a venit însoţit de două regimente. Prezent pe aeroport este şi primul minstru Maniu, însoţit de ministrul de interne. După despărţirea de acum patru ani, cei doi fraţi se salută cu multă căldură.

În acest moment hotărâtor se va dovedi că prinţul Nicolae şi Manoilescu au acţionat corect şi extrem de abil. Toate clădirile oficiale din oraş fuseseră ocupate, armata se afla în cazarme, dar în stare de alertă. Nu va fi, însă, necesară intervenţia acesteia, deoarece nu vor avea loc incidente.

Sâmbătă dimineaţă, înainte de Rusalii, populaţia va afla ca lovitura de stat a şi avut loc, şi încă fără a

se trage nici un foc de armă. O altă alegere fericită s-a dovedit a fi ziua din ajunul Rusaliilor. Înainte de această zi, poporul stă cu gândul doar la excursii, biserică, bucătărie, flori, cadouri, prăjituri şi alte bunătăţi, nicidecum la răzmeriţe ori la bătălii.

Singurii care nu se pot gândi la această sărbătoare sunt membrii Marii Adunări Naţionale, care trebuie să se întrunească în şedinţă extraordinară pentru a lua o decizie. Nu intră în discuţie sugestia de a-l coopta pe prinţul Carol în Consiliul de Regenţă şi de a-i lăsa fiului său Mihai calitatea de rege. Prinţul nici nu vrea să audă de aşa ceva. El cere să fie proclamat rege. Prima soluţie ar fi fost mai simplă, legile nu ar fi trebuit modificate. Dar aşa, apar probleme serioase, cauzate chiar de declaraţiile sale de renunţare la tron. Prinţul nu mai vrea să ştie de acestea şi cere ridicarea tuturor interdicţiilor dispuse împotriva sa de către Ionel Brătianu.

Înainte de şedinţa în plen a Marii Adunari Naţionale, comisiile decid să dea curs solicitărilor prinţului; din cauza atmosferei din rândul populaţiei, nu prea au de ales.

În ziua de Rusalii, sala de şedinţe a Marii Adunări Naţionale este supraaglomerata. Senatorii şi deputaţii au venit cu toţii, mai puţin liberalii, care au preferat să stea deoparte. Ei vor să arate prin această acţiune demonstrativa că nu intenţionează să preia răspunderea pentru cele ce vor urma. Liberalii privesc cu îngrijorare viitorul, cu atât mai mult cu cât ştiu că prinţul nu va respecta niciodată condiţiile impuse de ţărăniști.

Deciziile luate de Camera Deputaţilor şi de Senat vor fi ridicate în această duminică de Rusalii la rang de lege: Consiliul de Regenţă va fi dizolvat, iar prinţul Carol - proclamat regele Carol al II-lea al României. Fiul său, fostul rege Mihai I, va deveni moştenitorul tronului şi va primi titlul de Mare Voievod de Alba Iulia. După adoptarea acestei legi, guvernul Mironescu va jura credinţă regelui Carol al II-lea.

După îndeplinirea acestor formalităţi, Mironescu va fi trimis la Cotroceni, pentru a-l aduce pe al treilea rege al României.

Intrarea lui Carol al II-lea în sala de şedinţe, va fi întâmpinată cu mare entuziasm. Acesta va fi atât de mare, încât regele va trebui să aştepte o vreme înainte de a putea mulţumi pentru aceste ovaţii. Vizibil mişcat, el va depune jurământul pe Constituţie. Discursul său în faţa Adunării Naţionale va fi foarte scurt: „Ovaţiile cu care am fost întâmpinat dovedesc ca rautaţile şi intrigile la adresa mea nu au avut succes. La acest ceas festiv mă gândesc în primul rînd la unchiul meu, marele rege Carol I, şi la iubitul meu tată, regele Ferdinand I. Dorinţa sa cea mai fierbinte s-a îndeplinit astăzi, când am urcat pe tron ca urmaş al său. Aş dori să mulţumesc celor care m-au ajutat să-l revăd, în sfârşit, pe mult iubitul meu fiu. Îi mulţumesc fratelui meu, Nicolae, pentru munca sa în Consiliul de Regenţă. Acum, însă, ne aşteaptă un singur lucru: la munca".

După acest discurs, urmează prezentarea noului guvern Mironescu, cu care se va şi încheia această ceremonie din duminica Rusaliilor, netulburată de alt

incident în afară de absența liberalilor. Aceștia rămân convinși că declinul României este foarte aproape și că nimic nu-l mai poate opri.

27. Nu este prevăzut în Constituție!

Chiar dacă, pentru început, atitudinea pesimistă a liberalilor pare neîndreptățită, vor apărea, totuși, după proclamarea lui Carol ca rege, anumite dezamăgiri. Maniu va demisiona din cauza unor divergențe de opinii. Poziția lui Mironescu devine, și ea, instabilă. Totul pare să indice că alternarea rapidă a guvernelor nu se va opri.

O surpriză plăcută aduce, însă, energia noului rege, care se ocupă intens de afacerile de stat. El nu are nimic din atitudinea reținută și încetineala tatălui său. Noul rege acționează hotărât, dispus să arate că este chiar acea „mână forte" pe care mulți și-au dorit-o în ultimii ani. El vrea să-și dovedească tăria mai ales în fața liberalilor, menținându-i cu orice preț în opoziție. Dacă nu va reuși cu mijloacele existente, Carol al II-lea se gândește chiar să ceară extinderea autorității sale, cam după modelul lui Mussolini. Regele va vorbi în curând pe față despre această sporire a autorității, chiar și cu parlamentari. El atrage atenția că schimbările de guvern se vor ține lanț câtă vreme nu va fi dizolvat Parlamentul și formată varianta autohtonă a „Marele Consiliu Fascist". El chiar ar dori să pună în practică în România filosofia despre stat a lui Giovanni Gentile. Nu puțini sunt cei care aprobă această soluție de îmbunătățire a situației din România, dar apar și

dubii în privința oportunității de a i se acorda lui Carol atâta putere. Însuși Maniu se opune, deoarece nu crede că regele va fi persoana potrivită pentru așa ceva: „Până acum, regele Carol a dovedit că ceea ce repară într-un loc strică în altul, mai ales prin lipsa de măsură".

De aceeași părere este și regina-mamă Maria. Înainte, pe vremea când mai trăia soțul ei, regele Ferdinand, părerea ei devenea adesea hotărâtoare în chestiunile de politică externă. Acum, însă, se vede nevoită să asiste de la distanță la modul în care fiul ei decide singur în chestiunile politice. Chiar dacă regele nu vrea să primească sfaturi de la mama sa, îi va îndeplini dorința legată de politica externă: aceea de a menține alianța cu forțele occidentale, în care vede și el o garanție a tratatelor încheiate la Paris.

Un singur lucru nu este privit cu plăcere și stârnește nemulțumiri: luxul pe care îl afișează Carol al II-lea la Curte. El se justifică susținând că trebuie să fie un reprezentant demn al poporului său, care păstrează multe obiceiuri orientale. Românii însă nu doresc deloc să fie considerați levantini, nu le place nici măcar să fie puși în legătură cu noțiunea de Balcani. Așa că explicațiile regelui nu sunt prea bine primite. Lumea se întreabă, de asemenea, de ce folosește regele expresii atât de bombastice și formulări atât de pompoase, cuvinte și promisiuni goale în discursurile sale. Tatăl său vorbea mult mai simplu și avusese mai mult succes astfel.

Regelui Carol i se îndepliniseră toate cererile, însă el nu face nici un pas pentru a îndeplini condițiile

care îi fuseseră impuse: împăcarea cu principesa Elena şi proclamarea ei ca regină a României. Biserica insistă şi ea asupra îndeplinirii acestei condiţii, fie şi numai pentru a-i reda moştenitorului mama şi pentru a da familiei regale drept exemplu pentru popor. Chiar dacă „Adevărul" anunţă, „din surse sigure", că împăcarea se va produce curând, această ştire se va dovedi falsă.

În mijlocul speculaţiilor şi zvonurilor legate de mult sperata împăcare a regelui cu fosta sa soţie, explodează bomba: sosirea doamnei Lupescu la Bucureşti! Ştirea este atât de înspăimântătoare, încât nici un ziar nu îndrăzneşte să o publice. Cu toate acestea, vestea se răspândeşte cu viteza vântului în Capitală, şocând pe toată lumea. Cercurile guvernamentale se simt trădate.

Neliniştea sporeşte în rândul populaţiei când se mai află şi că regele îşi vizitează prietena, fără să-i pese de scandalul astfel iscat. Ceea ce rostise regina Maria la proclamarea soţului ei, Ferdinand, ca rege, „A sosit şi clipa mea!", ar putea spune acum şi prietena lui Carol al II-lea, adăugând: „Sunt aici şi aici voi rămâne. Să nu încerce nimeni să mă alunge din Bucureşti!".

Soţia regelui va renunţa cu demnitate dar şi cu fermitate să mai aştepte. Fa refuza revoltată oferta unei noi căsnicii, în care ar trebui sa o accepte pe metresă: „Nu sunt nici atât de generoasă şi nici atât de nobilă să suport o asemenea situaţie!".

Astfel, principesa Elena se va decide să se întoarcă în patria ei, Grecia. Singurul lucru pe care îl cere de la Bucureşti este dreptul de a-l putea vizita pe fiul ei, Mihai, cu asigurarea că nu va trebui să-l întâlnească pe rege cu această ocazie.

Simpatiile poporului se întorc spre femeia dezamăgita, care îşi vede căsnicia definitiv distrusă. Ceea ce o doare cel mai tare este faptul că trebuie să-şi lase unicul fiu la Bucureşti. Din motive dinastice, va trebui să renunţe la el.

Chiar şi profesorul Iorga – care se ocupase de educaţia tânărului Carol – gata mereu, până atunci, să ia apărarea fostului său elev, este şocat de nepăsarea cu care regele tratează condiţiile pe care ar fi trebuit să le îndeplinească. Nici Iorga şi nici adepţii săi nu s-ar fi aşteptat la o astfel întorsătură a lucrurilor. Ei îl chemaseră pe Carol înapoi în ţară pentru a salva imaginea monarhiei în România şi pentru a face ordine în ţară. Acum, însă, în faţa poporului au o responsabilitate pe care nu o pot duce. Guvernul demisionează din nou, iar Iorga preia sarcina formării unui nou guvern. Hotărât, de această dată, să răspundă mai energic fostului său elev. Încercarea lui Iorga de a forma un guvern de personalităţi din viaţa publică, neafiliate vreunui partid, eşuează.

Liberalii privesc cu braţele încrucişate această jonglerie cu ţărăniştii şi „carlişti". Vintilă Brătianu poate să aminteasca satisfăcut la congresul liberalilor: „Exact aşa ne-am imaginat că se va întâmpla! Domnii Iorga şi Maniu trebuie acum sa rezolve situaţia pe care au creat-o! Pentru cazul în care vor încerca din nou să schimbe Constituţia României, le recomandam să ţină cont de acea doamnă cu mare influenţă, care nu este prevăzuta în Constituţie!".

Reprezentând opoziţia din Parlament, liberalii ţin să atragă atenţia că România se află în situaţia de faliment statal. Acesta nu poate fi evitat, după părerea lor, decât printr-un moratoriu. Urmare a proastei administrări, statul nu mai este în stare să plătească salariile funcţionarilor. Aceştia vor trebui să-şi aştepte lefurile multe luni după anunţarea moratoriului.

Cu trecerea lunilor, se schimbă şi guvernele. După Iorga urmează Maniu, apoi Vaida şi din nou Maniu. Acest du-te-vino în guvern, comportamentul egoist al partidelor şi corupţia, moştenirea cea mai rea a României, dar mai ales măsurile represive ale poliţiei stârnesc în rândul populaţiei nelinişti şi nemulţumiri. În regiunile nou anexate, populaţia este revoltată de incapacitatea administraţiei centrale de la Bucureşti. Astfel, Alexandru Vaida-Voevod declară la Congresul Partidului Naţional Ţărănesc: „Românii din Transilvania nu au avut de îndurat, secole de-a rândul, suferinţe atât de mari ca acum. De când s-a format România Mare, ni se pare că nu facem decât să muncim cu toţii la construcţia unui nou turn Babel. Protestăm cu toată puterea împotriva tiraniei centralei de la Bucureşti, care nu are decât un singur scop: să ne jupoaie de vii!".

Când Maniu vorbeşte în Parlament de onoare, dreptate şi adevăr, care trebuie să se reinstaureze în ţară, Iorga se întoarce spre un coleg şi îi spune: „Ce mai înseamnă astăzi dreptatea şi adevărul, când e vorba de România?".

28. *Legiunea Arhangelului Mihail*

Apariţia surprinzătoare a doamnei Lupescu la Bucureşti va stârni o mişcare care se făcuse simţită şi până atunci în viaţa politică a României, dar fără a fi hotărâtoare. Născută pe fondul situaţiei dezastruoase din ţară, „Legiunea Arhanghelului Mihail" este decisă să intervină şi să salveze România, până nu este prea târziu. Cum s-ar putea salva România este foarte clar, dar „dăunătorii" trebuie exterminaţi, căci sunt „exploatatori care sug sângele poporului român". Mai târziu, aceşti legionari se vor numi „Garda de Fier".

Această „Uniune a Legionarilor", cum s-a numit ea la înfiinţare, a fost fondată în 1919 la Iaşi, de studentul Cornel Zelea Codreanu. Băiat al unui profesor moldovean, pe atunci în vârsta de 17 ani, el visa să lupte împotriva comunismului. Ca tânăr student, a şi făcut-o, cu arma în mână. În entuziasmul său tineresc, este încă nehotărât. El asociază comunismul cu evreii, deoarece, pe vremea aceea, conducătorii comunişti din Moldova erau evrei: dr. Ghelerter, Gheler, Spiegler şi Schreiber; la Bucureşti: Pauker şi Moscovici. Ideile lui Codreanu, înaripate de entuziasm juvenil, prin care dorea să anime legiunea, urmăreau scopuri destul de periculoase, deoarece erau propavăduite de un ascet.

Şederea lui Codreanu la Berlin, unde a studiat dreptul câteva semestre, a rămas fără vreun efect asupra sa. (Un naţional-socialism de tip Hitler nu exista încă). Codreanu s-a întors doar cu un dispreţ cumplit

față de speculanții străini, care puteau, pe vremea aceea, să cumpere clădiri întregi cu doar câteva sute de dolari.

După întoarcerea sa de la Berlin, Codreanu va continua să-și dezvolte legiunea. Dacă cineva ar verifica țelurile fixate de el, ar constata că mișcarea sa nu era totalitară, ci autoritară, nu era agresiv-naționalistă, ci mai degrabă reformist-socială. Dacă, mai târziu, național-socialismul din Germania se va baza pe mica burghezie, pe femei și foști soldați, dar și pe aventurieri, pe Codreanu îl susțineau țărani, studenți și chiar clerici tineri. El însuși se considera mai mult un profet al învățăturii sale decât un conducător al legionarilor. Fără îndoială că era profund religios: credința sa nestrămutată în Dumnezeu friza misticismul. Își petrecea ziua muncind, în rugăciuni și în post. Adepții săi îi imitau ascetismul și fanatismul. Trăiau, de exemplu, după un ritual care îi obliga să îngenuncheze când era amintit patronul lor, arhanghelul Mihail. 24 iunie, ziua înființării Legiunii, trecea drept o mare sărbătoare.

La început, lumea se amuza de cămășile verzi cu cruce albă pe piept, când apăreau în public și salutau ridicând o cruce mica de lemn. În curând, scopurile dezinteresate ale celor care strigau „Totul pentru România!" și „Împotriva lăcomiei, egoismului și oprimării!" vor devenit larg cunoscute.

Pentru a realiza ceea ce își propusese, Codreanu încerca să-i educe pe legionari în spiritul său, izolându-i de influența exterioară: „Noua Românie nu poate fi construită în cluburi unde se pierde vremea

cu jocul de cărți, în cafenele unde oamenii își omoară timpul la biliard sau la dans, în localurile de noapte. Doar hărnicia neostoită și munca cinstită ne pot purta mai departe!".

Planul său de educație, ființa și scopul mișcării sale nu se bazează pe un program, așa cum a elaborat mai târziu Mussolini, ca baza a Partidului Fascist. Codreanu nu vroia să audă de vreun partid, căci legiunea sa, „a arhanghelului Mihail", trebuia să fie, așa cum sublinia el însuși, „o școală pentru oameni noi, nobili". El spunea, de asemenea: „Nu, nu avem un program! Nu ne-am unit pentru că gândim la fel, ci suntem uniți pentru că simțim la fel! Important este omul, nu programul!".

Ideile profetului Codreanu se bazează pe precepte ortodoxe: „Spre deosebire de biserica de la Roma, care cere combaterea păcatului doar de dragul propriei salvări, credinciosul creștin-ortodox nu trebuie decât să se încreadă în propria biserică și să se lase purtat de valul mistic al acesteia". Această frază caracterizează gândirea lui Codreanu. Ea este bine ancorată într-un misticism impersonal care, prin efectele sale, poate fi considerat naționalist. Potrivit acestuia, nu individul, ci națiunea are personalitate. În vreme ce în statele populate de romano-catolici, națiunea și biserica sunt două entități separate, în România ele formează, potrivit teoriei lui Codreanu, un tot organic de natură mistică. Se opune, așadar, voința colectivă dorințelor individuale. Doar astfel poate fi explicată – după Crainic – obediența oarbă care a domnit de la bun început în rândurile „Legiunii Arhanghelului

Mihail". O astfel de voință colectivă poartă, însă, implicit pericolul tensiunilor, care nu vor putea fi evitate și mai târziu vor degenera, de altfel, în violențe.

În perioada de început, revolta legionarilor se îndreaptă mai mult împotriva poliției care, după cum susținea Codreanu, își permitea să *abuzeze* de puterea ei. Pe măsură ce acțiunile antilegionare ale poliției se intensifică, va spori și reacția la acestea, urmarea fiind că fanaticul Codreanu și susținătorii săi vor fi aruncați în închisoare și purtați prin tribunale. În ciuda acuzațiilor de atentat la liniștea țării și înaltă trădare, ei vor fi puși în libertate. Mai mult, juraților decid punerea în libertate și după ce Codreanu ordonase asasinarea unui trădător din rândul membrilor grupării și împușcarea prefectului de poliție din Iași. Aceste decizii ale juraților pot fi explicate doar prin ura populației față de tirania poliției. Actele de violență ale acesteia se întețiseră atât de mult, că nimeni nu se mai simțea în siguranță, iar juraților nu aveau temei să-i conteste lui Codreanu onestitatea gândirii – în ciuda opoziției cu care este întâmpinată decizia lor. Fără îndoială că juraților fuseseră impresionați și de apariția modestă a acestui bărbat care și-a expus foarte clar și la obiect motivele acelor acte disperate.

Prin aceste procese se va dovedi că martirizarea unui fanatic nu fusese o idee bună. Codreanu va deveni pentru susținătorii săi un sfânt, iar pentru tineretul României – un martir. Chiar și oameni mai în vârstă încep să simpatizeze cruciada sa împotriva tuturor

relelor din România. Printre aceștia se numără și poetul-filosof Octavian Goga. El scrie într-un eseu cu privire la Codreanu: „Poporul nostru tânjește după un domn bun, care să nu-l disprețuiască, ci să-l conducă spre culmi de moralitate, spre ordine și siguranță. Ne aflăm sub semnul mesianismului, înaintea furtunii! Ce surprize și schimbări ne va aduce! Avem nevoie de un om capabil, cu mare putere, în stare să ne trezească din letargie. El se va arăta la ceas de mare primejdie!".

Toată lumea știe că „omul capabil, cu mare putere" nu este regele Carol, în care mulți își puseseră speranța, ci acest tânăr ascet, fondator al „Legiunii Arhanghelului Mihail": Corneliu Zelea Codreanu!

29. Vila roșie

Apărată de copaci înalți, pe Aleea Vulpache, se află, în spatele unui zid, vila în care locuiește la București doamna Lupescu. O scară te conduce spre această clădire din cărămidă roșie, amenajată în interior cu tot luxul posibil: covoare scumpe, mobilă pariziană, gobelenuri și broderii, o mică bibliotecă în care se află mai mult literatură ușoară în limba franceză.

Aici îi primește stăpâna casei pe rege, pe prieteni, bancheri și oameni de afaceri care trebuie să perfecteze în numele ei diverse tranzacții pe piața valutară sau în industrie. Toți laudă talentul ei în afaceri, capacitatea ei de decizie, mai ales când este convinsă că poate obține avantaje sigure.

Un vizitator zilnic este mareşalul Casei Regale, Ernest Urdăreanu, cel mai urât om din Bucureşti. Mic de statură, cu pielea măslinie, acest bărbat de 43 de ani, îmbrăcat întotdeanua elegant, a avansat foarte repede de la gradul de locotenent la rangul de ministru atotputernic. Nu este nici un secret că îl domină pe regele Carol, că decide singur cui i se acordă audienţă şi cui nu. Regele nu ia nici o decizie fără să se sfătuiască cu el. Nu e de mirare, aşadar, că diplomaţii se înghesuie în jurul sau, că nici măcar trimisul Majestăţii Sale Britanice, Sir Reginald Hoare nu se dă în lături să-l mituiască pe acest barbat pentru a obţine ceva în favoarea Angliei. O altă sursă de venit pentru Urdăreanu erau numirile în posturile bine remunerate în consiliilor de conducere. Aşa se face că el s-a îmbogăţit peste noapte.

Vila lui se află lângă cea a Elenei Lupescu, aşa că o poate vizita neobservat, trecând prin grădină. Îi place mai ales să ia dejunul cu ea, discutând cu această ocazie şi problemele zilei.

În societatea bucureşteană, Urdăreanu este deopotrivă disprețuit şi temut. Printre duşmanii săi, se va număra mai târziu şi prinţul Mihai, care îl pomeneşte pe Urdăreanu ca pe „Murdăreanu". Alţii îi spun „parazitul". Împotriva lui se va duce una dintre luptele lui Codreanu, deoarece acest ministru „are influenţa cea mai proastă asupra regelui". Legionarii sunt hotărâţi să-l înlature de la putere. Înainte de aceasta însă, Codreanu va lansa, într-o adunare publică, un avertisment către rege: „Refuz republica şi susţin monarhia. În istorie au existat

domnitori buni şi domnitori răi. Pe unii dintre ei poporul i-a iubit, altora li s-a tăiat capul. Există însă şi preoţi nefolositori. Acesta nu este un motiv pentru a aboli credinţa şi a-l condamna pe Dumnezeu. Un rege acţionează irresponsabil şi se dovedeşte nefolositor atunci când face doar ceea ce e bine pentru el şi pentru apropiaţii lui. Fiecare popor are o linie a vieţii. Dacă regele ţine cont de aceasta şi o respectă, atunci el este un rege bun! Nu are voie să se distanţeze de ea! O face, însă, dacă urmăreşte interese personale, altele decât cele ale poporului său!".

Tot Bucureştiul ştie la cine se referă. În ciuda acestor avertismente şi ameninţări, regele se arată a fi degajat, chiar indiferent. Despre prietena sa spune, ca o scuză: „Ea este cealaltă jumătate a fiinţei mele, a raţiunii mele!". Această mărturisire a regelui va deveni în curând sursă de bancuri care vor circula intens prin Capitală. Alţii văd în această marturisire o confirmare a faptului ca Elena Lupescu influenţează toate deciziile regelui. Amestecul ei în chestiuni de stat îi va crea duşmani înverşunaţi. Pentru a-i domoli pe unii dintre ei, ea va răspândi zvonul că nu ar fi „deloc interesată de politică", deşi este amestecată în absolut toate problemele politice.

Care este situaţia reală aflăm dintr-un raport al lui Walter Hagens, care nu avea nici un motiv să o prezinte pe doamna Lupescu într-o lumină proastă: „Casa ei a devenit centrul corupţiei pe scară largă. Orice contract de stat putea fi cumpărat acolo contra unei mite corespunzătoare. Chiar şi pentru români, obişnuiţi să privească corupţia ca pe o boală moştenită

din vremurile dominației turcești, dimensiunile afacerilor organizate de doamna Lupescu sunt enorme. La aceasta se adaugă faptul că doamna Lupescu nu este încurajată doar de rege, ci și de cercuri financiare internaționale, precum și de un grup de tineri finanțiști. Trebuie spus aici că doamna Lupescu este de origine evreiasca. Scopurile mișcării legionare sunt tocmai lupta împotriva corupției, a înstrăinării economice a României, renegarea iudaismului internațional, care, spre deosebire de național-socialismul german, nu se legitimează prin rasism, ci religios și național-cultural. Dușmănia aprigă dintre doamna Lupescu și cercul ei pe de o parte, și Garda de Fier, pe de alta este astfel de înțeles".

Pe măsură ce crește influența Elenei Lupescu în economic și în chestiuni de stat, sporește și opoziția legionarilor față de „Lupoaică" și de oamenii ei, „paraziții". Prefectul poliției din București este nevoit să o avertizeze de mai multe ori pe doamna Lupescu de pericolul unor atentate. El îi oferă doi polițiști pentru protecție, unul care s-o însoțească în oraș și altul care să stea de pază la vila roșie. Ea refuză protecția, susținând că prefectul vede peste tot doar atentate. Acesta îi arată scrisori de amenințare, avertismente anonime despre atentate și chiar despre o planuită răpire. Când doamna Lupescu cere nume, prefectul răspunde, după unele ezitări: Precup.

Siderată, doamna Lupescu întreabă: „Precup? Locotenent-colonelul Precup, care l-a ajutat pe rege să se întoarcă în țară?".

„Același!", va confirma șeful poliției. „Pentru serviciile făcute atunci Majestății Sale Regelui, el se aștepta la o răsplată specială. A primit ca semn de recunoștință doar un post în Ministerul de Război. La asta s-a rezumat totul. Amărât și dezamăgit, Precup s-a adresat legionarilor, explicând că ar dori să repare greșeala pe care o comisese. S-a oferit să vă răpească cât de curând!".

Agitată, doamna va întreba: „De ce nu este arestat acest om periculos? Doresc să fie arestat!".

Prefectul îi explică: „A și fost arestat. Dar și pus în libertate, din lipsă de probe".

Când, în cele din urmă, se va produce un atentat la viața Elenei Lupescu, în vila ei din București, atentat din care va scăpa cu viață doar din întâmplare, regele îi va cere să părăsească Bucureștiul pentru o vreme. Ea însă refuză să plece în „călătoria de odihnă". Se va decide să părăsească Bucureștiul abia când prefectul poliției va declara ca nu poate garanta siguranța detestatei femei. Pleacă în Elveția, „pentru o ședere temporară".

Regele Carol este extrem de supărat din cauza despărțirii forțate de prietena sa. Poliția nu s-a arătat în stare să apere viața unei românce. Pe deasupra, obraznicul Precup și... Codreanu! Ar putea să-i distrugă pe amândoi, dar nu pe cale legala. Dar regele se ferește să-i neutralizeze, socotind momentul neprielnic.

Când presa străină va publica știri despre plecarea doamnei Lupescu în străinate „la dorința regelui", se presupune că acesta s-ar fi certat cu prietena sa și că,

la insistențele guvernului, îl bate gândul să se împace cu fosta sa soție. Acest zvon, apărut din senin, nu va fi dezmințit de Palat, interesat să-i inducă în eroare pe legionari, pentru a-i face să se creadă în siguranță, tocmai în scopul de a se putea pregăti în liniște o lovitură împotriva lor.

Preconizata lovitură va fi ratată deoarece organizația inventată de rege, a „Apărătorilor Patriei", o uniune plănuită să cuprindă și să educe în spirit religios și național întregul tineret din România sub comanda sa, va eșua. Motivul este că tineretul apreciază mai mult ideile proaspete și firești ale lui Codreanu decât discursurile bombastice, vorbele goale care ridicau în slăvi pe rege și Casa Regală.

30. Avertismentul și „lupii"

Au trecut patru ani de la întoarcerea prințului Carol în România și de la proclamarea lui ca rege al României. Privind în urmă, el nu poate vedea decât eșecuri, pentru care el are o parte din vină. Acesta este, însă, un lucru pe care regele nu dorește să-l recunoască sau să-l accepte. El dă toată vina pe parlamentarism: „Cu acesta, am preluat doctrinele revoluției burgheze din 1789, scopurile și tradițiile lumești ale acesteia, fără ca noi să fi avut o burghezie. Viața noastra a trebuit să plătească pentru această greșeală de formare. Greșeala aceasta se întinde în fiecare domeniu, în cultură, civilizație, economie, în administrație, este ca o construcție proastă, care nu poate fi adaptată esențialului, conținutului, adevărului, provenind din adâncul ființei noastre".

După această concluzie, regele face un gest spre mișcarea lui Codreanu, căci și acesta este de părere că parlamentarismul nu este în stare să facă față noilor și dificilelor probleme cu care se confruntă conducerea statului. Codreanu nu-și ascunde părerea după care o dictatura rezonabila reprezintă pentru România cea mai bună formă statală. Doar aceasta poate aduce, consideră el, ordine în țara. Codreanu își expune părerile și în Parlament. Legiunea sa are de acum mai multe mandate decât liberalii și de două ori mai multe decât țărăniștii. Are la dispoziție două ziare în București: „Buna Vestire" și „Cuvântul". Ele își deschid coloanele ideilor lui Codreanu: „Uitați-vă numai la politicienii noștri! Marea lor majoritate trăiesc în lux și dezmăț. Orgiile lor le plătește țara, care se adâncește tot mai mult în haos. Lipsa de conștiință se răspândește precum căpușele în ministere și fabrici, sugând milioane din atât de oropsita țară! Așa se ajunge la situația în care toată lumea muncește doar pentru acești trântori!".

Cu o altă ocazie, tot Codreanu declară în Parlament: „Cine are bani poate mitui pe oricine. Poate să cumpere și țara. Îi cunoaștem foarte bine pe cei care fură, huzuresc și trimit în străinătate banii storși din sudoarea muncitorilor noștri. Mă refer la o anumită persoană, în casa căreia se petrec lucruri strigătoare la cer. Într-o bună zi, îi vom prinde însă pe acești lupi, care au dat iama în turma noastră. Puteți conta pe asta, domnilor deputați!".

Toată lumea știe cine este acea „anumită persoana" și cine sunt „lupii": sunt amicii doamnei Lupescu,

printre care se numără și proprietarul băncii Marmorosch-Blank. Împotriva lor va vorbi Codreanu: „În această bancă, mituirea și corupția sunt la ele acasă. Cei de acolo știu cum să atragă oameni influenți de partea lor și să-i racoleze pentru afaceri tenebroase. Nu vreau să acuz pe nimeni fără dovezi: e vorba de domnul ministru Titulescu, care a primit 19 milioane de lei de la banca Marmorosch, de domnul ministru Filipescu, care a primit un «împrumut» de 13 milioane de lei. Acceptarea unor astfel de sume îi obligă pe miniștri la recunoștință. Nu trebuie să vă spun că acțiunile lor nu aduc nimic bun României. Acești miniștri se află la mâna bancherului respectiv și sunt obligați să-i dea ascultare. De aceea, cer să fie introdusă pedeapsa cu moartea pentru fiecare membru al parlamentului sau guvernului care se lasă cumpărat într-un fel sau în altul sau care se folosește banii publici în scopuri personale!".

Regele Carol nu vrea să lase fără replică astfel de atacuri violente și, după părerea sa, nejustificate la adresa țării conduse de el. El numește Garda de Fier „o bandă care nu visează decât răsturnarea actualei conduceri și anarhia, care disprețuiește legile și vrea să-și impună voința prin teroare". Regele nu se dă în lături de la afirmații care nu pot fi încă (1933) dovedite. Astfel, regele va răspândi zvonul că Garda de Fier ar fi „finanțată din străinătate", punând-o în legătură cu „Hitler-Jugend".

Împins de la spate de rege, guvernul Iorga-Argetoianu va declara dizolvarea „Legiunea Arhanghelului Mihail". Cuiburile legionare sunt ocupate și

sigilate. O parte a presei își continuă atacurile la adresa Gărzii de Fier, lăudând hotărârea prin care guvernul a tranșat, în cele din urmă, această chestiune.

Poliția dă și ea să-și mulțumească șefii cu exces de zel. Legionarii vor fi dezarmați și bătuți în cuiburile lor. Pentru a dovedi că aprobă acțiunile poliției, regele îl va decora pe prefectul poliției, precum și pe unii comisari; alții vor fi promovați.

31. Luptă pe viață și pe moarte

Interzicerea „Legiunii Sfântului Arhanghel Mihail" nu va dura prea mult. Atât din rândul populației, cât și în Parlament, se ridică multe voci împotriva acestei măsuri luate de guvern. Pe deasupra, se constată că aceste măsuri vin în contradicție cu legea.

Doamna Lupescu este cea mai surprinsă de această decizie. Ea sperase ca, până la întoarcerea ei din Elveția, Garda de Fier să fie neutralizată. Nici vorbă! Ea va trebui, așadar, să o ia de la început, să-și arunce în joc toate atuurile pentru a nimici acest mult prea periculos dușman.

Luminile ard în vila roșie până târziu în noapte. Spionii plantați în zonă de către Garda de Fier raportează sosirea a nenumărați politicieni, bancheri, ziariști și ofițeri de poliție. Mai mult ca sigur, se adună pentru a plănui următoarea lovitură împotriva „cuibului veninos", a Gărzii de Fier.

Această expresie a fost lansată de ministrul Urdăreanu, care venea la doamna Lupescu doar pe la miezul nopții, strecurându-se pe poarta din spate, mereu atent să nu fie zărit de spionii lui Codreanu. Chiar și așa, aceștia știu prea bine tot ce întreprinde omul de încredere al doamnei Lupescu, chiar dacă el recurge la diverse deghizări.

Atât legionarii, cât și doamna Lupescu știu că între ei s-a declanșat o luptă pe viață și pe moarte. Ea este decisă să recupereze tot ceea ce a pierdut prin absența ei forțată. Vrea, mai ales, să obțină reinterzicerea Gărzii de Fier, devenită mai puternică în urma încercării nereușite de scoatere în afara legii. Măsurile insuficiente luate de guvern nu duc decât la încurajarea „atacurilor rușinoase" ale Gărzii.

Nedeprinsă cu eșecurile, ea își întreabă prietenii de ce nu se încearcă cumpărarea acestui Codreanu. Chiar și el, care pare „să-l fi închiriat pe Sfântul Mihail", poate fi foarte pământean și vandabil la o anumită sumă.

Urdăreanu, care de obicei se ferește să o contrazică pe Elena Lupescu, încearcă să-i explice că omul este un fanatic ascet și nu pune preț pe bani sau o viață luxoasă.

Ea însă refuză să creadă așa ceva: „Ne-au luat-o alții înainte. Codreanu are o mașină! Cineva trebuie să i-o fi cumpărat acestui muritor de foame! Oamenii noștri au dormit!".

32. „Esther"

Legionarii dau diverse nume de cod femeii din vila roșie. Cel mai des folosit este cel de „Esther". Acesta face probabil referire la personajul biblic, evreica pe care regele Persiei, Xerxes, și-a ales-o ca regină, datorită frumuseții și înțelepciunii ei.

Nici chiar legionarii nu-i contesta inteligența. Ei admit că ea reprezintă un rival de temut, care poate fi combătut doar prin curaj și superioritate. Legionarii îi apreciază și mândria de a se recunoaște evreică. În vreme ce alții își ascund originea iudaică, ea îi ajută pe evreii săraci. Astfel, prietena lui Carol al II-lea devine protectoarea evreilor din România. Între râul Dâmbovița și strada Traian se întinde cartierul evreiesc. Elena Lupescu se duce de multe ori la azilul evreiesc pentru a discuta cu rabinul șef despre donații. Sărăcia este mare, deoarece foarte mulți refugiați din Rusia au căutat adăpost aici.

Doamna Lupescu este susținută cu generozitate de rege în acțiunile ei caritabile. Întrebat o dată despre poziția sa față de iudaism, regele va răspunde: „Îmi este indiferent ce proveniență sau ce religie are cineva. Hotărâtor este să fie un cetățean de nădejde al statului nostru și supus loial al regelui!".

Această atitudine a regelui Carol față de iudaism este o noutate în istoria României. Până atunci, evreii nu fuseseră recunoscuți, ci doar disprețuiți. Fuseseră ținuți în ghetouri, fără drepturi.

Șuvoiul de refugiați evrei s-a revărsat, după divizarea Poloniei, mai ales spre Moldova. Deoarece

populația autohtonă era lipsită de inițiativă, comerțul va cădea în curând în mâinile evreilor. Negustătorii de cereale și vite, cămătarii și cârciumarii erau evrei. Cum nu aveau voie să cumpere pământ, ei îl luau în arendă, devenind stăpânii țăranilor neajutorați. Din cauza asprimii cu care îi tratau pe țărani, aceștia au ajuns în scurt timp să-i urască.

Când Carol I a devenit rege al României, nu s-a schimbat nimic în legislația referitoare la evrei. El le-a refuzat acestora drepturile cetățenești, atitudine condamnată și de Ionel Brătianu, care a constatat, la referendumul din 1918, că populația nici nu vroia să audă de drepturi egale pentru evrei. Abia în urma presiunilor Antantei, o sută de mii de evrei au primit cetățenie română și, astfel, dreptul de a cumpăra terenuri în România. Când primul ministru Goga a vrut să revoce această decizie și să promoveze noi legi antisemite, au intervenit Națiunile Unite. Susținuți de la Geneva, evreii din România au reușit să obțină demiterea lui Goga.

Sub Carol al II-lea, evreii deveniseră deja destul de puternici! 65% din veniturile populației le reveneau, deși țara era locuită de două milioane de evrei față de nouăsprezece milioane de români. Băncile și cea mai mare parte a industriei petroliere se afla în mâna lor. Ce și cum se câștiga aici a dezvăluit procesul marelui industriaș Ausschnitt.

Acest nefericit proces, cu tot ceea ce a scos el la iveală, a dus la antisemitismul Gărzii de Fier. Aceasta a declarat că nu mai poate tolera dominația iudaismului în economia și în cultura României. Codreanu vorbea în discursurile sale despre „înrobirea economică și politică", „distrugerea literaturii și culturii" și se ridica împotriva presei bucureștene dominante: „Ziarele îndrăznesc să-și bată joc de sentimentele noastre religioase, să-și bată joc de noi. Încearcă să ne slăbească rezistența morală și să rupă legătura noastră vie cu eternitatea!".

Astfel de atacuri deschise îndreptate împotriva evreilor vor provoca o reacție de apărare din partea acestora. Lupta pe viață și pe moarte, prezisă de Elena Lupescu, intra astfel în faza sa decisivă.

Fanatic și prins în păienjenișul propriilor idei, Codreanu nu-și dă seama de efectele acțiunilor sale împotriva evreilor. El își subestimează adversarul și nu va întreprinde nimic pentru a evita lovitura de grație. Dacă ar fi citit în Vechiul Testament despre Estera, poate că și-ar fi amintit de un fragment: „În acea zi a lunii Adar (decembrie – n.tr.), în care își puseseră dușmanii speranța că o vor învinge pe Esther, ea i-a surprins și i-a învins!"

33. Noaptea neagră

Pentru a obține efectul scontat și pentru a avea succes, pregătirile din vila roșie trebuie să se desfășoare în cel mai mare secret. Sufletul acțiunii rămâne „Esther". Ea știe că lovitura decisivă împotriva legionarilor poate fi întreprinsă doar când guvernanții îi vor uri pe legionari la fel de mult cum îi ura ea.

După discuții cu oamenii ei de încredere, alegerea ei va cădea pe Ioan Gheorghe Duca. El trebuie să devină

prim ministru şi să distrugă definitiv Garda de Fier. Pentru a realiza asta, e nevoie de bani. Banca Marmorosch Blank îşi oferă sprijinul lui Duca, cu condiţia să intervină energic şi să înlăture Garda de Fier. Banca mai cere ca Titulescu să devină omul de încredere al lui Duca. Prin cabinetul Duca, liberalii ajung din nou la putere. Regele trebuie să accepte acest rău mai mic pentru a-l putea combate pe cel mare. În speranţa ca a sosit, în sfârşit, momentul nimicirii Gărzii, regele îl va invita pe liberalul Duca la Palat, asigurându-l de prietenia sa.

Banii de la banca Marmorosch vor ajunge mai ales la poliţie, care trebuie să plătească prime provocatorilor. Pentru a putea obţine aceste prime, fiecare legionar întâlnit pe stradă, uşor de recunoscut graţie cămăşilor verzi cu cruce albă, trebuie provocat, bătut şi apoi închis. Studentul Feodorescu, care încerca să lipească afişe ale Gărzii, este surprins de poliţie şi împuşcat pe loc.

Elena Lupescu, care ţine acum în mână iţele jocului împotriva lui Codreanu şi al Legiunii, este decisă să uzeze de orice mijloc pentru a-i nimici pe duşmanii ei cei mai înverşunaţi. Va constata cu această ocazie că cel care oprimă poate fi supus, la rândul lui, la presiuni. Va primi scrisori de ameninţare şi, într-o dimineaţă, chiar o bombă, al cărei ceas, din fericire, se oprise. Ea este „gratulată" cu poezioare obscene, desene deşănţate, apărute în urma zvonurilor care circulau în Bucureşti pe seama ei. Sub una dintre aceste ilustraţii era scris un citat din capitolul Estera: „Împăratul a iubit pe Estera mai mult decât pe toate celelalte

femei, şi ea a căpătat trecere şi iubire înaintea lui mai mult decât toate celelalte fete. I-a pus cununa împărătească pe cap, şi a făcut-o împărăteasă în locul Vaştii".

Elena Lupescu va scăpa dintr-un atentat în faţa vilei ei doar datorită poliţistului ascuns în grădină. Poliţia a fost înştiinţată despre nu mai puţin de şapte atentate (1933) plănuite împotriva Elenei Lupescu. Un altul, care a avut loc pe Calea Victoriei, era cât pe aici să reuşească. Ofiţerii tocmai dădeau onorul regelui, care ieşise în balconul Palatului pentru a-i saluta, când în spatele lui au zărit-o şi pe doamna Lupescu, ceea ce a stârnit mânia militarilor. Un căpitan a tras două focuri de armă în direcţia prietenei regelui, dar ambele şi-au ratat ţinta. În noaptea care a urmat acestui atentat, doi legionari vor încerca să escaladeze zidul vilei roşii şi să intre în dormitorul doamnei Lupescu. Ei vor fi prinşi şi arestaţi, apoi asasinaţi în închisoare.

După aceste atentate, Elena Lupescu declară că măsurile poliţiei nu sunt suficiente. În loc să fie opriţi şi nimiciţi, legionarii devin tot mai obraznici şi mai îndrăzneţi. Ea cere ca guvernul să intervină prin toate mijloacele şi să facă, în sfârşit, „ce se aşteaptă de la el".

În aşa numita „noapte neagră" (9-10 decembrie 1933) sunt arestaţi optsprezece mii de legionari, printre care şi prinţul general Cantacuzino-Granicerul, invalid de război. Există morţi de ambele părţi. Primul ministru Duca va conduce el însuşi acţiunea, fără a-l găsi şi pe Codreanu ca să-l aresteze.

Duca află că acesta se află în Bucureşti şi va pune o recompensa substanţială pe capul celui mai important legionar. Codreanu nu va fi, însă, trădat!

Chiar dacă nu a obţinut tot ceea ce vroia, Duca poate sa se consoleze cu 18.000 de legionari arestaţi şi cu faptul că legiunea încetează să mai reprezinte un pericol. Dar Duca îşi subestimează adversarul, ceea ce se va dovedi a fi o greşeală. „Legiunea sfântului arhanghel Mihail" i-o va dovedi!

34. „Pompadour" a României

„*Le cauchemar est passé!*", scrie o prietenă a Elenei Lupescu la Paris. „Ce e mai rău a trecut, astfel că putem să avem din nou linişte".

Nu va fi însă aşa. La nici douăzeci de zile de la evenimentele din Bucureşti, în seara de 29 decembrie 1933, primul ministru Duca va fi împuşcat pe peronul gării din Sinaia, ca răzbunare pentru „noaptea neagră". Atentatorii erau Nicolae Constantinescu, Iancu Caranica şi Doru Belimace. Ei îşi aleseseră numele conspirativ de „Nicadori", alcătuit din numele lor.

După asasinarea lui Duca, va începe o urmărire şi mai sângeroasă a legionarilor. Considerându-se că vinovatul moral al acestui asasinat era Codreanu, se va încerca orice pentru a-l prinde. Astfel se află că Ciumetti, comandantul legionarilor, ar ţine legătura pe ascuns cu Codreanu. Ciumetti este arestat şi torturat ca în Evul Mediu pentru a se afla de la el locul unde este ascuns Codreanu. Bravul om va muri în chinuri, fără a-şi trăda prietenul.

Parchetul Tribunalului Militar îi va acuza pe Corneliu Zelea Codreanu şi pe legionarii săi de perturbarea liniştii ţării şi de instigare la revoltă. Paralel, se desfăşoară şi procesul asasinilor primului ministru Duca.

Codreanu va apărea la acest proces. Se va întâmpla ceva de necrezut pentru rege şi pentru doamna Lupescu: Codreanu şi legionarii săi vor fi achitaţi. Doar cei trei legionari care îl asasinaseră pe Duca vor fi condamnaţi la închisoare pe viaţă.

Pentru regele Carol, ca şi pentru guvern, hotărârea instanţei Tribunalului Militar reprezintă o condamnare, iar pentru Codreanu şi legiune, o declaraţie de simpatie.

Când binecunoscutul ambasador, contele S., renumit pentru ale sale *bon-mots*, va citi la Viena hotărârea tribunalului, va exclama, pe bună dreptate: „Pompadour a României a pierdut bătalia!".

35. Ofiţerii conjuraţi

Procesele politice se succed unul după celălalt. Ele au darul de a nelinişti populaţia, căci nu duc, aşa cum s-ar fi dorit, la dispariţia pericolului, ba din contră, îl fac să pară mai mare decât era în realitate.

Într-unul dintre noile procese este judecat locotenent-colonelul Precup, acel om de încredere al regelui Carol care l-a ajutat să-şi pregătească fuga din Franţa. Dezamăgit că regele îl uitase şi că, trecând o dată pe la Ministerul de Război, nu-i adresase nici măcar o

vorbă, Precup a tras concluzia că fusese pus pe lista neagră de către cineva. Bănuiala sa căzu pe doamna Lupescu. Deşi era vorba doar de o presupunere, Precup va întreprinde acel atentat eşuat la viaţa Elenei Lupescu din faţa Palatului regal.

Apoi, el va atrage din nou atenţia asupra sa într-o bodegă unde va face remarce disprețuitoare la adresa regelui şi a prietenei sale. Luându-l gura pe dinainte, el aminteşte şi de un complot.

Poliţia va cerceta acest indiciu, constatând că există într-adevăr un complot, plănuit de Precup şi de alţi 13 „ofiţeri conjuraţi", ardeleni cu toţii, pentru Vinerea Mare.

În cursul anchetei se va afla că cei 13 ofiţeri plănuiseră atentatul ca nişte copii. Nu aveau un plan pus la punct care să ia în considerare eşecul sau eventualele surprize. Precup va povesti în timpul interogatoriului ce vroiau să facă: „Intenţia noastră era să închiriem în noaptea de după Vinerea Mare o cameră într-un hotel pe Calea Victoriei. De la fereastra acestuia vroiam să urmărim procesiunea din noaptea Învierii, la care vor participa regele, Curtea şi miniştrii. De la geam vroiam să aruncăm grenade, care să creeze panică. În acel moment, noi urma să preluam comanda asupra companiilor de jandarmi, cu care să ocupăm apoi Palatul regal şi clădirile publice din oraş".

Precup, care va face dezvăluiri până la capăt, îl va numi şi pe comandantul jandarmilor, Barbu, spunând că s-ar fi pus la dispoziţia organizatorilor puciului. Barbu va nega acest lucru în faţa instanţei.

Instanţa nu va avea o părere unică: unii judecători îl cred, alţii nu.

La întrebarea preşedintelui completului de judecată ce s-ar fi întâmplat dacă jandarmeria ar fi trecut într-adevăr de partea puciştilor, Precup răspunde: „Atunci aş fi devenit dictator şi aş fi fost şeful ministerului care mi s-ar fi cuvenit de la bun început". El l-ar fi numit ca ministru de externe pe Titulescu, deci pe un susţinător aprig al sistemului parlamentar democrat, iar pe Codreanu, care lupta împotriva parlamentarismului, - ministru de interne.

Întrebat de preşedinte ce rol ar fi avut regele în această dictatură, Precup va răspunde: „Suntem de părere că regele are nevoie lângă el de un om energic, incoruptibil, un dictator. Eu aş fi fost omul potrivit. Îmi doream această puternică poziţie lângă rege numai pentru că doresc să-i apăr viaţa care, după cum ştim, îi este în permanenţă ameninţată".

Precup va fi întrerupt de preşedinte: „Sigur că îi este ameninţată. Dvs. aţi vrut să aruncaţi grenade în procesiunea în care s-ar fi aflat şi regele. Ceea ce declaraţi aici contrazice intenţiile Dvs, arătând cât de puţin ne putem baza pe cele spuse!".

Precup va replica: „În acţiunea noastră, m-am bazat în exclusivitate pe norocul meu de soldat!".

Aici va interveni un alt judecător: „Norocul de soldat nu este o bază prea solidă, domnule locotenent-colonel. Istoria ne învaţă acest lucru!"

După încheierea procesului, se va constata că acest complot pus la cale de „ofiţerii conjuraţi" era îndreptat mai puţin împotriva regelui, cât a doamnei Lupescu.

Întrebat ce are să-i reproşeze doamnei Lupescu, Precup va răspunde că ea este răspunzătoare de tot răul din ţară, tocmai prin dorinţa ei de înavuţire, prin lipsa de scrupule şi prin voinţa ei de a conduce. Mai mult, Precup îi reproşează că ar fi împiedicat împăcarea dintre rege şi regină pentru a se pune pe ea în prim plan. Ura care domneşte în rândul populaţiei împotriva ei s-a extins deja şi asupra regelui. „Regele nostru nu se mai bucură de respectul naţiei pentru că nu ştie să-şi păstreze demnitatea regală".

Opinia publică se întreabă de ce se mai ţine acest proces. „Acuzaţii", scrie „Epoca", „nu au ce căuta în faţa tribunalului, şi nici în închisoare, ci la casa de nebuni!". Acest lucru îl ştie şi regele Carol. După usturătorul eşec din procesul Codreanu, el trebuie să şi repare imaginea publică. Un atac cu grenade asupra sa nu poate fi bagatelizat nici măcar de un complet de generali care nu îl simpatizează. El ştie acest lucru şi cere, din acest motiv, continuarea procesului Precup, chiar dacă acesta va mai răscoli şi alte amănunte neplăcute.

Cât priveşte rezultatul procesului, părerile sunt împărţite. Având în vedere atmosfera generală, mulţi se aşteaptă la o achitare, în ciuda probelor incriminatorii. De data aceasta, hotărârea tribunalului militar va fi aspră: „Acuzaţii au fost găsiţi vinovaţi de complot împotriva regelui şi a Constituţiei. Fiecare dintre cei zece acuzaţi va primi câte zece ani închisoare. Ofiţerilor li se va retrage rangul militar şi vor fi excluşi din armata română!".

36. *Stelescu*

„În sfârşit, un tribunal s-a hotărât să condamne complotişti, dându-le pedepse pe măsură!". Aceasta este vestea pe care Urdăreanu i-o dă doamnei din vila roşie. Ea este, însă, suficient de deşteaptă pentru a nu se lăsa orbită de acest succes. Codreanu rămâne pentru ea un adversar la fel de puternic.

Acesta se simte sigur „sub protecţia arhanghelului Mihail" şi-şi continuă neabătut drumul, asemenea unui somnambul.

În ultimul proces Codreanu, Elena Lupescu a fost atât de umilită, încât acum este obsedată de nimicirea duşmanului ei. Pentru a obţine, în sfârşit, ceea ce-şi doreşte şi pentru a-l anihila pe incomodul adversar, ea pune la cale noi planuri care, de data aceasta, îl iau în vizor direct pe Codreanu. Odată nimicit, problema Legiunii va fi uşor de rezolvat. Se pune acum doar problema găsirii unui asasin din rândurile Legiunii, unul care să cunoască îndeaproape obiceiurile lui Codreanu ca să se poată apropia nestingherit de acesta.

În timp ce doamna Lupescu caută omul potrivit pentru ducerea la îndeplinire a planului ei, Codreanu o atacă în continuare: „Mereu trebuie să constat că inamica noastră încearcă în cel mai josnic mod să ne compromită. Ea vrea să aducă trădarea în rândurile noastre, dar nu va reuşi. Pe deasupra, de doi ani ne aflăm în chingile infamei cenzuri. Acest lucru îi oferă duşmancei noastre posibilitatea de a arunca asupra noastră o ploaie de acuzaţii şi răutăţi. Legionarii!

înarmați-vă cu entuziasm și curaj pentru lupta dreaptă care ne așteaptă. În această luptă, nu vom avea decât o deviză: ori învingem ori murim!" (Discurs în fața legionarilor, 6 decembrie 1935, la Carmen Sylva).

Deoarece atacurile dirijate din vila roșie vor continua împotriva legionarilor, Codreanu se va adresa direct regelui Carol, condamnând, însă, înainte de toate, comunismul: „Două lumi se află față în față! Dacă aceste două lumi se vor ciocni, atunci toate combinațiile diplomatice se vor prăbuși ca niște cărți de joc. Să fiți sigur de asta! De o parte se afla aparatorii credinței și ai unei culturi milenare, de cealaltă parte se ridică cu zăngănit de arme bolșevismul, care extermină popoarele creștine. Vreți să le deschideți drumul acestor străini?".

„Vă întreb mai departe, chiar doriți să fiți protectorul celor care, sub ochii Dvs., au transformat corupția în principiu și violența – în normă? Chiar credeți ca această situație scandaloasă poate dura? Trebuie să luați o hotărâre. Eu sper ca regele meu să aleagă în cele din urmă drumul drept și să pornească pe el!".

Pe lângă acest apel deschis și înflăcărat, Codreanu se adresează regelui pentru a-l convinge să inițieze o îmbunătățire a situației prin ridicarea nivelului spiritual și economic. Codreanu este sfătuit în această inițiativă de către sociologul și profesorul Gusti, care propune mai ales îmbunătățiri substanțiale în favoarea țăranilor și sporirea numărului școlilor și căminelor culturale pentru populația de la sate.

„Omul acesta se bagă peste tot. Îndrăznește chiar să pozeze în mentorul regelui și binefăcatorul României!

Toate acestea trebuie să înceteze. Nu se mai poate suporta!". Extrem de nervoasă și agitată, doamna Lupescu își însărcinează prietenii, Călinescu, Iamandi și Șeicaru, să găsească un legionar dispus să intre în serviciile ei. Sarcina aceasta o primise și protejatul ei, Urdăreanu, care însă nu reușise să se achite de ea.

După lungi căutări, tânărul legionar Stelescu este convins să vină la o întâlnire cu doamna Lupescu. Deși în vârstă de doar douăzeci și cinci de ani și încă student, el este deputat al partidului legionar în Parlament. În ciuda acestor evidente favoruri de care se bucura din partea lui Codreanu, tânărul se simțea, totuși, nedreptățit de acesta. Nemulțumirea sa, dar mai ales orgoliul și nevoia de afirmare, îl fac să fie candidatul ideal pentru scopurile doamnei Lupescu și ale apropiaților ei. Nu s-au aflat niciodată exact motivele care l-au determinat pe tânărul legionar să-și trădeze partidul. În mod cert, nu avantajele materiale, căci se știa despre el că urma pilda de trai ascetic și modest a maestrului său, neinteresându-se de petreceri sau de alte frivolități. Exploatându-i slăbiciunile și flatându-l, doamna Lupescu reușește să-l atragă de partea ei pe tânărul student. El îi va aduce nu doar documente și ordine secrete, ci se va declara chiar dispus să ducă la îndeplinire doritul atentat asupra lui Codreanu.

Legionarii sunt, însă, vigilenți. Ei devin suspicioși în momentul în care vor remarca schimbarea atitudinii lui Stelescu și îl vor pune sub supraveghere. Spre surprinderea lor, vor afla că Stelescu se întâlnește

într-o cafenea de pe strada Berzei, lângă Cişmigiu, cu un bărbat, cunoscut ca intermediar al lui Urdăreanu. Legionarii intervin şi găsesc în servieta lui Stelescu planul de asasinare a lui Codreanu.

Trădătorul va avea parte de o judecată extrem de sumară. Legionarul Ioan Trandafir, asupra căruia cad sorţii, îl va ucide.

37. Mitropolitul

În vara lui 1934, luptele subterane vor fi întrerupte pentru scurtă vreme de vizita ministrului de externe francez Barthou. Trimisul marii surori de gintă latină va avea parte la Bucureşti de o primire entuziastă. Se speră ca Franţa să garanteze noul teritoriu al României Mari, nepermiţând astfel o revizuire a Tratatului de la Trianon. Cu ocazia unui mare banchet, Barthou va primi titlul de cetăţean de onoare al Capitalei.

Luptele se vor relua de îndată ce tricolorul francez este coborât, iar valul de entuziasm se linişteşte. Guvernul acţionează împotriva legionarilor, iar aceştia luptă împotriva regelui şi a prietenei sale.

Codreanu va avea un nou aliat în Biserica Ortodoxă Română. Ea este împotriva „neplăcutei vieţi particulare a regelui", dar şi împotriva „unei conduceri egoiste, lipsite de idei şi de energie a statului".

Biserica va fi atât de eficientă în aceste critici, încât regele este nevoit să calmeze lucrurile prin nenumărate concesii. Astfel, vor fi cedate bisericii diverse domenii, pentru ca „scutită de grijile materiale, să-şi poată continua munca educaţională".

Mitropolitul Cristea este, însă, mult prea inteligent pentru a putea fi redus la tăcere prin astfel de avantaje materiale. El va continua cu avertismentele, formulându le în spiritul principiilor „Legiunii sfântului Arhanghel Mihail". El se va distanţa, totuşi, de anumite excese ale legiunii, care vădesc că aceasta duce lipsă de membri de calitate. Ca şi Codreanu, mitropolitul cere ca „morala dispărută să fie reinstaurată cu orice preţ". Cine are urechi să audă înţelege avertismentul sever transmis regelui: să fie un exemplu în toate pentru poporul său.

Mult mai clar se va exprima mitropolitul de Iaşi, care, în timpul unei predici, va aminti de acel conac de la Belgrad care l-a costat viaţa pe un anumit rege şi pe prietena sa.

La 10 martie 1937, mitropolitul va declara, în numele Sfântului Sinod: „Biserica noastră are datoria de a veghea în numele lui Dumnezeu asupra vieţii poporului român. Biserica trebuie să fie model de orientare pentru toate domeniile vieţii, mai ales atunci când alţii nu sunt în stare de acest lucru. Ea este o instituţie a Domnului şi trebuie să vegheze asupra demnităţii şi moralei fiecărui om din această ţară!".

38. Zig-zag

Cu cât furtunile prin care trec legionarii sunt mai puternice, cu atât mai mult strâng aceştia rândurile. Sunt şi ei conştienţi de faptul că vechea gardă nu mai există şi, cu cât lupta devine mai grea, ei privesc cu mai multă încredere spre liderul lor.

Încurajat de afirmaţiile mitropolitului, Codreanu îşi va continua lupta împotriva răului, însufleţit de dorinţa ca binele să triumfe.

„Din păcate, regele nostru este înconjurat de un cerc de traficanţi şi de personaje ciudate, tocmai pentru că se află în permanentă criză de bani. Metodele pe care le foloseşte regele sunt la fel de dubioase ca şi concepţia sa despre morală şi demnitate!". Într-un alt discurs, Codreanu va aminti de un avertisment părintesc, ignorat de Carol, pe care i-l adresase odinioară regele Ferdinand prinţului moştenitor. Ceea ce îl amărăşte pe Codreanu cel mai mult este dependenţa regelui de prietena sa. El însuşi recunoscuse: „Ea este cealaltă jumătate a fiinţei mele, a raţiunii mele!". Codreanu este de părere că expresia care circulă prin Bucureşti, „Doamna Lupescu ordonă, regele doreşte!", nu mai poate fi tolerată. „Regele trebuie să înveţe să îndeplinească sarcinile ce-i revin, nu să aibă doar pretenţii pentru el şi pentru prietena sa".

Poporul gustă aceste discursuri ale lui Codreanu. De aceea îl şi votează, astfel încât (în decembrie 1937) legionarii vor avea 70 de locuri în Parlament, fiind astfel cel de-al doilea partid ca pondere în legislativ.

Aceste evenimente din politica internă a ţării îl obligă pe regele Carol să-şi ajusteze şi politica externă. Prima victimă a acestor modificări va fi Tătărascu, nevoit să-şi dea demisia în martie 1937. În locul său va fi numit un simpatizant al lui Hitler, Octavian Goga. Imediat după această numire, nehotărâtul rege se va întreba dacă această decizie nu va jigni statele

Micii Antante. Pentru a evita vreun incident, îl va trimite, umblând din nou cu jumătăţi de măsură, pe ministrul de externe Istrate Micescu la Praga şi la Varşovia, pentru a da asigurări că nu se va schimba nimic. Când Micescu va dori să-şi continue călătoria la Paris şi la Londra, i se va da de înţeles că, în urma schimbării situaţiei, „vizita sa nu este dorită".

Reorientarea politicii externe româneşti dinspre Paris şi Londra spre Berlin şi Roma va aduce cu sine o accentuare a antisemitismului în România, ceea ce o va îngrijora foarte tare pe prietena regelui.

În aceste luni tensionate, doamna Lupescu nu se poate baza decât pe sine însăşi. Regele, continuându-şi politica în zig-zag, pare să aprobe toate deciziile lui Goga, astfel încât Elena va trebui să acţioneze de una singură. Neputând împiedica numirea lui Goga şi a bătrânului profesor Cuza, ea va încerca să obţină ca măcar doi dintre oamenii ei de încredere să ajungă în guvern. Ceea ce, graţie energiei şi talentului ei, va reuşi. Astfel, Istrate Micescu va deveni ministru de externe, iar Armand Călinescu - ministru de interne.

De la bun început va fi clar că guvernul Goga nu va rezista prea mult. Cine să formeze noul guvern? Codreanu? Aceasta ar însemna sfârşitul! Negocierile vor trebui continuate, cu atât mai mult cu cât prefectul poliţiei o avertiza să fie extrem de atentă în timpul plimbărilor, căci se plănuiau noi atentate la viaţa ei. Pentru a dovedi că avertismentele sale trebuie luate în serios, prefectul îi va arăta doamnei Lupescu un bilet al legionarului Verax, în care se notează că

„Judith" urmează să fie împuşcată în momentul când se va sui în maşină.

„Judith" era decisă să dejoace acest plan, asemenea femeii din Bethulia care a pătruns în tabăra duşmanului pentru a-l ucide, ea cu mâna ei, pe Holofern.

39. Arhanghelul

Este, într-adevăr, o luptă pe viaţă şi pe moarte şi încă în faza decisivă.

Stăpâna vilei roşii ştie că acţiunile ei nu trebuie să fie orientate împotriva atentatorului Verax sau a lui Goga, chiar dacă acesta a contribuit substanţial la înrăutăţirea situaţiei. Totul trebuie orientat exclusiv împotriva lui Codreanu. Chiar dacă toate atentatele de până atunci au eşuat, următorul, plănuit în cele mai mici detalii, va izbuti.

Pentru a obţine ceea ce-şi doreşte, doamna Lupescu îl ţine la curent pe protejatul ei, Istrate Micescu, despre care ştie că vede înlăturarea lui Codreanu drept „o necesitate de stat". Micescu va propune implicarea fostului avocat Ion Emilian, un om care îşi făcuse un nume ca prefect de Neamţ tocmai prin hotărârea şi asprimea cu care combătuse Garda de Fier. Ea îl va însărcina pe Micescu să ia legătura cu avocatul pentru a-l atrage de partea lor în planul de înlăturare a lui Codreanu.

Emilian va solicita timp de gândire, răgaz pe care îl va folosi pentru a sesiza parchetul de Ilfov. El va fi sfătuit sa-l denunţe pe Micescu, ceea ce va şi face.

În faţa procurorului, Emilian va declara următoarele: „Pe data de 10 februarie 1938, între orele 11.30-12.30, am fost convocat la ministrul Istrate Micescu. Acesta mă căutase şi cu o zi înainte prin şeful său de cabinet, Paşcanu. Ministrul a început conversaţia prin a-mi lăuda dăruirea cu care lucrez: «Dumneavoastră, domnule prefect, sunteţi cunoscut ca un funcţionar energic şi talentat. Îmi pun mari speranţe în Dvs. Ceea ce urmează să vă comunic acum trebuie să rămână strict confidenţial. În afară de noi doi, o singură persoană deţine aceste informaţii. Din motive pe care nu trebuie să le mai expun aici, înlăturarea unei anumite persoane a devenit o necesitate de stat. Mă refer la omul care, de ani de zile, se opune guvernului şi regelui. Ghiciţi probabil că este vorba de Corneliu Zelea Codreanu. V-am ales pe Dvs. pentru a-l înlătura pe acest Codreanu. Vom lăsa în seama Dvs. toate pregătirile în acest scop. Sumele şi mijloacele necesare vi le voi pune eu la dispoziţie!». După toate acestea, l-am întrebat pe ministru dacă eu trebuie să joc un rol activ în tot acest plan, iar el mi-a răspuns că nu. Deodată mă întrebă ce salariu am ca prefect. 32.000 lei., am răspuns eu. «Nu e prea mult!», spuse ministrul, adăugând că va avea grijă să duc o viaţă tihnită, chiar şi în străinătate, dacă voi accepta propunerea lui. După ce am cerut timp de gândire şi am plecat de la ministru, mi-am dat seama că trebuie sa anunţ imediat autorităţile de acest plan. Ceea ce mi s-a propus mie, ca funcţionar, este o jignire! Aşa ca iată-mă aici, acuzându-l pe Micescu de instigare la crimă!".

Procurorul este conştient că nu poate întreprinde nimic împotriva lui Micescu sau împotriva „persoanei

din spatele lui". Pentru a-l avertiza, totuşi, pe Codreanu, el îi va permite lui Emilian să-l anunţe. Prefectul o va face povestindu-le incidentul lui Gheorghe Cuza şi lui Grigore Cristescu şi rugându-i pe aceştia să-l informeze pe Codreanu.

Când Codreanu va fi felicitat pentru că pronia a prevenit atentatul, el va replica: „Nu pronia m-a salvat, ci patronul meu, Sfântul Mihail!".

40. Lovitura de stat

La scurt timp după demascarea planuitului atentat asupra lui Codreanu, regele Carol se va decide, la 12 februarie 1938, să dea o lovitură de stat. El îl va demite pe Micescu, îl va obliga pe Goga să demisioneze şi va dizolva parlamentul. Ceea ce va uita el în toată această acţiune este că dictatura unui monarh ascunde pericolul ca reprezentantul statului să-şi pierdă astfel imparţialitatea, lăsându-se atras în gâlceava partidelor.

Urmează să se înfiinţeze un „Cabinet al Regelui" şi doar un singur partid, unul al unităţii, condus de rege, va avea permisiunea de a se prezenta la alegeri. Pentru a legaliza lovitura de stat, regele va cere un vot popular, deşi nici el nu ştie deocamdată cum va arăta noua Constituţie.

Regele nu doreşte decât un guvern cu funcţie de consiliere, condus de patriarhul Miron Cristea şi, după moartea acestuia, de către Armand Călinescu.

Prin Călinescu, doamna Lupescu are din nou pe cineva apropiat ei lângă rege, putând fi astfel

informată din surse sigure pentru a putea acţiona din vreme. Ea ştie că acest lucru va fi necesar, căci masurile luate de prietenul ei nu înseamnă nimic altceva decât introducerea sistemului lui Mussolini şi al lui Hitler în România. Doamna Lupescu este adversara acestui sistem, dar înţelege de ce, în condiţiile date, prietenul ei a fost nevoit să se facă frate cu dracul, pentru a trece puntea.

Prin Partidul Unităţii condus de el, regele speră să obţină o formaţiune care să asimileze Garda de Fier.

Codreanu trebuie să se decidă: fie îl sfidează pe rege cu partidul lui cu tot, fie dizolva Garda de Fier. El va alege soluţia de mijloc, ordonându-le legionarilor săi să nu organizeze nici o activitate, dar, dacă e cazul, să opună o rezistenţă pasivă. El este obligat la acest compromis, căci România ar putea avea altminteri soarta Spaniei.

În schimb, Codreanu îşi prezintă deschis părerea despre lovitura de stat organizată de rege. El protestează faţă de intervenţia regelui; îl atacă, însă, şi pe patriarhul Miron Cristea, căruia îi spune fără ocolişuri: „Nici o naţiune nu trebuie condamnată să trăiască sub o formă rigidă. Participarea Dvs. la lovitura de stat reprezintă o jignire adusă naţiei noastre! În orice caz, aţi ignorat cu bună ştiinţă legile ţării noastre! Ne-aţi impus un regim şi o constituţie peticită în doar câteva zile, care nu face decât să lase impresia de prostie şi incompetenţă despre întreaga naţiune. Poate vă mai amintiţi de jurământul de a respecta legile ţării, jurământ pe care, ca om al bisericii, ar trebui să-l priviţi drept sfânt. Aţi jurat să

respectați legile țării, iar acum v-ați încălcat jurământul! Dați-mi voie să vă spun că legile elaborate acum de Dvs. sunt nule și neavenite, căci ce se bizuie pe sperjur și pe nerespectarea legilor nu poate avea valabilitate!".

41. *Joc „À deux côtés"*

Ministru de razboi în „guvernul-consiliu" va deveni Ion Antonescu. El va juca un rol important în evenimentele ce vor urma. Noului ministru de război i se subordonează și Marina, astfel că Antonescu comandă întreaga forță armată a României.

Conștient de poziția sa puternică, generalul încearcă să facă ordine sub comanda sa. Îl va combate mai întâi pe industriașul Malaxa, căruia îi reproșează câștiguri prea mari din comenzile armatei și îl acuză de lipsă de orientare națională. Imediat intră în joc și doamna Lupescu: ea nu poate să tolereze tragerea la răspundere a prietenului ei Malaxa. Intervenția dură a ministrului de război va atrage după sine reproșul că ar colabora cu legionarii. Această intrigă, precum și alte evenimente, aduce după sine dispariția lui Antonescu din „guvernul-consiliu", odată cu căderea primului cabinet Cristea, la 30 martie 1938.

Tot în luna martie are loc „anexarea" Austriei la Imperiul German. În același timp, li se acordă Ungariei și Bulgariei drepturi egale la înarmare. Aceste știri vor stârni îngrijorare la București, cea mai alarmantă fiind cea despre acțiunea ulterioară a lui Hitler, de divizare a Cehoslovaciei.

În ciuda demonstrațiilor de forță ale lui Hitler și a imitării sistemului său în România, regele Carol nu vrea să se orienteze exclusiv spre Berlin. El încearcă să se pună bine și cu puterile occidentale și începe, astfel, un joc „à deux côtés" care, cu doisprezece ani în urmă, era cât pe aici să-l distrugă și pe tatăl său, regele Ferdinand. Politica aceasta în zig-zag va avea urmări grave, mai ales că, de data aceasta, nu vor mai apărea situații salvatoare.

În martie 1938, regele Carol va primi dorita garanție din partea Marii Britanii pentru teritoriile României Mari. Ceea ce nu-l va împiedica însă pe Carol al II-lea să-și continue încercările de apropiere de „Marele Imperiu German".

Doamna Lupescu urmărește cu îngrijorare jongleriile și balansul politic practicate de rege, mai ales că acesta nu se arată prea priceput în asemenea pres-tidigitații. Ea se teme, pe bună dreptate, că jocul regelui va fi în curând descifrat de suspicioasele puteri Anglia și Franța și că România nu se va mai putea bizui decât pe Hitler. „Pe Hitler nu te poți baza!". Ea îl urăște pe acest om care persecută, torturează și asasinează semenii ei.

Regele Carol pleacă pentru două săptămâni la Londra „pentru a-și vizita rudele". Motivul principal al acestei călătorii este dorința sa de a se informa personal în legătură cu adevărata situație din Europa. Oficialitățile de la Londra îl întâmpină pe rege prietenos, dar rezervat. Toată lumea Londrei va fi surprinsă să afle că regele, căruia Marea Britanie tocmai îi garantase teritoriul regatului său, se îndreaptă de la

Londra direct spre Leipzig, pentru a discuta „chestiuni economice" cu Hermann Göring, însărcinatul lui Hitler cu planul de patru ani. Regele își va continua apoi călătoria la Berchtesgaden, pe Obersalzberg, unde va fi primit de către Hitler, la 24 noiembrie 1938. Nici Hitler nu îl privește pe vizitator cu prea mare încredere, deoarece Ribbentrop, ministrul său de externe, îl informase că regele Carol dăduse la Londra, doar cu câteva zile în urmă, declarații de prietenie față de Anglia.

Din păcate, regele Carol nu se va pricepe să tragă, din cele auzite și trăite în această călătorie, concluziile potrivite. De vină este incapacitatea sa de a urmări rapida dezvoltare a situației din Europa și de a adapta din mers politica externă românească la aceste modificări de situație. Greșelile rezultate din această incapacitate vor fi și cauza dispariției sale de pe scenă.

42. Curtea părăsită

În lunile critice ale verii lui 1938 moare (la 18 iulie), mult admirata, înțeleapta, frumoasa regină-mamă Maria a României.

După proclamarea fiului său ca rege, ea se retrăsese din ce în ce mai mult de la Curte și din viața politică. Ea nu a putut accepta niciodată nici că mariajul aranjat de ea, dintre fiul ei Carol și principesa Elena a Greciei, s-a terminat cu un divorț și nici că femeia din viața fiului ei nu a putut fi convinsă cu nici un preț să renunțe la el.

Pentru a avea o ocupație, regina mamă își scrie memoriile, care vor fi publicate mai târziu în Anglia, în trei volume. După ce le termina, ea urmează exemplul mătușii sale și se retrage la Curtea de Argeș, pentru a se pregăti de moarte: „Cine a trăit mulțe și a iubit mult, trebuie să și plătească scump!".

Ea va fi înmormântată în biserica mânăstirii, alături soțul ei, regele Ferdinand.

Chiar dacă regina Maria fuscse mulți ani consiliera unui rege, extrem de eficientă în această funcție, ea evita să-i dea sfaturi fiului ei Carol, știind prea bine că acestea nu ar fi urmate. Ea se vede astfel nevoită să asiste în ultimii ani ai vieții la distrugerea muncii a doi regi, fără a putea interveni.

Cu un an înainte de moartea ei, cel de-al doilea fiu, Nicolae, va face o mezalianță, casatorindu-se, la Tohani, cu Johanna Lucie Doleti. Prințul Nicolae va suporta consecințele acestei mezalianțe, renunțând la drepturile sale și la titlul de prinț al României, luându-și numele de Brana, pe care însă nu l-a utilizat aproape niciodată.

Alegerea prințului Nicolae ar fi trebuit să fie pe placul fratelui său mai mare, căci și el își ascultase inima, încălcând legile Casei Regale. Pe deasupra, prințul Nicolae acționase în Consiliul de Regență în favoarea lui Carol, pregătind terenul pentru încoronarea fratelui său.

Cu toate acestea, raporturile dintre cei doi frați se înrăutățesc văzând cu ochii, regina-mamă încercând în zadar să-i împace. Prințul Nicolae nu era prea interesat de politică; considera doar necesar să critice

deciziile politice ale fratelui său, considerându-le greşeli. Urmarea criticilor neîntrerupte erau certurile serioase dintre cei doi fraţi, certuri care deveneau uneori chiar violente.

Prinţul Nicolae îşi va împacheta toate lucrurile şi va pleca la Veneţia, unde va închiria Palazzo Abbazia San Gregorio, chiar lângă biserica Sante Maria della Salute, la care va renunţa de îndată ce influenţa lui Hitler în Italia va deveni prea puternică. Împreună cu frumoasa şi eleganta sa soţie, se va muta în Elveţia.

Odată cu moartea mamei lui Carol şi cu plecarea fratelui său, Nicolae, curtea regelui - acum în vârstă de patruzeci şi cinci de ani - devine pustie. Prinţesa Elena locuieşte acum la Atena; sora lui mai mare, Elisabeta, trăieşte divorţată la Paris; Maria, după asasinarea regelui Alexandru I al Iugoslaviei, se retrage la Londra, iar cea mai tânără, Ileana, este în Argentina.

Baluri la curte nu se mai organizează, deoarece doamna Lupescu ar dori să participe, ceea ce ar însemna retragerea reprezentanţilor înaltei societăţi, chiar cu proteste vehemente, aşa cum ar proceda, bunăoară, prinţesa Cantacuzino sau generalul Antonescu. Astfel, se renunţă încet-încet la toate reuniunile mondene de la Cotroceni sau din palatul de pe Calea Victoriei. Din când în când, regele lansează o invitaţie la o seară ca între bărbaţi sau la o partidă de pocher, la care se mizează pe sume mari.

Astfel se pierde nivelul reprezentativ al Casei Regale, mai ales că nici diplomaţii nu-i mai acordă respectul cuvenit.

O singură prietenă credincioasă i-a mai rămas lui Carol al II-lea: Elena Lupescu. În ciuda divergenţelor, apărute din cauza înclinaţiei pe care regele o avea pentru Hitler, prietenia lor rămâne de neclintit.

Desigur, „Pompadour a României" şi-a pierdut din influenţa politică, ceea ce nu o va împiedica, în ciuda tuturor dezamăgirilor şi eşecurilor, să încerce din nou, cu toată puterea, distrugerea lui Codreanu.

43. *Sfârşitul lui Codreanu*

Codreanu ştie că nu se mai poate bizui pe legionarii săi ca la începuturile mişcării. El trebuie să tolereze şi chiar să lase nepedepsite acţiuni spontane de apărare sau violenţe ale tinerilor legionari. Acestor tineri le lipseşte tăria de a se abţine să răspundă la orice provocare.

Pentru a-şi întări partidul, regele va declanşa un nou val de urmărire al membrilor Gărzii. Această măsură nu este deloc privită cu ochi buni la Berlin, deoarece Fabricius, trimisul german la Bucureşti, a informat Wilhelmstrasse că aliatul Reichului rămâne în continuare Garda de Fier. Din acest motiv, în România ar trebui protejat un guvern format din legionari şi generali. De aceeaşi părere este şi ministrul de externe al lui Hitler, Ribbentrop.

Elena Lupescu află despre toate acestea, precum şi despre alte intenţii ale Berlinului, prin intermediari. Ea este decisă să arunce în luptă toate mijloacele pentru a înăbuşi din faşă pericolul unui guvern Codreanu. La 16 aprilie 1938, se declanşează lupta. Au

loc percheziții la domiciliul mai tuturor legionarilor, mulți sunt arestați. Printre ei, și Codreanu, luat prin surprindere de această acțiune. Prefectul poliției îl va trimite sub pază severă la închisoarea de la Predeal.

Legionarilor li se intentează din nou proces, pe baza unor documente false care, potrivit legionarilor, ar fi fost procurate de Armand Călinescu și de Micescu. Capetele de acuzare împotriva lui Codreanu și „camarazilor" sunt înaltă trădare, instigare la răsturnarea ordinii de stat, la revoltă armată și legături cu organizații din străinătate. După eșecul de la procesul din 1933, apropiații Elenei Lupescu vor alege un judecător deloc dispus să pronunțe achitarea. Sentința împotriva legionarilor se va da pe 27 mai 1938. Codreanu va fi condamnat la 10 ani de închisoare, iar ceilalți vor primi pedepse asemănătoare. După detenții petrecute în închisorile din Iași, Focșani, București și Turnu-Severin urmează acum ultima, la Râmnicu Sărat. Codreanu și ceilalți legionari vor rămâne aici până la 28 noiembrie, când li se va comunica că vor fi transferați la altă închisoare. Codreanu va fi împușcat, ca și camarazii săi, în drum spre mult temuta închisoare Jilava de la București.

Nimeni nu dă crezare presei care scrie despre o tentativă de evadare a legionarilor. Toată lumea vorbește pe față de crimă! Un țăran afirmă chiar că a văzut cu ochii lui cum au fost împușcați prizonierii în mașină. El va fi arestat și nimeni nu-l va mai vedea vreodată.

Comandantul închisorii Jilava va da o scurtă contradeclarație, potrivit căreia jandarmii responsabili

de transportul prizonierilor au făcut, în timpul încercării de evadare, uz de arme „din motive de siguranță publică".

Formularea ambiguă a acestei declarații nu va face decât să adâncească suspiciunile, astfel încât biroul de presă al guvernului va da publicității peste două zile următorul comunicat: „Procurorul militar al Corpului I de armată anunță: «În noaptea de 29 spre 30 noiembrie a anului curent a avut loc transportul unor prizonieri de la închisoarea Râmnicu Sărat la cea din București-Jilava. La kilometrul 30, pe șoseaua Ploiești-București, în apropiere de pădure, transportul a fost atacat cu focuri de armă de către necunoscuți, prizonierii încercând în acest timp să profite de acest incident pentru a evada. Ei au sărit din mașină, fugind spre liziera pădurii, profitând de întuneric și de ceața care se lăsa. După avertismentul legal, jandarmii au făcut uz de arma din dotare. Au fost împușcați: Corneliu Zelea Codreanu, Nicolae Constantinescu, Iancu Caranica, Doru Belimace (cei trei asasini ai lui Duca) și alți zece legionari»".

Mulți alți legionari au pierit în timpul acestui noiembrie sângeros. Ei vor fi executați fără sentință judecătorească, iar trupurile lor, din ordinul lui Armand Călinescu, expuse ca avertisment.

Doamna Lupescu obținuse ceea ce voia. Întrebată dacă nu îi pare rău de toate victimele acelui noiembrie sângeros, ea va răspunde: „Cum aș putea? Legionarii au ucis nenumărați evrei, vrând să ne extermine ca în Germania. Nu avem și noi dreptul de a ne apăra, folosind aceleași arme cu care au vrut să ne nimicească?".

Pe lângă noi scrisori de amenințare, inclusiv cu moartea, stăpâna vilei roșii va primi și mulțumiri din partea cercurilor evreiești. Un rabin din Focșani o va compara pe Elena Lupescu cu Deborah, eroina biblică, evocând și cântecul victorios al acesteia: „Lăudat fie Iehova, poporul lui Israel este din nou liber. Ascultă, regele meu, și voi care-l slujiți, ascultați-mi cântecul victorios, caci vreau să-L slăvesc pe Dumnezeu, care ne-a fost alături în luptă și a răzbunat Israelul".

Maestrul „Legiunii Sfântului Arhanghel Mihail" era mort; a apărut, în schimb, martirul Codreanu. Legionarii se vor regrupa, mai înverșunați ca niciodată. În primul ministru Armand Călinescu, în spatele căruia se află Elena Lupescu, ei văd un dușman de moarte. Blajinii și evlavioșii legionari s-au transformat, în urma chinurilor îndurate, în niște asasini, dominați doar de sentimente de ură și răzbunare. Unul dintre ei, cel asupra caruia au căzut sorții, îl va asasina pe atât de mult urâtul Armand Călinescu, care ordonase uciderea a 14 legionari. Doamna Lupescu și apropiații ei s-au bucurat prea devreme!

Regele, care se întorsese în țară la scurt timp după asasinarea lui Codreanu, găsește regatul într-o stare mai gravă ca niciodată. Tensiunile interne se adânciseră atât de mult, încât vor provoca reacții în lanț.

44. „Rebelul"

După condamnarea lui Codreanu, puțini au îndrăznit să-i ia apărarea. Printre aceștia se numără generalul Antonescu, care îl ajutase și înainte pe Codreanu și se îngrijise ca acesta să fie tratat bine

în închisoarea militară de sub comanda sa. Din acest motiv, Antonescu fusese mustrat de către guvern pentru „încălcarea autorității legale".

În decembrie 1937, Antonescu îl vizitează pe Codreanu la cabana de schi de la Predeal, pentru a discuta în liniște cu capul legionarilor. Încă de atunci, generalul fusese impresionat de idealismul și modestia ascetului. Antonescu se simțea atras de acesta, tocmai pentru că nici el nu era adeptul distracțiilor și petrecerilor. Încă de pe vremea când era doar locotenent, el renunțase la viața mondenă bucureșteană, pe de o parte pentru că disprețuia acea clasă sociala născută din amestecul boierilor și fanarioților bogați, pe de altă parte - pentru că imitația modelelor pariziene i se părea nedemnă.

Antonescu își exprimase nu o dată simpatia pentru Codreanu și chiar a declarat în fața tribunalului militar: „Când vorbiți de trădătorul Codreanu, vorbiți de prietenul meu. Eu nu îmi aleg prietenii dintre infractori!".

Prin această clară luare de poziție, Antonescu a devenit dezagreabil atât regelui, cât și doamnei Lupescu. Regele ar fi vrut mai degrabă să-l pensioneze pe incomodul general, dar aceasta ar fi întărit impresia că Antonescu simpatizează cu legionarii.

Antonescu îi va rămâne credincios lui Codreanu chiar și după moartea acestuia. Într-un discurs transmis la radio, el va încerca să păstreze vie și neîntinată memoria primului „legionar al Sfântului Arhanghel Mihail": „Corneliu Zelea Codreanu a cunoscut în viață

doar lupta, a suferit, s-a sacrificat. În aceasta își găsea el răsplata. Viața lui Codreanu a fost doar o sclipire scurtă în întunericul nopții. A trecut prin anii de lașitate și îndoială ca o furtună. Învățătura sa era un vis curat și nobil într-un timp al materialismului și compromisurilor!".

Antonescu era antisemit, lucru pe care nu-l ascundea. De multe ori a subliniat în discursurile sale că este „român verde": „În România trebuie să trăiască mai întâi românii și să se bucure de binefacerile țării lor. Abia apoi urmează toți ceilalți!". Prin astfel de afirmații, „rebelul", cum va fi numit în curând, va deveni antipatic anturajului vilei roșii, ceea ce nu-l va deranja prea mult. El era convins că este destinat să devină salvatorul României și să îndeplinească voința poporului, în acest scop trebuind să lupte împotriva oricui ar fi putut dăuna țării.

Această supraapreciere a propriei persoane, dorința sa de afirmare și lipsa instinctului politic sunt criticate peste tot. Adversarii săi afirmă că generalul ar avea perioade în care nu poate să gândească clar.

Ion Antonescu are cincizeci și șapte de ani când i se cere să intervină hotărâtor în politică și să decidă destinele țării sale. El se născuse și crescuse la Pitești, ca fiu al unui căpitan. La șaisprezece ani devenea soldat: mai întâi ofițer de cavalerie, apoi student al Academiei de Război; în 1913, era deja șeful unui departament de operații din prima divizie de cavalerie. Atunci a primit și medalia „Virtutea militară". Anii de război 1917-1918 îl vor găsi șef al Marelui Stat

Major. Va apărea din nou în prim plan când Goga îl va numi ministru de război în guvernul său, a fost însă nevoit să demisioneze, după șase săptămâni. În acest răstimp, generalul va putea observa de aproape politica în zig-zag, fără un scop anume, pe care o practica regele, nehotărârea acestuia în fața oricărei decizii. Când Hitler s-a plâns că România contribuie la încercuirea Marelui Imperiu German, Gafencu a fost trimis la Berlin pentru a da asigurări că la București toată lumea privește cu admirație pe marele Führer de la Berlin. La întoarcerea la București, Gafencu îl vizitează imediat pe ambasadorul englez, pentru a-i da asigurări că acea călătorie la Berlin nu fusese nimic altceva decât un simplu gest de curtoazie.

Ceea ce-l revolta, însă, cel mai mult pe Antonescu era dezinformarea intenționată a populației despre armata română. Potrivit acestor informații, armata era puternică, bine dotată, deprinsă să învingă, când, de fapt, lucrurile stăteau exact pe dos. Generalul știe că, din cauza reducerilor de la buget, armata este departe de a fi solidă, că arsenalele și depozitele cu provizii sunt pe jumătate goale, că atmosfera în rândul trupelor nu este deloc bună, și că avuseseră loc multe dezertări.

Nu e de mirare că generalul se supără atunci când un om ca primul ministru Tătărăscu declară în public (decembrie 1939), pe un ton extrem de convingător: „Să fiți convinși, doamnelor și domnilor, că armata noastră victorioasă va înfrânge toate atacurile îndreptate împotriva noastră, chiar dacă acestea vor veni din toate părțile. Dacă s-ar cere, indiferent de unde,

o modificare de statut a Transilvaniei, tunurile vor răspunde pentru noi!". Din aceste discursuri bombastice, populația nu poate să tragă decât o concluzie: guvernul este hotărât și gata de luptă; de fapt, nu este deloc așa.

În zilele agitate care au urmat asasinării lui Codreanu, fusese urmărit și generalul Antonescu. Circulau zvonuri că ar fi fost împușcat sau că s-ar afla în închisoare, nici unul dintre ele nefiind adevărat. Alții pretindeau că ar fi reușit să fugă în străinătate, alt zvon nefondat.

Generalul rămăsese în vila sa de la Predeal, unde se aflase, într-adevăr, pentru o vreme sub supravegherea poliției. Această măsură fusese ordonată de doamna Lupescu. Ea se referă la Antonescu doar cu apelativul „micul Ion", întărind astfel ceea ce constatașeră alții înaintea ei: își supraaprecia propria persoană. Slăbit fizic din cauza bolii sale, era numai bun de ospiciu! Exact asta diagnosticase și medicul lui Antonescu cu câțiva ani în urmă, reușind să-l și internеze într-un sanatoriu. Pacientul și-a întrerupt însă, înainte de vreme, ședерea acolo.

În ciuda acestei supraaprecieri și a bolii de care suferea, mulți politicieni români îl considerа pe „rebel" singurul om în stare să readucă ordinea într-o țară amenințată să se destrame. Antonescu este conștient că va veni și clipa sa, dar nu vrea să forțeze lucrurile, preferând să aștepte în liniștea de la Predeal un moment prielnic. Cu cât greșelile regelui Carol și ale apropiaților săi se înmulțesc, cu atât acest moment se apropie mai repede.

Când unul dintre prietenii săi îl vizitează la Predeal, spunându-i că regele Carol se află la mare strâmtoare și că în curând nu-i va mai rămâne altceva de făcut decât să-i dea lui, lui Antonescu, împuterniciri dictatoriale, generalul va răspunde foarte serios: „Dacă va fi să fie într-adevăr așa, ca regele și națiunea să apeleze la un soldat, atunci situația este gravă. Ei joacă acum, ca de altfel întotdeauna în istorie, ultima carte!".

45. *„Partidul Națiunii"*

Odată cu izbucnirea războiului împotriva Poloniei, intră în vigoare și obligațiile României, rezultate din tratatul de alianță cu Varșovia. La București, însă, nimeni nu ridică un deget, iar Polonia nu va primi, nici măcar din politețe, vreo explicație pentru această atitudine.

„Oamenii noștri de stat rămân credincioși doar atâta vreme cât nu li se cere să facă dovada credinței!", spusese odată Codreanu.

Cu prilejului acestui nou atac al lui Hitler, iese la iveală că Franța nu a finalizat înarmarea și că nici Marea Britanie nu poate acționa eficient. În aceste condiții, regele Carol și guvernul său găsesc oportun să mai aștepte. Toți se consolează cu gândul că se va vedea curând cine este mai puternic, aceluia urmând să i se alăture și România.

Ezitările din această perioadă, cu promisiuni date ambelor părți, caracterizează cei zece ani de la urcarea pe tron a regelui Carol al II-lea. Această perioadă a numărat zeci de guverne, cu 25 de prim miniștri, 61 de miniștri și 31 de subsecretari de stat în guvern.

„Frontului Renașterii Naționale", înființat de rege, un partid al frazelor pompoase, dar cu membri puțini, al cărui șef fusese atât de mult hulitul ministru Urdăreanu, îi urmează „Partidul Națiunii", care va găsi și mai puțin ecou în rândul populației. Într-un discurs transmis la radio, regele Carol declara că intenționează să preia și conducerea acestui partid.

Liberalii și național-țărăniștii sunt cei care protestează împotriva partidului unic. Ei cer reinstaurarea parlamentarismului și înlăturarea dictaturii impuse de rege. Nici legionarii nu aprobă acest „Partid al Națiunii". Susținuți de Cuza și de Goga, ei cer tot o dictatură pe bază națională, dar cu un om puternic la conducere. Ei spun clar și răspicat că acel om nu poate fi regele Carol, explicând că „prin lipsa calităților morale, regele nu va putea fi niciodată un dictator, ci doar un satrap bizantin".

Pentru a calma Garda de Fier, care devine din zi în zi mai periculoasă, regele îi va întinde o ramură de măslin: o amnistie pentru legionarii aflați încă în închisoare și numirea lui Horia Sima în funcția de secretar de stat. Oferta va veni însă mult prea târziu. Atât legionarii, cât și liberalii, de obicei mereu adversari, refuză să mai negocieze. Ei doresc să se facă ordine.

46. *Antonescu la mânăstire*

Ezitarea regelui de a-l chema pe Antonescu în ajutor se explică prin faptul că doamna Lupescu nu încetează să-l avertizeze cu privire la „rebel". Ea îi prezice prietenului ei că generalul Antonescu îl va obliga să abdice, pentru a deveni, după modelul lui Hitler, Führerul României.

Sperând să afle el însuși intențiile lui Antonescu, regele Carol îl convoacă la palat. În cazul în care ar reuși să cadă la o înțelegere cu el, ar putea să-i atâțe pe legionari împotriva lui Antonescu și pe acesta împotriva liberalilor, asigurându-și astfel șansa de a avea ultimul cuvânt.

Antonescu va trebui să aștepte în galeria palatului. El înțelege că intenția este să i se arate că nu este atât de important pe cât pare, că nu este nici pe departe ultima *ratio regis*.

În timp ce așteaptă, generalul are timp să privească tablourile din galerie: momente din istoria României, printre care și „Capturarea lui Osman-pașa la Plevna". Antonescu nu are de unde să știe că va fi, și el, în curând, un prizonier, ca și generalul turc.

Regele îl salută foarte rece pe Antonescu. În timpul conversației, regele îl întreabă pe general într-o doară, ca și cum ar mai avea nenumărate opțiuni, care ar fi condițiile în care ar prelua conducerea guvernului. Generalul solicită puteri depline, altfel nu poate să-și asume răspunderea. Regele nici nu vrea să audă de așa ceva. Pe un ton aspru, el cere generalului să-și modereze pretențiile. Acesta, însă, va rămâne ferm

pe poziții. Se ajunge astfel la un schimb dur de cuvinte, după care regele va întrerupe brusc întrevederea.

În dimineața următoare discuției de la Palat, Antonescu i se va adresa regelui în scris. El se va justifica, repetându-și condițiile. Dacă acestea nu vor fi acceptate, regele va trebui să răspundă pentru cele ce vor urma și în fața poporului. Situația în țară se înrăutățește de la o zi la alta. Asupra acestui fapt, ca bun român, trebuie să-i atragă atenția regelui, pentru a nu se face părtaș la vină.

Regele este revoltat de tonul adoptat de Antonescu în scrisoare. În pripeala sa, va comite o greșeală capitală, pe care o va regreta: el îi va porunci (la 9 iunie 1940) șefului serviciului secret, Moruzov, să-l aresteze pe Antonescu și să-l escorteze ca pe un prizonier la mănăstirea Bistrița, din Muntenia.

47. Lichidare de stoc

Istoria ne învață că un regim autoritar nu se poate menține la putere decât prin succese în politica externă. Acțiunile în acest sens ale dictatorului Carol se soldează însă cu o serie de eșecuri. Cu o precizie înspăimântătoare are loc, bucată cu bucată, amputarea României Mari. Se pierde, astfel, un sfert din teritoriul țării, fără luptă, fără să se fi tras măcar un glonț pentru apărarea ei.

La două săptămâni după cearta dintre Antonescu și rege, are loc revizuirea tratatelor de la Paris și, astfel, remodelarea sud-estului Europei.

Moscova a înțeles că a venit momentul propice să smulgă României Basarabia. La 26 iunie 1940, trimisul Uniunii Sovietice la București va înmâna un ultimatum, prin care se solicită guvernului României „să cedeze fără a opune rezistență" și într-un interval de patru zile Uniunii Sovietice (potrivit hărții anexate) teritoriile Basarabiei și al Bucovinei de nord, incluzând și o parte din Moldova.

Regele Carol nu are de ales. Evacuarea acestor teritorii întinse va avea loc atât de precipitat, încât marea majoritate a populației nu se va putea salva decât părăsindu-și agoniseala. Aceasta fusese, de altfel, și intenția Moscovei la transmiterea acestui ultimatum.

Prin manevra rușilor, capătă curaj și bulgarii, care cer înapoi Dobrogea de Sud, câștigată după războiul balcanic din 1913.

Presiunea germană asupra României este acum atât de puternică, încât Hitler cere Bucureștiului următoarele concesii: luare de poziție clară în favoarea Puterilor Axei, ieșirea României din Națiunile Unite, expulzarea tuturor englezilor de la Câmpina și din regiunile petroliere, trecerea sondelor sub controlul statului, limitarea influenței evreiești. Este limbajul celui mai puternic, care, „scârbit de lingușelile sufletelor de lachei", vrea să introducă și aici, în mod brutal, regimul din Germania.

Cu cât succesele Puterilor Axei apropie colosul Marelui Imperiu German de granițele României, cu atât sporește neliniștea la București. După demisia francofilului Gafencu, va fi rândul lui Gigurtu, simpatizant declarat al Germaniei, să continue negocierile.

El va pleca, impreună cu Manoilescu, la Salzburg, unde Ribbentrop le va pune în vedere că orice colaborare a României cu Puterile Axei depinde de soluționarea divergențelor cu Ungaria.

După ce ia legătura cu Bucureștiul, Gigurtu va declara miniștrilor de externe ai Germaniei și Italiei că este împuternicit să negocieze cu Ungaria anumite cedări teritoriale: „Trecerea la politica Puterilor Axei, care pentru noi este absolut esențială, cere anumite sacrificii, pe care trebuie să le acceptăm!".

Delegațiile română și maghiară nu se pot, însă, înțelege asupra teritoriilor ce urmează a fi cedate. Ambasada Germaniei la București se vede nevoită să intervină de nenumărate ori pentru a împiedica întreruperea negocierilor. Românii nu vor să ofere decât „teritorii periferice", ungurii solicită cea mai parte a Transilvaniei.

Șeful ambasadei germane, din rebotezata stradă Victor Emanuel al III-lea, este baronul Manfred von Killinger, un om de încredere al SA, utilizat deja „cu folos" la Stockholm și Kabul. El îl are alături, în funcția de consilier, pe dr. Stelzer, care cunoaște România de mulți ani. Atașatul militar este colonelul Just, iar Landesgruppenleiter -Adolf Konradi, însărcinat, printre altele, să țină legătura cu legionarii.

În pofida enormelor presiuni și nenumăratelor încercări de a convinge ambele părți, nu se ajunge la o înțelegere între România și Ungaria. Berlinul va interveni cerând ca ele să accepte decizia Puterilor Axei. Adversarii vor fi de acord cu aceasta, dar numai pentru că nu au de ales.

Decizia Puterilor Axei va fi destul de favorabilă României, deși înseamnă pierderea unei cincimi din teritoriul Transilvaniei în favoarea Ungariei. În noaptea dinspre 29 spre 30 august 1940, Consiliul de Coroană de la București va accepta decizia.

Este o operație dificilă de amputare. Sângerarea e puternică, primejdia morții încă nu a fost înlăturată.

Un atașat al ambasadei Franței la București va rezuma astfel evenimentul: „Lichidarea stocurilor din cauza închiderii magazinului!".

48. „Iată-L!"

Amputările aplicate teritoriului României iau prin surprindere populația. Ea fusese în permanență dezinformată, astfel că dezamăgirea, demoralizarea, apoi revolta față de cele întâmplate sunt de înțeles. Cu doar câteva luni în urmă, când Ungaria ridicase pretenții la teritoriile României, guvernul declarase pompos: „Nici o brazdă!".

Chiar dacă, potrivit Constituției, răspunderea pentru greșelile de politică externă o poartă miniștrii, furia poporului se îndreaptă spre Carol al II-lea. Au loc revolte la orașe și sate, chiar și demonstrații în fața Palatului Regal. Regele se pierde cu firea și nu mai este în stare să ia nici o decizie rezonabilă. Se arată hotărât doar atunci când vine vorba de abdicare, de care nici nu vrea să audă. El, care renunțase cu ușurință de patru ori la tron, nu vrea acum să cedeze puterea cu nici un preț. Este atât de stăpânit de dorința de a-și păstra drepturile, încât nu mai ține cont nici de dorin-

țele doamnei Lupescu. Astfel, el îi va cere lui Gigurtu, în ciuda avertismentelor prietenei sale, să remanieze guvernul după stilul lui Hitler. Gigurtu va declara însă că aceste modificări vor putea fi efectuate abia după aplicarea Dictatului de la Viena.

Numirea lui Gigurtu este, şi ea, doar o soluţie de moment. El nu intră în calcul ca dictator, astfel încât regele continuă să caute acea „personalitate puternică", fără a o găsi însă. În cele din urmă, regele i se va adresa lui Horia Sima, care îşi impusese şefia asupra Gărzii de Fier.

Ca şi predecesorul său, Horia Sima este un idealist, un visător, cu dificultăţi în receptarea realităţii aşa cum ar trebui să o aibă un conducător de partid. Antonescu îl numise un „visător şi un fanatic". Regele Carol I îşi sfătuise succesorul la tron: „Numai fanatici să nu fie! Aceştia fac cel mai mare rău în politică!".

Tocmai când regele se hotărâse să-l numească prim ministru pe Horia Sima, transilvăneanul Valeriu Pop va solicita o audienţă la rege. În cursul întrevederii, Pop îi va explica regelui că un spirit conspirator ca al lui Sima, căruia îi lipseşte legătura cu realitatea, un om stăpânit doar de idei întortocheate şi bizare, nu este persoana pe care o caută regele. O singură persoană poate fi luată în considerare, căci se bucură şi de simpatia populaţiei, şi anume generalul Ion Antonescu!

Regele nici nu vrea să audă de Antonescu. El susţine că generalul se purtase fără tact şi adoptase o atitudine de superioritate faţă de monarh, astfel încât nici nu poate fi vorba de o colaborare eficientă. Pop va fi susţinut în această propunere şi de alţii, printre

care chiar de ministrul Casei Regale, Urdăreanu, care îl preferă pe Antonescu lui Horia Sima. Încolţit, regele trebuie volens nolens să accepte şi să semneze ordinul de eliberare a generalului Antonescu din mânăstirea Bistriţa pentru a-l ruga să vină neîntârziat la Bucureşti.

Astfel, la 2 septembrie 1940, Ion Antonescu este din nou liber (Chilia în care a locuit la mânăstire va fi transformată câteva săptămâni mai târziu „monument naţional", devenit loc de pelerinaj).

„Rebelul" nu se va îndrepta, însă, către Bucureşti. El îl va lăsa pe rege să aştepte. Antonescu va nota în agenda sa gândurile ce-l stăpâneau în acea zi de septembrie: „M-au scos din închisoare doar pentru a-mi ajuta duşmanii şi ca să-i scap de răspundere. Acum, când le-a ajuns cuţitul la os, trebuie să-i ajut! Ei bine, nu vreau, căci s-au purtat ruşinos cu mine! Condamnat fără judecată, arestat şi trimis la închisoare! Şi de ce? Doar pentru că am apreciat corect situaţia, am spus adevărul şi am avertizat. S-a întâmplat ceea ce era de aşteptat: ne-au luat Basarabia şi Bucovina de Nord. Acum, vor să împartă şi Transilvania. Nimeni nu poate îndrepta astfel de greşeli. Nu sunt un vrăjitor care să refacă România Mare. Cu cine aş putea să o fac? Nu mai există nimeni pe care să te poţi bizui! Tineretul nostru naţionalist a fost asasinat prin tirania siguranţei statului. Ţara noastră, odinioară atât de bogată, a fost sărăcită de cei care continuă şi astăzi să emită pretenţii. Au supt vlaga ţării şi au tâlhărit-o pentru a risipi sau trimite în străinătate averile furate!".

Pentru a-i dovedi lui Carol că generalul este cel care decide momentul discuției, Antonescu își va încetini drumul spre Capitală.

În timp ce Antonescu se îndreaptă spre București, Horia Sima organizează cu Garda de Fier un puci (la 3 septembrie), reușind să ocupe, cu legionari deghizați în soldați, studiourl radio de la Băneasa și centrala telefonică de la București. O altă grupă de legionari împarte manifeste în care se cere abdicarea regelui Carol. O a treia grupă, postată în fața Palatului Regal, trage focuri de armă pentru a deruta adversarul.

În aceeași zi, legionarii organizează un puci similar și la Brașov, unde reușesc să ocupe toate clădirile oficiale. Un general va fi luat ostatic. Poliția nu intervine, deoarece populația simpatizează cu pucițtii.

Aceste demonstrații de forță ale Gărzii de Fier îl duc pe rege cu gândul la fugă. El ordonă pregătiri de plecare. Trenul special din Gara de Nord trebuie să stea pregătit, de asemenea și iahtul de la Constanța. Ordinele vor fi, apoi, revocate. Grație intervenției doamnei Lupescu și a lui Urdăreanu, regele se va calma și nu va lua nici o decizie pripită. Când doamna Lupescu află că „rebelul" e în drum spre București pentru a fi numit dictator, ea îl sfătuiește pe rege să-l aresteze din nou pe Antonescu și să formeze un guvern apartid în locul celui al lui Gigurtu.

Este, însă, prea târziu! În seara dinaintea planificatei întrevederi dintre rege și „rebel", redacția ziarului „Universul" publică o pagină specială cu ocazia sosirii lui Antonescu. Sub fotografia generalului scrie: „Iată-L!".

49. Compromisuri

În dimineața zilei de 4 septembrie, în ziare este publicat cu litere de-o șchioapă un comunicat de presă oficial: „Guvernul Gigurtu a demisionat! Regele îl va primi în dimineața zilei de miercuri pe generalul Antonescu în legătură cu criza guvernamentală".

La ora 12 fix, Antonescu este întâmpinat pe treptele palatului de către ministrul Urdăreanu. Generalul va refuza să dea mâna cu el. De data aceasta, „rebelul" nu va trebui să aștepte. Ministrul îl va conduce pe general la rege. Acesta îl întâmpină, vizibil nervos și agitat, pe omul pe care soarta i l-a hărăzit drept colaborator.

Încă de la începutul discuției, generalul cere exact împuternicirile pe care le solicitase și cu două luni în urmă, când îi fuseseră refuzate.

Hotărârea lui Antonescu nu va rămâne fără efect asupra regelui. Va șovăi, totuși, să-i acorde „rebelului" *plein pouvoir*. Când generalul îl va sfătui să părăsească cât mai curând Palatul, regele va replica: „Știu, s-a ajuns și până aici!".

După această întrevedere, de la care Antonescu rămăsese cu impresia că regele va ceda și-i va da puteri depline, generalul se va adresa partidelor pentru a afla și dorințele acestora. Horia Sima, șeful Gărzii de Fier, va rezuma fără ocolișuri dorința tuturor: abdicarea lui Carol al II-lea! Această cerere, formulată ca un ultimatum, este explicată prin faptul că regele este considerat „principalul vinovat pentru

nenorocirea națiunii". Regele trebuie să abdice, fiindcă aceasta este dorința poporului.

Nenumărați curioși așteaptă în fața intrării în Parlament pentru a afla rezultatul negocierilor. Generalul va părăsi clădirea abia seara târziu, întâmpinat de aplauzele și ovațiile mulțimii. Întrebat despre cele discutate, el va răspunde că nu fusese luată încă o hotărâre.

De la Parlament, Antonescu se va îndrepta spre Palat pentru a-i comunica regelui că negocierile cu partidele și cu Garda de Fier au eșuat și că nici unul dintre partide nu vrea să-și asume răspunderea guvernării până când regele nu va abdica.

La auzul acestor vești, regele va întrerupe întrevederea și îl va chema pe Valeriu Pop. Negocierile vor continua apoi până spre ziuă, ajungându-se la un compromis destul de favorabil regelui: prin lege, puterile dictatoriale vor fi transferate asupra generalului Antonescu, regele păstrându-și doar o funcție reprezentativă.

La ora patru dimineața, regele va semna două decrete. Primul îi acordă generalului Antonescu împuternicirile cerute: „Îi încredințăm prim ministrului Ion Antonescu puteri depline pentru conducerea statului român". Cel de-al doilea decret aduce modificări Constituției: „Luând în considerare situația extraordinară în care se găsește statul, regele a anulat Constituția din 27 februarie 1938 și dizolvă corpurile legiuitoare începând cu 5 septembrie 1940". Sunt, apoi, enumerate atribuțiile care îi mai revin regelui, printre care dreptul de a primi ambasadori, de a bate monedă și de a acorda decorații.

După semnarea acestor decrete, noul prim ministru Antonescu va depune în fața regelui jurământul de credință.

La 5 septembrie se va afla că nici partidele și nici Garda de Fier nu sunt de acord cu acest compromis. Ei nu-și vor schimba hotărârea nici după citirea comunicatului lui Antonescu, emis în aceeași dimineața de la Palat, în care erau sfătuiți să accepte înțelegerea.

În jurul prânzului, sosind în clădirea Marelui Stat Major, Antonescu va afla că, la ocuparea primei zone din Transilvania, soldații români atacaseră niște honvezi. La Budapesta se afirmă că focurile de armă ar fi fost trase cu mitraliere pe care românii le postaseră în turnurile bisericilor.

Nu era deloc momentul pentru divergențe cu Budapesta, Berlin sau Roma! O depeșă cu scuze va fi transmisă de îndată către Ministerul Apărării al Ungariei, însoțită de asigurări că un astfel de incident nu se va mai repeta. Pentru a putea garanta acest lucru, este nevoie de un guvern puternic, care însă nu poate fi format deocamdată.

50. A cincea renunțare la tron

În aceeași seară, la București au loc revolte, schimburi de focuri și o mulțime amenințătoare se adună în fața Palatului. Poliția află că există într-adevăr un nou prim ministru, dar nu și un nou guvern, astfel încât va refuza să intervină fără un ordin guvernamental.

Cu greu va reuşi Antonescu să-şi croiască drum până la Palat prin mulţimea furioasă. Abia după aceea va reuşi să-l informeze pe rege cu privire la situaţie, ca şi despre cererile partidelor şi despre atitudinea ameninţătoare a mulţimii adunate în faţa Palatului. Pentru a linişti populaţia, Antonescu îl va sfătui pe rege să-l demită pe Urdăreanu, detestatul ministru al Curţii. La aflarea veştii, mulţimea va izbucni în urale.

În cursul aceleiaşi întrevederi, generalul îl va mai sfătui pe rege să abdice de bună voie. Regele va cere o oră timp de gândire. Ora va trece fără ca regele Carol să fi luat vreo hotărâre. Antonescu va interveni energic, enumerându-i regelui toate insuccesele din cei 11 ani de domnie, prezentându-i starea din ce în ce mai precară a naţiunii, precum şi revolta crescândă a poporului. Dacă regele nu va abdica, va fi linşat de propriii supuşi şi nimeni nu-l va putea salva.

Abia acum va ceda regele, care se va declara dispus să abdice cu condiţia ca primul ministru Antonescu să-i semneze un act prin care să fie îndreptăţit să părăsească România cu aur şi bijuterii. El va mai cere o garanţie scrisă pentru o rentă anuală plătibilă în dolari sau franci elveţieni, rentă care să fie garantată de toate partidele. Generalul se va abţine de la orice comentariu şi se va rezuma la a-i comunica regelui că trebuie să abdice în cel mult şase ore, deci până la şase septembrie, ora trei dimineaţa.

Regele se va sfătui toată noaptea cu oamenii săi de încredere. În aceeaşi noapte va discuta şi cu Mihai, fiul său, acum în vârstă de optsprezece ani, pentru a-l informa cu privire la rezultatul tratativelor cu Antonescu.

Mihai va izbucni în lacrimi la aflarea veştii că se doreşte încoronarea să [illegible] tatălui său.

Spre ora trei dimineaţa, regele va insista asupra unei decizii a consilierilor săi. Împotriva abdicării se pronunţă Valeriu Pop, Paul Teodorescu şi generalul Mihail; pentru abdicare – Manoilescu şi generalul David Popescu.

Aflat încă în cumpănă, regele va primi spre ora patru dimineaţa o scrisoare ultimativă de la generalul Antonescu, adusă de locotenentul-major Elefterescu: „Majestate! Mi-am asumat obligaţia de apăra ţara şi tronul. Încercările mele de a găsi patrioţi cinstiţi şi drepţi cu care să pot forma un guvern pentru refacerea României şi pentru împăcarea dintre Majestatea Voastră şi ţară au eşuat! Toţi cer abdicarea Majestăţii Voastre! Având în vedere agitaţia populară, pe care nu o pot înăbuşi cu vărsare de sânge pentru a nu aduce ţara în pragul războiului civil şi pentru a nu risca o ocupaţie străină, mă simt obligat să aduc şi în scris la cunoştinţa Majestăţii Voastre dorinţa poporului. Cel care ar prezenta lucrurile altfel ar fi un infractor! Atrag în mod serios atenţia Majestăţii Voastre asupra grelei responsabilităţi ce o va purta pe veci dacă nu va da curs neîntârziat cererii mele, care este, în acelaşi timp, şi a armatei!".

Antonescu va stabili ora şase dimineaţa ca limită pentru răspunsul la această scrisoare.

La ora stabilită, pe 6 septembrie 1940, Carol al II-lea va abdica de la tronul României în favoarea fiului său, Mihai. Trei ore mai târziu, ziarele şi radioul vor aduce vestea la cunoştinţa populaţiei.

Într-o proclamaţie, regele va declara că nu doreşte să pericliteze dezvoltarea României prin rămânerea sa în ţară, acesta fiind şi motivul abdicării în favoarea fiului său, pentru care solicită dragoste şi încredere.

Carol de România va semna, astfel, cea de-a cincea renunţare la tron.

51. Regele Mihai I

Când generalul Antonescu va părăsi Palatul în aceeaşi dimineaţă, mulţimea agitată va cere arestarea regelui şi a doamnei Lupescu: „Îl vrem pe Carol şi pe Lupeasca!". Când unii dintre ei vor încerca să pătrundă în Palat, dictatorul României, Antonescu, va ordona poliţiei să intervină în forţă pentru a elibera Calea Victoriei şi străzile adiacente. Acestea sunt însă ocupate pe loc de noi valuri de demonstranţi, astfel încât poliţia va putea cu greu să ducă la îndeplinire ordinul. Vor răsuna focuri de armă în faţa Teatrului Naţional, ceea ce va contribui la sporirea agitaţiei.

Pentru a linişti populaţia, Antonescu va publica un scurt manifest: „Fraţi români! Cu inima sângerândă mă adresez vouă pentru a vă uni în jurul tânărului şi iubitului rege Mihai, pentru a păstra ordinea şi a vă întoarce la lucru. Trăiască România!".

Din acest prim manifest străbate vocea viitorului dictator. Ca şi în discursurile lui Hitler, vor apărea în curând şi în vorbirea acestuia exagerările, frazele sforăitoare, comparaţiile emfatice. Nici măcar românii nu-şi pot reţine zâmbetul la auzul afirmaţiei lui Antonescu: „Ne-am născut dintr-un copleşitor triumf asupra secolelor!". Multora dintre discursurile sale le lipseşte logica: „Universitatea nu este doar o şcoală a cărţii, ci şi o şcoală a poporului!". Uitând de propriile tirade, el va declara: „Nu este momentul pentru a rosti vorbe goale!". La întrebarea generalului Popescu dacă nu ar trebui să aibă mai multă înţelegere faţă de regele Carol, Antonescu îi va replica pe bună dreptate: „Nimeni nu are dreptul să fie îngăduitor acum, când este în joc soarta naţiunii şi dreptul la viaţă al poporului!".

În această agitată dimineaţă de 6 septembrie, tânărul rege Mihai I va depune în sala tronului, în faţa patriarhului Nicodim şi a preşedintelui Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, Rădulescu, următorul jurământ, formulat de Antonescu: „Jur credinţă naţiunii române. Jur să apăr existenţa statului şi a teritoriilor româneşti!".

Apoi „rebelul" va depune, la rândul lui, jurământul de credinţă faţă de rege.

Tânărul rege este mult mai matur decât îl arată cei optsprezece ani ai săi. Despărţit de mic de mamă şi de tată, educat de profesori buni, care erau totuşi nişte străini, el învăţase de timpuriu să se bizuie doar pe sine însuşi, chiar dacă fusese destul de răsfăţat de bunică, regina Maria. Tânărul şi inteligentul prinţ trăise urmările primului război mondial: înălţarea şi declinul României. În ziua când îşi dădea bacalaureatul, ţara sa pierdea Basarabia şi Bucovina de Nord.

Tot la 6 septembrie, Antonescu se va îngriji ca mama regelui Mihai să redobândească drepturile ce i se cuveneau. Ea va primi titlul de regină-mamă şi

apelativul Majestate şi va fi invitată să-şi mute reşedinţa de la Atena la Bucureşti.

În aceste zile se va dovedi cât de schimbătoare este starea de spirit a maselor. Cei care dimineaţă doreau să-l linşeze pe rege îl ovaţionează acum pe fiul acestuia. În faţa Palatului se depun flori şi se aud urale la adresa lui Mihai I, până când acesta se va arăta alături de mentorul său, Antonescu, în balconul palatului.

După rezolvarea chestiunilor oficiale, Antonescu va îmbrăca, în locul uniformei de general, cămaşa verde cu cruce albă. Astfel echipat, el va apărea la sfârşitul acestei zile pline de evenimente în cuibul legionar de pe bulevardul Elisabeta, pentru a dovedi că el, ca dictator, pune preţ pe prietenia legionarilor. În spiritul lui Codreanu, se va vorbi în acea seară despre victoria comună şi se va promite respectarea memoriei legionarilor căzuţi. La un semn al lui Horia Sima, vor îngenunchea cu toţii pentru a-i mulţumi lui Dumnezeu că România are un nou rege, tânăr dar demn, precum şi un om care va fi, de acum, „Führerul" României.

52. O fugă grozavă

Pentru a zădărnici orice încercare de fugă a Elenei Lupescu, vila roşie de lângă parcul Filipescu este înconjurată de legionari. Această femeie inteligentă, care îşi păcălise de nenumărate ori adversarii, va reuşi şi de data aceasta să scape din capcană. Fără să fie recunoscută, ea reuşeşte să ajungă la Palatul din Calea Victoriei, unde va găsi adăpost.

Chiar dacă fuga fusese minuţios pregătită, trebuiau rezolvate detalii cum ar fi dispoziţii către bănci sau înlocuirea tablourilor de Rembrandt cu copii procurate dinainte.

În ultimul minut, înainte de plecarea din Palat, doamna Lupescu sugerează că ar fi bine să-l ia şi pe tânărul rege, pentru a avea o armă împotriva lui Antonescu şi a guvernului. Scopul ei principal este să creeze suficientă confuzie pentru a putea părăsi nestingherită România cu lucruri de valoare.

Din întâmplare, Antonescu află de planul de a-l lua şi pe rege şi va dubla de îndată garda în faţa apartamentelor tânărului rege. În acelaşi timp, el va cere regelui Carol ca el şi însoţitorii săi să părăsească neîntârziat Capitala şi ţara.

La orele patru ale dimineţii zilei de sâmbătă, regele Carol, doamna Lupescu şi Urdăreanu vor părăsi palatul pe uşa din dos. Oraşul este scufundat în ceaţă, ceea ce le va permite să ajungă fără incidente la Gara de Nord, unde îi aşteaptă un tren special. Un singur jurnalist austriac, care se instalase în sala de aşteptare, va fi martorul acestei plecări precipitate a fugarului Carol. El va remarca surprins că în tren nu s-au suit decât bărbaţi şi o bucătăreasă, domnişoara Lorenz. Unde să fie doamna Lupescu? Vestea ajunge telegrafic la Viena, de unde face înconjurul globului.

Trenul va porni în jurul orei cinci dimineaţa, îndreptându-se cu viteză mare spre Piteşti. La nici jumătate de oră distanţă se află Curtea de Argeş, unde sunt îngropaţi primii doi regi ai României. Parcă i-ar fi trimis un blestem fiului şi nepotului care risipise toată munca lor de o viaţă.

Nimeni nu se gândeşte, însă, la morţi; cu toţii se gândesc doar cum să-şi salveze vieţile. Trenul este încă în Muntenia, iar unui comandant nebun de legionari i-ar putea veni ideea de a schimba macazul pentru a le zădărnici fuga în ultimul moment.

Trenul, format dintr-un vagon cu bagaje şi unul de pasageri, străbate acum valea Dunării, loc potrivit pentru atentate, spre Turnu-Severin. Pe acolo păşise regele Carol I prima oară pe pământ românesc. Cu şaptezeci şi cinci de ani în urmă! O perioadă nu prea lungă de domnie pentru o dinastie. Verii de la Berlin se puteau mândri cu cinci sute de ani! În mare grabă, trenul trece de Orşova şi de Baile Herculane. Nervos, regele se uită mereu la ceas: cât mai este până la Timişoara? Dincolo de acest oraş, se află graniţa.

Pentru orice eventualitate, regele ţine la îndemână un revolver. El şi „domnişoara Lorenz" stau în aşa fel încât să fie protejaţi de pereţii interiori ai vagonului. Puţin înainte de Timişoara, trenul încetineşte pentru a porni, apoi, cu viteză sporită. Legionari în cămăşi verzi încercaseră să oprească trenul. Nereuşind, vor deschide din maşini focul asupra vagoanelor şi a locomotivei. Se sparg geamuri şi oglinzi, se aud gloanţe perforând pereţii vagoanelor.

Atacul va înceta doar când trenul ciuruit va trece graniţa cu Iugoslavia, intrând în Chichinda Mare.

Atacul de la Timişoara fusese o acţiune individuală a legionarilor. Imediat după plecarea trenului din Bucureşti, Horia Sima dăduse ordin ca trenul să fie oprit cu orice preţ, doamna Lupescu şi Urdăreanu - arestaţi şi toate bunurile de valoare din tren-

confiscate. În aceeaşi dimineaţă, se constatase la Palat că lipsea o parte din tezaurul de stat şi că tablouri de preţ fuseseră înlocuite prin copii. Ordinul lui Horia Sima intenţiona tocmai să evite ca aceste bunuri să ajungă în străinătate.

Urmărit de propriii soldaţi şi alungat din ţară, detronatul rege Carol al II-lea părăseşte România conştient că nu se va întoarce prea curând. Presa internaţională publică relatări despre această grozavă fugă din România. Ziarul parizian „Le Figaro" va folosi ca titlu pentru articolul său cuvintele atribuite marchizei de Pompadour: *„Apres nous, le deluge!"*.

Capitolul V
Emigranţii

53. *Atmosferă de toamnă la Lugano*

La Chichinda Mare, vagonul-salon al refugiaţilor este ataşat la Orient Expres. Trecând prin Agram-Laibach, el ajunge la graniţa cu Italia şi la Milano, de unde prinţul moştenitor Carol îşi expediase cea de-a patra înştiinţare de renunţare la tron.

Refugiaţii, cărora li se acordase doar drept la şedere limitat, ajung în Elveţia şi poposesc la Lugano. De abia aici, domnişoara Lorenz se transformă în doamna Lupescu.

Încercările lui Urdăreanu de a obţine drept de şedere permanent de la oficialii cantonali din Bellizona pentru rege şi prietena sa eşuează din cauza reticenţei centralei din Berna faţă de străini. Aceste circumstanţe îi vor sili să părăsească în curând Elveţia, astfel că Urdăreanu adresează cereri şi către Paris şi Londra, însa este refuzat şi de acolo. Ambele ţări sunt dispuse

să acorde doar autorizații de tranzit. Astfel se ia hotărârea de a cere drept de azil la Madrid.

Ceea ce-i este dat regelui detronat să citească în presă despre presupusa sa plecare din România împreună cu „tezaurul de stat" nu prea este de natură să-i înseninеze zilele ploioase de la Lugano. În special ziarele din Marele Imperiu German îl insultă și îl defăimează pe regele fugar. Îl numesc „un despot ticălos și laș". Prietena sa este, și ea, aspru criticată pentru că acum nimeni nu mai trebuie să-l menajeze pe regele României. Nici publicațiile londoneze nu au rețineri în a critica vehement comportamenul strănepotului marii regine, cel care până atunci fusese aliatul Marii Britanii, pentru a cărui țară se emisesera și respectaseră garanții. Astfel, „News Chronicle" publică un articol care cuprinde următoarele propoziții: „Cât privește această detronare, Anglia nu varsă nici o lacrimă. Rămâne de sperat că plecarea sa va fi, de această dată, definitivă!". Un ton similar abordează și presa pariziana.

Imediat după plecarea lui Carol al II-lea din București, generalul Antonescu se autoproclamă mareșal și conducător al statului. Din declarațiile sale, presa straină publică citate: „Am preluat conducerea statului în aceste momente de profundă criză prin care trece România acum, când este amenințată de autodistrugere din interiorul națiunii. Nu este vorba despre o nouă conducere, ci de o nouă domnie! Peste noi au trecut valurile multor popoare barbare. Însă în două mii de ani, nici unul dintre aceste popoare nu a reușit să ne izgonească din țara noastră. Nimeni, nici

în milioane de ani, nu va reuși acest lucru! Trebuie să fim mai uniți și mai viteji ca niciodată. România de astăzi nu mai este România de ieri. Astăzi stă alături de Puterile Axei. Suntem hotărâți să mergem cu Axa până la capăt. Aceste vorbe vi le spune un soldat!".

Pentru un soldat, aceste cuvinte sună prea puțin firesc, ele sunt emfatice și arogante. Însă aceste tirade ale mareșalului sunt întrecute de cele ale adjunctului său, profesorul Mihai Antonescu, neînrudit cu generalul: „Dumnezeu ne-a dat un conducător, mareșalul nostru, zămislit din piatră și foc! Ochii săi de oțel, asemeni unui arc întins, par să privească măreața soartă a unei națiuni gata de luptă! În zâmbetul său, însă, care se întoarce precum o floare după soare, vedem întreaga plăcere de a trăi a unui popor! A fi român înseamnă pentru el mai mult decât a fi om! De aceea, va spun acum: pentru mareșalul Antonescu a trăi și a muri este o mare onoare!". Astfel de lingușeli lipsite de logică, asemenea fraze goale și comparații nepotrivite nu suporta nici un fel de comentarii.

În timp ce Carol al II-lea își despachetează bagajul la hotelul Palace din Lugano, fiul său, Mihai, este încoronat în cadru festiv în sala tronului din Palatul din București. Toți știu că, în pofida vârstei fragede, sub domnia regelui de optsprezece ani nu va putea fi decât mai bine. Mulțumire generală provoacă și revenirea în România a reginei mamă, Elena.

În parcul hotelului, tolăniți pe șezlonguri, fugarii citesc articole despre tot ce s-a întâmplat după plecarea lor din România. Din când în când, regele schimbă ochelarii de vedere cu cei de soare, pentru a arunca o

privire fugară peste lacul flancat de Monte San Salvatore şi Monte Bre. În Castagnola, dorise să închirieze de la un mare industriaş o frumoasă vilă cu grădină terasată care dădea spre lac, însă domnii de la Berna şi Bellizona nu vroiau să-i acorde dreptul de şedere.

La Lugano, regele detronat trebuie să se obişnuiască cu ideea de a găsi la fiecare răsfoire a ziarelor noi atacuri, injurături şi blesteme la adresa sa. Astfel, în publicaţia vieneza „Neue Freie Presse" el dă peste anunţul că mareşalul Antonescu a stabilit un nou statut pentru Curtea Regală: „Imoralitatea, lăcomia şi intrigile nu vor mai fi permise la Palatul Regal, ca până acum. În viitor, numai personalităţi impecabile se vor afla în imediata apropiere a tânărului rege. Începând de acum, Casa Regală va fi un exemplu de curăţenie morală, bună cuviinţa, imparţialitate, decenţă şi patriotism pentru poporul român". Pentru regele detronat un nou motiv de supărare este că tabloul cu portretul său trebuie să dispară din toate clădirile şi birourile statului, că trebuie exclus din armată şi că securea din aur masiv, de 4 kilograme şi jumătate, primită în dar de la Wehrmacht, a fost predată Băncii Naţionale. Pretutideni, urmând exemplul Romei, imaginea mareşalului îşi va găsi locul lângă cea a tânărului rege.

Acum, nici oficialităţile bucureştene nu se mai străduiesc să o menajeze pe Elena Lupescu. Biroul oficial de presă din Bucureşti confirmă că, în momentul plecării, ea ar fi încercat să-l ia şi pe tânărul Mihai.

Într-o dimineaţă, intrând în holul hotelului, doamna Lupescu îşi vede numele tipărit cu litere de-o şchioapă pe prima pagină a ziarului din Basel. „Fastuosul palat de la Băneasa al doamnei Lupescu a fost confiscat!". În continuare, dă peste amănunte: „Fastuosul palat, aflat în stadiu de finisare, al prietenei regelui detronat, Carol, a fost declarat proprietate de stat de către Guvernul României. Această măsură a fost justificată prin explicaţia că luxoasa construcţie a fost ridicată din fonduri destinate apărării naţionale. Populaţia scandalizată cere prin petiţii şi demonstraţii extrădarea lui Carol al II-lea, a prietenei sale şi a lui Urdăreanu".

După cum reiese în continuare din relatările bucureştene, abuzurile şi actele de samavolnicie ale Gărzii de Fier iau amploare. Tâlhăriile şi privările de libertate la care recurge Garda capătă, în viziunea lui Antonescu, proporţii periculoase, dăunează imaginii sale şi demonstrează că legionarii nu-i mai dau ascultare. Acum se observă diferenţa dintre Garda de Fier condusă de Horia Sima şi „Legiunea Sfântului Arhanghel Mihail" a lui Codreanu, care, în realitate, a dispărut.

Numai nişte laşi se pot manifesta cu atâta cruzime împotriva unor semeni lipsiţi de apărare, în special a evreilor din România, cum o fac acum legionarii. Guvernul nu se simte suficient de puternic pentru a combate această teroare. Dimpotrivă, de frica legionarilor, susţine aceste acţiuni. Potrivit legii, nici un evreu nu mai are voie să fie angajat în serviciul public. Funcţionarul care se căsătoreşte cu o evreică este con-

cediat. Terenurile şi pădurile aflate în mâna evreilor sunt transferate prin deposedare în proprietatea statului (octombrie 1940). Evreul care doreşte să rămână pe proprietatea sa trebuie să plătească arendă. Botezul creştin al evreilor este pedepsit. Ei nu mai sunt chemaţi la stagiul militar, decât pentru munci grele, pe care altădată le executau deţinuţii. Cine nu poate participa din motive medicale este obligat să plătească o taxă pentru înarmare.

Pentru a stabili, aduna şi administra averile evreilor, este înfiinţat „Oficiul Central pentru Românizare". După cum reiese din articolele de presă, acest oficiu urmează să se ocupe şi de confiscarea averii din România a doamnei Elena Lupescu. Din vila roşie de lângă parcul Filipescu sunt sechestrate numeroase obiecte despre care se pretindea că ar proveni din tezaurul de stat, printre altele şi tablouri valoroase din Muzeul Bucureşti. Conform declaraţiilor poliţiei, în loc de bijuterii nepreţuite se găsesc doar sute de casete goale. Bijuteriile luate de doamna Lupescu sunt estimate la şapte sute de milioane de lei.

După cum mai relatează presa, şi la fratele doamnei Lupescu a fost făcută o percheziţie. Din comunicatele poliţiei bucureştene reiese că într-o ascunzătoare s-ar fi găsit şi confiscat patru milioane de lei în bancnote. La tatăl ei, precum şi la alte rude, s-ar fi găsit o serie de bunuri, confiscate şi aduse în proprietatea „Oficiului Central".

Pentru a oferi un cadru legal acestor confiscări, Antonescu a semnat un decret conform căruia întreaga avere lăsată în România de Elena Lupescu, inclusiv

bunuri, case, acţiuni bancare şi industriale, este confiscată fără drept de despăgubire.

Aceste veşti, dar şi pericolul venit din partea guvernului român – care cere extrădarea fugarilor – îi obligă pe fugari să părăsească Elveţia înainte de vreme pentru a mări astfel, pe cât posibil, distanţa dintre ei şi România.

54. „Cursa de şoareci"

Pentru început, ei se întorc la Milano, de unde pleacă în regiunea neocupată a Franţei, la Aix-le-Bains. Însă nici aici, în hotelul de lux Royal-Excelsior, fugarii nu şi găsesc liniştea. Din cauza numeroaselor călătorii prin Europa, ei sunt epuizaţi şi surescitaţi. În plus, trebuie să trăiască şi cu gândul de a nu şti ce se va întâmpla cu ei.

Cea mai mare ameninţare constă în posibilitatea extrădării lor. După cum pot citi în ziarele bucureştene, Horia Sima face uz de toate mijloacele pentru a o obţine. Dacă informaţiile „Adevărului" sunt corecte, Tribunalul şi Ministerul Afacerilor Externe din Bucureşti au cerut deja Parisului „extrădarea celor trei fugari, acuzaţi de crime împotriva statului".

Deoarece Horia Sima doreşte să fie privit ca partener egal al lui Antonescu, emiţând mereu pretenţii în numele Gărzii de Fier şi luând decizii arbitrare, generalul se vede nevoit să intervină. Au loc primele rebeliuni şi lupte pentru cazarma Stănicel şi Cuibul Legionar din strada Romană. Himmler pune capăt acestor revolte deportându-l pe Horia Sima, ca pe un

personaj devenit incomod, în lagărul de concentrare de la Dachau.

Despre soarta prietenilor rămaşi în România, fugarii primesc puţine veşti. Nu li se scrie de teama poliţiei de stat a lui Antonescu şi a Gărzii de Fier. Prin intermediari, primesc totuşi veşti ocazionale, de exemplu despre prietenul doamnei Lupescu, industriaşul Malaxa, care a fost nevoit să cedeze concernul său de armament Gărzii de Fier.

Regelui şi prietenei sale nu le face plăcere să părăsească hotelul. Chiar dacă sezonul a luat sfârşit la Aix-les-Bains, există suficienţi curioşi, turişti care fotografiază şi vânători de autografe, care să le strice plăcerea unei plimbări.

O singură dată s-au încumetat într-o excursie la celebra mănăstire de la Hautecombe. Ei au traversat lacul du Bourget cu o şalupă şi au vizitat mănăstirea veche de opt sute de ani, unde se află mormintele principilor casei de Savoia. Aici şi-au găsit liniştea „bienheureux Boniface de Savoie" şi „l'Prince Charles Felix", ambii, după cum denotă numele lor, fericiţi domnitori peste această minunată ţară aflată între Lacul Geneva şi Dauphine.

La întoarcerea lor la hotel, Urdăreanu le aduce noi refuzuri sosite prin poştă. Nici Belgia, nici Olanda nu vor să le acorde drept de azil, în special pentru că se tem de neplăceri şi probleme din cauza ameninţătoarei cereri de extrădare.

Astfel, cei trei fugari se întorc în Elveţia, mizând pe înţelegerea elveţienilor, care, conform tradiţiei, le vor acorda în final drept de şedere permanentă. Însă conducerea cantonului genovez se arată la fel de reticentă ca şi cea a cantonului Tessin. Aici se fac, de asemenea, presiuni ca oaspeţii incomozi să părăsească Elveţia cât mai urgent posibil.

Fostul regele este nevoit să se conformeze acestei dorinţe şi pentru ca s-a ivit o nouă ameninţare, anume aceea a ocupării sudului Franţei de către Germania. În această situaţie, Elveţia ar fi înconjurată de Puterile Axei.

Astfel se impune o scăpare grabnică din „cursa de şoareci"!

55. *Ameninţarea extrădării*

Ca destinaţie de călătorie, regele Carol îşi alege graniţa Spaniei. El speră că generalul Franco îi va acorda protecţie şi drept de şedere în Spania. Cum şi alte personalităţi regale şi-au găsit azil aici, regele se aşteaptă ca el şi însoţitoarea sa să fie trataţi în acelaşi fel. Va fi însă amarnic dezamăgit.

La graniţă, fugarilor li se aduce la cunoştinţă că intrarea lor în Spania va putea avea loc doar respectând următoarele condiţii: singurul loc de şedere în Spania este Madridul. Capitala poate fi părăsită doar cu acceptul poliţiei madrilene. Călătoria de la graniţă până la Madrid se va face fără popasuri. Neavând de ales, ei acceptă aceste condiţii.

La câteva zile după sosirea la Madrid, la hotelul Ritz, regele Carol primeşte vizita unui ofiţer de poliţie care îl înştiinţează că Ministerul Afacerilor Externe

de la Bucureşti, bazându-se pe cererea Curţii Supreme de Justiţie a Regatului României, a cerut oficialităţilor spaniole, la data de 22 octombrie 1940, extrădarea Elenei Lupescu şi a fostului ministru Urdăreanu, în vederea urmăririi penale. Cele două persoane nu mai au voie să părăsească hotelul Ritz până când Tribunalul de la Madrid nu va fi formulat o hotărâre în legătură cu cererea de la Bucureşti.

Regele înaintează de îndată o contestaţie în care susţine că s ar fi căsătorit în secret cu doamna Lupescu la Londra şi că, astfel, ea este soţia lui. Împotriva extrădării protestează susţinând că, în acest caz, pe amândoi i-ar aştepa „chinuri cumplite şi torturi până la moarte".

Tribunalul de la Madrid hotărăşte extrădarea lui Urdăreanu. El este dus în localitatea Jrun, aflată la graniţă, unde este preluat de ofiţeri germani ai Gestapo. Urdăreanu este executat. În ceea ce o priveşte pe Elena Lupescu, tribunalul hotărăşte să verifice informaţiile legate de căsătoria de la Londra.

Îngrijorat de soarta prietenei sale, regele Carol i se adresează lui Caudillo şi îi cere sprijinul în problema extrădării. Generalul Franco îl refuză, făcând referire la tratatul bilateral de extrădare între Spania şi România, pe care nu-l poate modifica unilateral.

Disperat, regele dă curs ideii absurde de a cere preşedintelui şi guvernului Statelor Unite ale Americii protecţie pentru Elena Lupescu. La Washington, această cerere este privită ca o impertinenţă, iar scurta

scrisoare de răspuns menţionează sec că doamna Lupescu nu este cetăţean al SUA.

Pentru a evada din atmosfera apăsătoare de la Madrid, cu acordul poliţiei spaniole, ei pleacă la Sevilla, unde locuiesc în somptuosul hotel Andalusia-Palace. Însă nici aici nu-şi găsesc liniştea. Oriunde îşi întorc privirea, sa vad urmăriţi şi însoţiţi de detectivi.

Între timp, Madridul şi Bucureştiul continuă tratativele privind extrădarea doamnei Lupescu. Curtea de Apel de la Bucureşti declara ca nu poate accepta argumentul regelui Carol pentru ca, în cazul unei căsătorii cu Elena Lupescu la Londra, ar trebui să existe un act de înregistrare a acesteia. O astfel de căsătorie ar fi fost posibilă doar înainte sau în timpul casatoriei cu regina Elena, ceea ce dă dreptul Curţii de Apel să îl acuze pe fostul rege şi de bigamie.

Încolţit, regele Carol vede ca singură soluţie fuga. Pentru a o salva pe femeia iubită, el procura paşapoarte false. Pentru a nu trezi suspiciuni, câinii şi bagajele rămân acolo, iar factura hotelului nu este achitată. Pretextând o plimbare, părăsesc hotelul, închiriază în Piaţa de la Mercado o maşină şi pleacă la Badajoz. Se furişează de acolo până la Rosal de la Fontera, unde păşesc fără oprelişti pe tărâm portughez. Astfel au ajuns într-o nouă ţara, iar distanţa faţă de Bucureşti a crescut. Speră să fie întâmpinaţi mai prietenos în Portugalia. În definitiv, regele fugar este un nepot al Infantei Antonia de Portugalia.

56. *Cuba şi Mexic*

Chiar dacă la Sevilla şi Madrid toată lumea este dezgustată de nerespectarea cuvântului dat, sentimentul general este de uşurare: lumea a scăpat de oaspeţii incomozi. În orice caz, nu mai trebuie să se confrunte cu nerăbdătoarea conducere a României. Aceasta va trebui să se adreseze Lisabonei.

În cursul percheziţiei efectuate în apartamentul din Andalusia-Palace, poliţia găseşte nu numai câinii, ci şi munţi de geamantane. Unul dintre ele conţine numai tabachere şi brichete pe care erau gravate iniţiala *C II* şi coroana regală. Ele urmau să fie utilizate ca mici atenţii. Despre această percheziţie ziarele scriu articole detaliate, pline de exagerări şi supoziţii răutacioase. Astfel, perechea fugară este taxată drept „rău platnica", în pofida faptului că factura hotelului este achitata telegrafic de la Lisabona.

Cu toată bunavoinţa autorităţilor portugheze de a acorda drept de azil în acest caz, la fel cum se va întâmpla şi opt ani mai târziu, regele Carol şi prietena sa caută să plece cât mai repede cu putinţă din Europa. Cu cât creşte distanţa faţă de Bucureşti, cu atât mai bine.

Ca următoare destinaţie este aleasă Cuba, datorită faptului că un avocat din Lisabona, la serviciile căruia apelează fugarii, îi asigură că acolo nu există obligaţia extrădării. Ei izbutesc să-şi rezerve cabine pe nava „Exambion", staţionată în port, astfel ca problema părăsirii grabnice a Lisabonei e ca şi rezolvată.

Veştile sosite de la Bucureşti arată că prezenţa fugarilor în Portugalia provoacă mare iritare şi se decide să se ia „măsuri dintre cele mai drastice". Din cauza corespondenţei anevoioase dintre ministere, acestea vin însă prea târziu. Abia când vaporul părăseşte Tajo, la Lisabona se află identitatea celor doi pasageri de pe „Exambion".

Însă şi sosirea la Havana le aduce dezamăgiri. Autorităţile le refuză dreptul de şedere în Cuba. Li se pune în vedere să părăsească în cel mai scurt timp Havana.

Astfel, călătoria spre necunoscut continuă, mai întâi la Tampico, cu toate că şi acolo se aşteaptă dificultaţi cu privire la intrarea în Mexic. Aici, însă, găsesc îngăduinţă şi li se permite fugarilor călătoria până la Mexico-City. Când regele Carol cere însă onorurile şi privilegiile care consideră că i se cuvin ca „majestate", autorităţile devin neprietenoase. Ministerul Afacerilor Externe respinge energic pretenţiile fostului rege: „Vă aflaţi într-o republică unde nu există înţelegere pentru astfel de cereri. Dacă simpatizanţii dumneavoastră vă consideră rege, aceasta este treaba lor. Pentru ţara noastră rămâneţi însă un străin ca oricare altul, care are obligaţia de a se supune legilor şi deciziilor Mexicului. Insistăm, astfel, să vă înregistraţi, ca orice altă persoană". În loc să accepte aceste decizii, regele detronat se opune şi cere pentru sine şi prietena sa macar privilegiile ce se cuvin diplomaţilor. Cerere respinsă!

În general, comportamentul celor doi români nu este agreat în capitala mexicană. Nu numai atitudinea gălăgioasă și provocatoare a regelui fugar și a prietenei sale este considerată revoltatoare. Dar sunt condamnate și tranzacțiile lor comerciale, care includ până și un club de noapte din Mexico-City. Regele este implicat financiar în acesta, precum și în „Sodora Fishing Company". Politica acestei companii trezește asemenea suspiciuni, încât Congresul mexican se vede nevoit să verifice situația. În funcția sa de purtător de cuvânt, deputatul Madardo Senando afirmă că „Sodora Fishing Company" face presiuni asupra vaselor de coastă mexicane și le obligă să practice prețuri de dumping. Finalul acestui raport conține cererea de expulzare a celor doi „străini".

Înaintea acestui episod, făcuse valvă un articol conform căruia regele Carol ar fi mandatat firma Russel, Birdwell&Ass., cunoscută pentru acțiunile sale publicitare în favoarea unor staruri ale cinematografiei precum Norma Shearer, să promoveze imaginea sa, vizând reîncoronarea ca rege al României. Același scop îl are și o cuvântare pe care fostul rege o ține la postul de radio Mexico-City. Aceasta provoacă însă atâta indignare, încât o a doua emisiune, deși planificată, este anulată.

Astfel, se impune o nouă schimbare a reședinței. Cereri adresate către Bogota și Panama sunt respinse. Și vărul George al VI-lea îi refuză.

După aceste vești, ei se hotărăsc să se stabilească în Brazilia. Călătoria continuă spre Rio de Janeiro.

57. *Copacabana*

Golful din Rio se deschide primitor în fața pasagerilor de pe punte. Sunt salutați cu focul roșu de pe Pico de Assucar, spre care urcă și dinspre care coboară cabinele telefericului.

Vaporul navighează printre grupurile de insule din golf, pentru a oferi apoi o vedere panoramică asupra impunătorului oraș Rio, cu luminile sale colorate și pâlpâitoare. Se întrevăd cheiul și promenadele, masivele case albe amplasate pe terase succesive. Se disting claxoane de mașini, larma hamalilor și a șoferilor. Este coborâtă scara de bord, iar polițiști, agenți ai poliției de frontieră, jurnaliști și fotografi de presă se năpustesc spre cabine - ultimii în dorința de a o lua unul înaintea celuilalt pentru a fi primii cu un interviu sau o fotografie.

Nici la Rio fugarii nu reușesc să obțină drept de ședere nelimitat. Din acest motiv, renunță să închirieze o vilă și se instalează la hotelul Palace din Copacabana. În stațiunea mondenă cu această denumire, aflată la picioarele muntelui pe a cărui culme se află un uriaș Christ, Elena Lupescu se îmbolnăvește grav. Medicul îi pune diagnosticul „anaemia pernicioasă". Cu toate că această boală, chiar într-un stadiu avansat, este vindecabilă, regele Carol răspândește zvonul că prietena sa se află în pericol de moarte. Când ziarele braziliene prind acest zvon și chiar anunță în mod eronat moartea Elenei Lupescu, regele Carol poate să pună în practică un plan mai vechi: căsătoria cu statornica sa prietenă.

Înțelept sfătuit de un avocat din Rio, el face uz de o lege braziliană conform căreia căsătoria cu o persoană muribundă poate avea loc în condiții înlesnite. Autoritățile sunt de acord și se declară dispuse să trimită la patul „muribundei" un ofițer al stării civile pentru oficierea căsătoriei. Cu participarea unor martori, la data de 3 iunie 1947 (nu 5 iunie), are loc cununia civilă. Câteva zile mai târziu, la hotelul Copacabana Palace, este sărbătorită nunta, la care participă o bolnavă vizibil vioaie, în ciuda palorii care denotă oboseala. Cu ocazia dineului festiv, regele Carol anunță că și-a proclamat soția Prințesă Elena a României, cu rangul de Alteță Regală. Pare să uite că cea de-a doua soție a sa a purtat același nume. La curtea regală din Atena, dar și la București, această hotărâre stârnește o justificată indignare.

Ca și oficierea primei sale căsătorii cu Zizi Lambrino într-un hotel din Odessa, aceasta a treia căsătorie are loc în aceleași condiții, chiar dacă de cealaltă parte a globului. O mulțime de evenimente s-au petrecut de atunci până astăzi, de la Odessa până la Copacabana! Dar și ce diferență între micuța și durdulia Zizi și Elena Lupescu! Aceasta reușise să devină prințesa de România. Ce ar fi spus bunicii ei, care nu avuseseră nici măcar drepturi civile în România, fiindu-le interzis să părăsească ghetoul lor din Iași fără aprobare specială!

Tocmai când părți interesate contestau legalitatea acestei căsătorii, Curtea Supremă de Justiție a Braziliei confirmă explicit, la 11 septembrie 1947, autenticitatea căsătoriei încheiate la 3 iunie 1947.

De la grijile pentru prințesa în continuare bolnavă, atenția regelui Carol este periodic distrasă de veștile alarmante venite din România. Acestea spuneau că Uniunea Sovietică încearcă prin toate mijloacele să aducă țara sub influența ei și să o împânzească cu agenți comuniști. Ferdinand I se temuse de acest pericol și avertizase: „Dacă rezistența noastră, ca zid de apărare împotriva vestului, nu va deveni eficientă, atunci existența Europei este periclitată!".

Ionel Brătianu îi spusese cândva, îngrijorat, lui Zankoff: „Bolșevismul rămâne un pericol mortal, nu numai pentru noi și țările din Balcani, ci și pentru Europa, pentru cultură și civilizație. Ceea ce se va alege atunci din noi vedem din exemplul Rusiei!".

58. Sfârșitul dinastiei

Când regele Carol și prințesa Elena vor fi nevoiți să decidă părăsirea Braziliei, ei reușesc, în sfârșit, să obțină permisiunea de a intra în Statele Unite ale Americii la New York, fie și pentru o ședere limitată.

Deja din Mexic, regele încercase să obțină intrarea printr-o cerere (din noiembrie 1943), la care anexase un certificat. Conform acestui certificat, doamna Lupescu trebuia să-l consulte negreșit pe specialistul în cosmetică Daniel Shorell din New York. Acestei cereri i s-a răspuns printr-un refuz scurt, formulat de secretarul de justiție Waley, cu mențiunea expresă că fostului rege și însoțitoarei sale le este interzisă intrarea în statul New York. Cereri cu același conținut

trimise ulterior altor state ale SUA s-au soldat cu același rezultat negativ. Motivul acestor refuzuri era teama ca în SUA s-ar putea forma o nouă conducere română în exil, ceea ce nu se dorea, cu atât mai puțin sub conducerea regelui Carol.

Această atitudine reticentă a autorităților din SUA a devenit mai pronunțată în momentul în care s-a dovedit că doi preoți încercaseră să mituiască funcționari din New York pentru a obține vize pentru cei doi fugari.

La scurt timp de la sosirea regelui Carol împreună cu soția sa la New York, acesta se vede nevoit să ofere la o licitație internațională unele piese impresionante din colecția sa de timbre, printre care și o raritate: un exemplar greșit de culoare portocalie al timbrului suedez de 3 șilingi datând din anul 1855. Locotenent colonelul Bachmann vânduse acest timbru pentru 7 coroane unui prieten, care îl revânduse la Londra pentru 25.000 dolari unui împuternicit al regelui României.

În timpul șederii la New York, regele Carol este vizitat de un reporter al cărui interviu stârnește, la publicarea sa, interes general și uluire: „Fostul rege nu spune nimic despre lucrurile a căror răspundere o poartă: despre scandalurile doamnei Lupescu sau despre milioanele care lipsesc din visteria de stat a României. Se rezuma la comentarii cu privire la viitoarea construcție a României, după ce bolșevismului va învinge. Carol își aruncă mândru pe spate capul lipsit de coroana, dar și de conținut, și se lansează în povești despre perspectiva certă de a urca din nou pe vechiul sau tron. Nu trebuie decât să-și dea consimțământul pentru cedarea definitivă a Basarabiei și a nordului Bucovinei către Uniunea Sovietică. Datorită acestui optimism ciudat, Carol pare să uite că preferințele bolșevicului Stalin pentru capete încoronate este de o natură neobișnuită, destul de periculoasă pentru partener. Când fostul rege vorbește despre o presupusă garanție din partea lui Stalin, ar trebui sa-și aduca aminte de garanțiile oferite Finlandei și de regulile pe care le-a aplicat cu această ocazie. Oricum, ar fi un lucru interesant dacă Stalin ar face o dată excepție și ar aduce a șasea oară pe tron un bărbat care a renunțat de cinci ori la el".

Despre faptul ca Stalin se interesează, într-adevăr, foarte tare de România, fostul rege afla printr-un alt jurnalist, de la ziarul „Times", care se informase direct de la București. El relateaza nu numai despre intenția sovieticilor de a-l detrona pe regele Mihai, dar și despre problemele acestuia cu mareșalul Antonescu. După cum explică jurnalistul în continuare, la data de 23 august 1944, la Palat ar fi avut loc o discuție în contradictoriu între tânărul rege și mareșal, discuție pe care reporterul ar fi interceptat-o cu ajutorul unui microfon instalat în secret. Conform declarațiilor sale, discuția s-ar fi desfășurat după cum urmează:

Regele Mihai: „Va rog să încetați a mi vorbi cu „Dumneavoastră". Pentru Dumneavoastra, domnule Antonescu, rămân rege și Majestate!".

La care acesta replică sec: „Mareşal Antonescu, vă rog!".

Regele Mihai: „Acum patru ani, într-un moment propice dumneavoastră, aţi pus mâna pe drepturile regale şi până în ziua de astăzi încercaţi să mă eliminaţi! Mi-e de ajuns! Sunteţi arestat!".

În acest moment, uşile ar fi fost date de perete, iar gardienii din corpul de pază l-ar fi arestat pe mareşal şi încuiat în acea încăpere mică în care odinioară regele Carol obişnuia sa şi ţină colecţia de timbre.

Dar nici măcar aceste măsuri hotărâte ale tânărului rege nu reuşesc să salveze tronul la timp. La data de 30 decembrie 1947, regele Mihai I se vede nevoit să abdice. Locul său este luat de comisari sovietici. Aceştia îl destituie pe mareşalul Antonescu şi îl execută în modul cel mai crud.

Regele Mihai pleacă în Elveţia. Se căsătoreşte, apoi, la Atena cu prinţesa Ana de Bourbon-Parma, care îi va dărui două fiice. Mai târziu, îşi va muta domiciliul la Brochet Hall în comitatul Hertfordshire din Anglia. Daca din această căsătorie nu va rezulta un fiu, atunci linia Hohenzollern-Sigmaringen, cândva regentă în România, va rămâne fără moştenitor masculin, căci nici prinţul Nicolae, fratele regelui Carol al II-lea, nu a avut copii.

Odată cu Mihai I, cel de-al patrulea rege, după toate probabilităţile, dinastia Hohenzollern-Sigmaringen se va stinge, la capătul unei perioade de guvernare de 81 de ani în România.

59. Mar y Sol

Cum permisiunea de şedere la New York expiră, regele şi prinţesa se văd nevoiţi să-şi continue călătoria. Următoarea destinaţie sunt insulele

Bermude, unde îşi găsesc un domiciliu pe Mainland, în Hamilton. Din nou, acum de pe tărâm britanic, regele Carol i se adresează vărului său din Londra şi îi cere drept de azil. Şi această cerere este respinsă cu justificarea că regele Mihai, la rândul său, ceruse mai înainte aceleaşi facilităţi şi avea, astfel, prioritate.

În aceste condiţii, nu le rămâne altceva de făcut decât să se întoarcă în punctul de pornire al acestei odisei, Lisabona. Se pare că acolo există, totuşi, cele mai bune şanse de a găsi un loc liniştit după această lungă rătăcire.

Regele alege Estoril, o elegantă staţiune aflată pe riviera portugheză, care se întinde de la Dafuna până la *Cascaes*, împânzită de hoteluri, palate şi vile aparţinând bogătaşilor portughezi şi străinilor. Omul de rând portughez evită aceasta zonă, în parte pentru că nu se simte în largul lui în această ambianţă luxoasă, în parte pentru că nu-i dă mâna.

În urma obţinerii dreptului de şedere nelimitată la Lisabona, regele Carol se hotărăşte să nu închirieze o casă, ci să cumpere una. Cumpără vila *Mar y Sol*, un mic castel, spaţios totuşi, cu o intrare primitoare şi un hol cu coloane. Cu excepţia vilei Giralda, aflată în vecinătate, locuită de prinţul moştenitor al Spaniei, „Majestatea Sa Contele de Barcelona", în Estoril nu mai există proprietate privată atât de distinsă şi reprezentativă ca Mar y Sol.

Un alt vecin este Miklos von Horthy, dictator al Ungariei vreme de aproape 24 de ani. Demult, el intrase în Budapesta la conducerea Armatei Naţionale tocmai în ziua în care prinţul moştenitor Carol,

împreună cu vânătorii de munte, trebuia să părăsească capitala Ungariei. Atunci, ca și acum, pe malul Oceanului Atlantic, se evită unul pe celălalt.

Deasupra Estorilului, în Vila d'Italia, situată în satucul de pescari Cascaes, locuiește ultimul rege al Italiei, Umberto al II-lea. Undeva mai spre interiorul țării, își conduce ferma, la Cintra, pretendentul la tronul francez, Henri, *le Comte de Paris*, șeful „Familiei *de France*" și a casei de Bourbon. Când și când, Carol al II-lea și soția sa petrec câteva luni la niște prieteni din Dafundo și la arhiducele Otto von Habsburg, care îi primește împreună cu tânăra sa soție.

Dacă regele Umberto este văzut la meciuri de fotbal și la coride, amiralul Horthy – la promenadă și contele de Barcelona – la golf, locuitorii vilei Mar y Sol se țin departe de viața publică. Ei pun mare preț pe etichetă, de a cărei respectare nu se mai ocupa Urdăreanu, ci un amabil mareșal de curte. Se spune: *„La Majeste le Roi"* și *„Son Altesse Royale la Princesse Helene"*. Celelalte capete încoronate de pe riviera portugheză sunt la fel de atente la etichetă, nerecunoscând-o pe prințesa Elena, ci doar pe Majestatea Sa regina-mama Elena, care nu locuiește, însă, la Estoril, ci în vila Sparta din San Domenico, lângă Florența.

Regele, devenit acum „șomer", își petrece zilele ocupându-se de pasiunile sale: colecționarea timbrelor, creșterea canarilor și dresajul câinilor, în timp ce prințesa Elena, ajunsă la vârsta de 50 de ani, își omoară timpul cu refacerea averii, micșorată de călătoriile lor. La Lisabona se vorbește de talentul ei de comerciant. A inițiat și condus atât de iscusit câteva

tranzacții, încât profiturile lor sunt considerabile. Investește în rafinării din Portugalia și reușește să obțină reduceri de impozite. Oriunde negociază, sfârșește prin a fi învingătoare.

Când iese în lume, prințesa Elena nu poartă decât creații deosebite *haute couture* de la Paris. Doamnele o invidiază nu numai pentru eleganță, dar și pentru arta de a purta mereu cele mai potrivite haine pentru silueta ei ușor rotunjită. Se fardează și se parfumează. Un vecin o numește malițios „l'incarnation de Grasse" (Grasse este orașul industriei parfumului din Franța).

Informațiile despre România care ajung când și când la vila Mar y Sol nu sunt îmbucurătoare. Sovieticii le-au ridicat lui „Carol" și „Elenei Lupescu", „celor care și-au prădat patria și au defăimat-o în străinătate", cetățenia română. Mai trebuie să afle că vila roșie din parcul Filipescu a fost deschisă publicului spre vizitare cu scopul de a transmite următorul mesaj: „Priviți! În felul acesta au huzurit ei pe spinarea poporului!".

Între timp, publicații de senzație aduc știrea inventată după care regele Carol și prietena sa ar fi urmat, pe 7 octombrie 1949, la Nisa, o cură de întinerire a profesorul Voronov. Redacția ziarului pare să uite că profesorul Voronov murise de doi ani. Ce e drept, mai demult, doamna Lupescu se supusese unui tratament de cosmetizare a picioarelor aplicat de celebrul profesor, vâr cu ea prin alianță.

O întrerupere a vieții liniștite la Estoril o reprezintă scurta vizită din mai 1950 a regelui Carol la Londra. Dorea să vadă Expoziția Internațională de Filatelie.

unde intenționa să prezinte câteva dintre prețioasele rarități din colecția sa.

În compania prințesei Elena el ajunge la Dover, de unde își continuă aproape neobservat drumul spre Londra.

Cu ocazia expoziției se aranjaseră anume câteva încăperi din Grosvenor House. Expoziția avea loc sub înaltul patronajul al regelui George al VI-lea, el însuși colecționar de timbre.

La intrarea lor în Grosvenor House, regele și prințesa Elena fură asaltați de întrebările reporterilor. El a răspuns, laconic, la toate: „Am venit doar pentru expoziție la Londra!"; „Nu, nu doresc să vând timbre!"; „Nici eu, nici soția mea, nu intenționăm să facem tranzacții financiare în Anglia!"; „Nu am nici o legătură cu mișcări de rezistență din România sau din străinătate!"; „Nu dețin proprietăți, cu excepția vilei mele de la Lisabona!".

Cu mare satisfacție, colecționarul Carol putu să constate că piesele sale din expoziție, pe lângă cele ale vărului George și ale domnului John Denny Dale, erau cele mai valoroase din lume și cele mai admirate de vizitatori.

După întoarcerea de la Londra, regele îi îndeplini soției sale o veche dorință, anume confirmarea religioasă a căsătoriei civile încheiate la Rio. Pentru această ceremonie, fu chemat de la Paris preotul Martinian Vinovici, capul Bisericii ortodoxe române. În vila Mar y Sol, căsătoria a fost binecuvântată și în fața Domnului.

60. „Cu o aventură s-a și încheiat!"

Este seară. Toamna lui 1951. De pe terasa hotelului Atlantico din Estoril, privirea alunecă peste întinderea oceanului, flancată la stânga de un far, a cărui lumină ghidează un vapor mare spre port.

„Tot așa au ajuns aici și cei doi fugari, după ce soarta i-a mânat în jurul globului!" Marchizul de X., prieten de mulți ani cu regele Carol și cu Elena Lupescu, spune gânditor: „Ce constatase Carol I? Totul a început cu o aventură!" Ei, cel de-al doilea Carol ar putea adăuga: „Cu o aventură s-a și încheiat!".

A cui era vina că a trebuit pornită această pribegie, că au fost nevoiți să părăsească România în acele condiții umilitoare? Poate a fost de la început o greșeală că românii și-au adus un conducător din Sigmaringen, poate ar fi fost mai bine dacă boierii s-ar fi înțeles, ar fi lăsat invidia și discordia la o parte și ar fi ales un domnitor pământean. Ar fi nedrept ca regele Carol al II-lea să fie învinuit de prăbușirea Casei Regale române. Dezmembrarea și decăderea ei au început deja în timpul domniei tatălui său. Prăbușirea nu putea fi împiedicată. Numai o personalitate puternică ar fi putut amâna catastrofa generată de condiții neobișnuite. Carol al II-lea nu a avut însă această personalitate puternică! Probabil că ar fi putut păstra ordinea într-o țară mică precum Sigmaringen, însă nu în această Românie Mare, construită pe spinarea unor vecini plini de resentimente!

Dar soarta tânărul prinţ Carol fusese să fie rege. Dinastia se sprijinea pe el. Rămânea singurul moştenitor potrivit pentru tronul României, după legea salică, dar de patru ori a renunţat la acesta, pentru că a preferat să fie liber de îndatoriri, neconstrâns de ceremonii şi de etichetă. Probabil că amabil, natural şi optimist, prinţul nu avea suficiente trăsături de caracter pentru a îndeplini sarcinile care îl aşteptau. Pe de altă parte, trebuie să-l fi ademenit şi perspectiva *„Si j'etais roi!"*. El nu a găsit puterea de a se elibera din conflictul dintre ceea ce a dorit să îndeplinească şi ceea ce nu a vrut să-şi păstreze. Îşi dorea prea mult să fie în centrul atenţiei pentru a putea renunţa cu generozitate la şansa care i se acordase şi prea puţină profunzime pentru a se putea consola un timp îndelungat cu viaţa unei persoane private.

Ceea ce i se poate reproşa iubitei sale, de altfel o femeie unică în felul ei, şi, dacă-mi este permis să adaug, neobişnuit de şarmantă; este că şi-a folosit statutul ei de prietenă a regelui pentru interese particulare, şi le-a urmărit, fără a ţine o secundă cont de rege sau ţară, până la capat. Prăbuşirea Casei Regale a luat-o, după cum se pare, ca pe un dat al sorţii. Ea nu putea fi o femeie obişnuită. A fost *comparată cu madame de Pompadour*, ceea ce este şi adevărat şi fals, în acelaşi timp. Elena Lupescu a fost, la fel ca şi marchiza, o femeie cu interese politice şi dorinţă de putere, căreia îi făcea plăcere să-şi măsoare forţele cu hazardul şi cu oamenii, dar rămâne, în comparaţie cu spirituala şi culta doamnă Pompadour, o femeie neinstruită.

Calităţile ei, prezenţa de spirit, curaj, energie şi tenacitate, le-a recunoscut chiar şi duşmanul ei declarat, Ionel Brătianu: *„Une femme éminente d'une petite époque!"*.

Cuprins

I. Carol I şi Ferdinand I

1. „Totul a început cu o aventură" 5
2. Două bastoane de mareşal 11
3. Regina din poveste 17
4. „Nando" 21
5. Regina Maria 26

II. Prinţul Carol

6. Moştenitorul tronului 33
7. În vârful picioarelor 36
8. Sfinxul 42
9. Ardealul! 47
10. Între tată şi mamă 52
11. Nunta secretă 59
12. „Felix Romania, Nube!" 65
13. Încoronarea de la Alba Iulia 71

III. Madame Lupescu

14. Balul garnizoanei Bucureşti 75
15. Duduia 80

253

16. A treia şi a patra renunţare la tron 85
17. Prinţul Mihai devine moştenitorul tronului 87
18. Liniştea de dinaintea furtunii 91
19. Moartea lui Ferdinand 97
20. După moartea regelui... 101
21. „Biata ţară..." 103
22. „Molima" 106
23. Start ratat la Londra 110
24. Dezastrul iminent 113
25. Decolarea 116
IV. Regele Carol al II-lea şi doamna Lupescu
26. Rusaliile 121
27. Nu este prevăzut în Constituţie 124
28. Legiunea Arhanghelului Mihail 129
29. Vila roşie 133
30. Avertismentul şi „lupii" 138
31. Luptă pe viaţă şi pe moarte 141
32. „Esther" 143
33. Noaptea neagră 145
34. „Pompadour" a României 148
35. Ofiţerii conjuraţi 149
36. Stelescu 153
37. Mitropolitul 156
38. Zig-zag 157
39. Arhanghelul 160
40. Lovitura de stat 162
41. Joc „À deux côtés" 164
42. Curtea părăsită 166
43. Sfârşitul lui Codreanu 169
44. „Rebelul" 172
45. „Partidul Naţiunii" 177
46. Antonescu la mânăstire 179
47. Lichidare de stoc 180
48. „Iată-L!" 183
49. Compromisuri 187
50. A cincea renunţare la tron 189
51. Regele Mihai I 192
52. O fugă grozavă 194
V. Emigranţii
53. Atmosferă de toamnă la Lugano 199
54. „Cursa de şoareci" 205
55. Ameninţarea extrădării 207
56. Cuba şi Mexic 210
57. Copacabana 213
58. Sfârşitul dinastiei 215
59. Mar y Sol 218
60. „Cu o aventură s-a şi încheiat!" 223